

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ERİŞKİNLERDE NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN MİZAÇ VE
KARAKTER BOYUTLARI İLE BAĞLANMA STİLLERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
CEMRE KOÇ EKİNCİ

GAZİANTEP-2018

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ERİŞKİNLERDE NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN MİZAÇ VE
KARAKTER BOYUTLARI İLE BAĞLANMA STİLLERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
CEMRE KOÇ EKİNCİ

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. HANNA NITA SCHERLER

GAZİANTEP-2018

ÖNSÖZ

Bilimin ve bilgiye ulaşmanın öneminin giderek arttığı çağımızda, benim de bilime katkıda bulunmamda yardımcı olan, bilgisini benimle her zaman paylaşan ve desteğini benden esirgemeyen tez danışmanım sayın Prof. Dr. Hanna Nita SCHERLER'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca değerli dönütleriyle çalışmama destek olan Klinik Psikolog Ferhat Jak İçöz'e teşekkürlerimi sunarım. Bu süreçte benden desteklerini esirgemeyen başta sevgili annem, babam ve ablama, çalışmamın uygulama aşamasında elinden gelen desteği gösteren arkadaşım Mehmet YALÇIN'a ve son olarak beni her zaman motive eden hayat arkadaşım, eşim Abdurrahman Temmuz Ekinci'ye çok teşekkür ederim.

Gaziantep, 2018

Cemre KOÇ EKİNCİ

ÖZET

Bu çalışmada amacı narsistik kişilik özellikleri ile bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter boyutları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma örneklemini Türkiye’de yaşayan 424 yetişkin oluşturmaktadır. Araştırmada sosyodemografik bilgiler formunun yanında Narsistik Kişilik Envanteri, İlişki Ölçekleri Anketi ve Mizaç ve Karakter Envanteri-Gözden Geçirilmiş Formu kullanıldı. Toplam NKE puanı ile Zarardan Kaçınma ($r=-0.290$, $p<0.01$) ve İş Birliği Yapma ($r=-0.376$, $p<0.01$) boyutları arasında ters yönde ve istatistiksel olarak anlamlı, Sebat Etme ($r=0.234$, $p<0.01$) boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulundu. Toplam NKE ile Güvenli Bağlanma arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulundu ($r= 0.131$, $p<0.05$). Bağlanma stillerinden güvenli bağlanma, mizaç ve karakter boyutlarından ise Zarardan Kaçınma, Sebat Etme, Kendini Yönetme ve İşbirliği Yapma boyutları narsistik kişilik envanteri toplam puanını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı görüldü ($R^2=0.334$, $F(11,423)=18.789$, $p<0.001$). Buna göre narsistik kişilik özellikleri ile bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter boyutları arasında önemli bir ilişki olduğu saptandı.

Anahtar Kelimeler: narsistik kişilik, bağlanma stilleri, mizaç ve karakter

ABSTRACT

In this study, we aimed to examine the relationship between narcissistic personality traits, attachment styles and temperament and character dimensions. The sample of the study was composed of 424 adults living in Turkey. In the research, besides the sociodemographic information form, Narcissistic Personality Inventory, Relationship Scales Questionnaire and Temperament and Character Inventory-Revised Form were used. A negative and statistically significant correlation were found between total NPI scores and Harm Avoidance ($r=-0.290$, $p<0.01$) and Cooperativeness ($r=-0.376$, $p<0.01$). There was a positive and significant correlation between total NPI and Persistence dimension ($r=0.234$, $p<0.01$). Moreover, total NPI scores were also positively correlated with secure attachment ($r= 0.131$, $p<0.05$). It was seen that Harm Avoidance, Persistence, Self-Directedness and Cooperativeness dimensions of TCI-R and secure attachment style statistically predicted the total score of the NPI. Accordingly, it was found that there is a significant relationship between narcissistic personality characteristics and attachment styles and temperament and character dimensions.

Keywords: narcissistic personality, attachment styles, temperament and character

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ.....	1
1.1. Tarihsel Bakış Açısıyla Narsisizm.....	2
1.2. Narsisizm Kavramı.....	2
1.3. Narsisizm Türleri.....	3
1.3.1. Normal Narsisizm.....	4
1.3.2. Patolojik Narsisizm.....	4
1.4. Narsisizm Boyutları.....	6
1.4.1. Otorite.....	6
1.4.2. Teşhircilik.....	7
1.4.3. Sömürücülük.....	8
1.4.4. Hak İddia etme.....	8
1.4.5. Üstünlük.....	8
1.4.6. Kendine Yeterlilik.....	9
1.4.7. Kendini Beğenme.....	9
1.5. Bağlanma Stilleri.....	10
1.5.1. Güvenli Bağlanma.....	12
1.5.2. Kayıtsız Bağlanma.....	13
1.5.3. Saplantılı Bağlanma.....	13
1.5.4. Korkulu Bağlanma.....	14
1.6. Bağlanma Stilleri ile Narsistik Kişilik Özellikleri İlişkisi.....	14
1.7. Psikobiyolojik Kişilik Kuramı.....	16
1.7.1. Psikobiyolojik Kişilik Modelinin Mizaç Boyutu Alt ölçekleri ve Özellikleri ...	17
1.7.2. Psikobiyolojik Kişilik Modelinin Karakter Boyutu Alt ölçekleri ve Özellikleri	21

1.8. Mizaç ve Karakter Boyutları ile Narsistik Kişilik Özellikleri İlişkisi.....	23
1.9. Problem Durumu	25
1.10. Alt Problemler	25
1.11. Araştırmanın Amacı ve Önemi	25
1.12. Araştırmanın Sayıltıları	26
1.13. Araştırmanın Sınırlılıkları	26
İKİNCİ BÖLÜM	
YÖNTEM.....	27
2.1. Araştırma Modeli	27
2.2. Evren ve Örneklem.....	27
2.3. Veri Toplama Araçları.....	27
2.3.1. Sosyodemografik Veri Formu	28
2.3.2. Narsistik Kişilik Envanteri (NKE)	28
2.3.3. İlişki Ölçekleri Anketi (Relationship Scales Questionnaire; RSQ).....	29
2.3.4. Mizaç ve Karakter Envanteri-Gözden Geçirilmiş Formu (Türkçe TCI-R).....	29
2.4. İşlem.....	30
2.5. Verilerin Analizi.....	31
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
BULGULAR VE YORUM	32
3.1. Örneklemin Sosyodemografik Bilgileri	32
3.2. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Bağlanma Stilleri Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	34
3.3. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Mizaç ve Karakter Boyutları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular.....	37
3.4. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular... 38	
3.5. Narsistik Kişilik Özelliklerini Yordayan Faktörlere İlişkin bulgular.....	40
3.6. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular 41	
3.7. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Medeni Durum Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	42
3.8. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	43
3.9. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Anne-baba Birliktelik Durumuna göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	47

3.10. Narsistik Kişilik Özelliklerinin İntihar Girişimi Durumuna göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	50
3.11. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Doğum Sırası Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	51
3.12. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Toplam Öğrenim Yılı Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular.....	54
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
TARTIŞMA	56
4.1. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Bağlanma Stilleri İlişkisi	56
4.2. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Kişilik Boyutları Arasındaki İlişki.....	57
4.3. Narsistik Kişilik Özelliklerini Yordayan Faktörler	58
4.4. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	59
4.5. Narsistik Kişilik Özellikleri ve Yaş Arasındaki İlişki.....	61
4.6. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması	61
4.7. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Anne-baba Birliktelik Durumuna Göre Karşılaştırılması	62
4.8. Narsistik Kişilik Özelliklerinin İntihar Girişimine Göre Karşılaştırılması	63
4.9. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Doğum Sırası Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	63
4.10. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Toplam Öğrenim Yılı Arasındaki İlişki.....	64
BEŞİNCİ BÖLÜM	
SONUÇ VE ÖNERİLER	66
5.1. Öneriler.....	67
KAYNAKÇA	68
EKLER.....	84
Ek 1. Bilgilendirilmiş Onam Formu	84
Ek 2. Sosyodemografik Bilgi Formu	85
Ek 3. Narsistik Kişilik Envanteri (NKE)	86
Ek 4. İlişki Ölçekleri Anketi	88
Ek 5. Mizaç ve Karakter Envanteri-Gözden Geçirilmiş Formu (Türkçe TCI-R)	90

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Örneklemin Sosyodemografik Bilgileri.....	42
Tablo 2. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Bağlanma Stilleri Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Betimsel Bulgular.....	44
Tablo 3. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Bağlanma Stilleri Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	45
Tablo 4. Narsistik Kişilik Özellikleri İle Mizaç ve Karakter Boyutları Arasındaki İlişkiye İlişkin Pearson Korelasyon Sonuçları.....	46
Tablo 5. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Pearson Korelasyon Sonuçları.....	48
Tablo 6. Narsistik Kişilik Özelliklerini Açıklayan Faktörlere İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	49
Tablo 7. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin T-testi Sonuçları.....	50
Tablo 8. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Gelir Düzeyi Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Betimsel Bulgular.....	52
Tablo 9. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Gelir Düzeyi Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	54
Tablo 10. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Anne-Baba Birliktelik Durumu Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Betimsel Bulgular.....	56
Tablo 11. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Anne-Baba Birliktelik Durumu Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	57
Tablo 12. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin İntihar Girişimi Durumuna göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-testi Sonuçları.....	59
Tablo 13. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Doğum Sırası Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Betimsel Bulgular.....	60
Tablo 14. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Doğum Sırası Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	61
Tablo 15. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Toplam Öğrenim Yılı Arasındaki İlişkiye İlişkin Pearson Korelasyon Sonuçları.....	62

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa no.

Şekil 1. Dörtlü Bağlanma Modeli.....21

KISALTMALAR

C	: Cooperativeness (İş Birliği Yapma)
DSM	: Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)
HA	: Harm Avoidance (Zarardan Kaçınma)
n	: Örneklem Sayısı
NKE	: Narsistik Kişilik Envanteri
NS	: Novelty Seeking (Yenilik Arayışı)
p	: Anlamlılık Değeri
PS	: Persistence (Sebat Etme)
r	: Korelasyon katsayısı
RD	: Reward Dependence (Ödül Bağımlılığı)
RSQ	: Relationship Scales Questionnaire (İlişki Ölçekleri Anketi)
sd	: Serbestlik Derecesi
SD	: Self-Directedness (Kendini Yönetme)
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı (Statistical Package for Social Sciences)
ss	: Standart Sapma
ST	: Self-Transcendence (Kendini Aşma)
t	: t test
TCI	: Temperament and Character Inventory (Mizaç ve Karakter Envanteri)
TCI-R	: Temperament and Character Inventory -Revised(Mizaç ve Karakter EnvanteriGözden Geçirilmiş Formu)

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, narsisizm kavramı tarihsel bakış açısı ile incelenecek olup, narsisizm türleri ve boyutları, bağlanma stilleri, dörtlü bağlanma modeli ve psikobiyojik kişilik kuramı ile ilgili bilgiler verilmiş ve bu kavramlar ile ilgili yapılan araştırmalar incelenmiştir. Bunun yanında problem durumuna, amacına, önemine, alt problemlere, çalışmanın varsayımlarına ve sınırlıklarına yer verilmiştir.

Narsisizm veya özseverlik, günümüzde halk arasında kendini aşırı derecede sevmeye ve beğenmeye, insanlara yüksekte bakma olarak bilinir. Ancak bu kavram halk arasında bilinenin ötesinde karmaşık ve çok boyutlu bir yapıyı ifade etmektedir. Narsisizm, onaylanma ve beğenilme ihtiyacı, büyülenmecilik, görkemlilik, diğer insanlara karşı ilgisizlik ve empati yoksunluğu ile öne çıkan bir kişilik örgütlenmesidir (İnan, 2015). Bu kişilik örgütlenmesine sahip kişileri günlük hayatta sıkça görmekteyiz: bazen evlilikte narsist bir eş, iş ortamında narsist bir patron bazen de terapi ortamında narsist bir danışan olarak.

Narsistik kişilik örgütlenmesinin, kişilerin erken dönem yaşantılarında bakım sunan ile olan ilişkilerindeki bozukluk veya yetersizlikten kaynaklandığına inanılmaktadır. Bağlanma kuramı da çocuğun bakım sunan ile ilişkisinin ayrıntılarına odaklanır. Bağlanma kuramına göre bireylerin ebeveynleri ile kurdukları ilişkiler, onların temel inançlarını oluşturmada, kendilik ve başkalarına ilişkin temsillerini etkilemekte ve hayatlarının ilerleyen zamanlarındaki ilişkilerini etkilemektedir. Narsistik kişilik örgütlenmesinin oluşumu ile bağlanma stillerinin oluşumunun benzerlikler gösterdiği görülmektedir. Bu iki kavram arasında var olan benzerlikler, ikisi arasında bir ilişkinin varlığını sorgulamamıza neden olmaktadır. Bunun yanında bu çalışmada narsistik kişilik özellikleri ile psikobiyojik kurama göre kişiliğin daha az kalıtımsal olan ve çevre tarafından şekillendirilen boyutu olan karakter arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu ilişkilerin varlığına cevap bulmak ve literatüre katkı sağlamak amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Ayrıca narsistik kişilik özellikleri çeşitli sosyodemografik değişkenler açısından da incelenmiştir.

1.1. Tarihsel Bakış Açısıyla Narsisizm

“Narsisizm” kavramı kökenlerini Yunan mitolojisinde, sudaki aksini görünce kendine aşık olan ve ömrünü hiç ulaşamayacağı sevgiliyi yani kendi yansımasını seyrederek tüketen genç adam “Narcissus” dan almaktadır (Meares ve Graham, 2008: 440).

Narsisizm sözcüğü, etimolojik olarak, Yunanca’da “küntlük” veya duyarsızlık anlamına gelen “narke” sözcüğü ile ilişkilidir. Psikoloji yazınında ise bu kavramın geçmişi psikanalitik kuramcı Havelock Ellis’in (1898) psikolojik bir tutumu (cinsel obje olarak kişinin kendi bedenini seçmesi veya kendi vücudundan cinsel haz alma) açıklamak için “narcissus-like” kavramını kullanmasına dayanmaktadır (Brome, 1979: 121; Geçtan, 2003: 254; Beck, Freeman ve Davis, 2013: 366).

Sigmund Freud, 1910 yılında “Cinsellik Teorisi Üzerine Üç Deneme” adlı makalesinde ilk defa dipnot olarak “narsisizm” terimini kullanmıştır. Daha sonra modern psikanalizdeki narsisizm kavramının temelini oluşturacak olan “Narsisizm Üzerine: Bir Giriş” adlı makalesini 1914 yılında yayınlamıştır. Freud bu makalesinde, dış dünyadan çekilerek egoya yöneltilen libidonun (iç enerjinin) “narsisizm” olarak adlandırılabilir davranışlara neden olabileceğini öne sürmüştür. Freud aynı zamanda, narsisizmi birincil ve ikincil olmak üzere iki kategoride tanımlamıştır. Birincil narsisizmde libidal enerji başlangıçtan beri kişinin özünde bulunur ve dış nesnelere değil kendi benliğine yönelir. Bu durum, kusursuz ve güçlü olma duygularının eşlik ettiği benlik şişmesi ile devam eder. İkincil narsisizm ise ilişkilerde yaşanan engellenmeler, düş kırıklıkları ve deneyimler nedeniyle libidonun dış nesnelere ve kişilerden çekilerek yeniden benliğe dönmesidir (Rozenballt, 2002: 47; Geçtan, 2003: 255).

1.2. Narsisizm Kavramı

Narsisizm kavramı, Türkçede “özsevi” ve “özseverlik” olarak tanımlanmaktadır. Kişinin kendini sevmesi olarak da tanımlanan bu kavramın herkes tarafından kabul edilen bir tanımı yoktur. Ancak narsisizm, kişinin kendini beğenmesi, kendisi ile ilgili hissettiği değerlilik, önemlilik, benzersizlik ve üstünlük duyguları ile ilişkili bir kavramdır. Günlük yaşamda insanın kendini sevmesi normal bir duygu olarak karşılanır fakat kendini sevme biçimi kişiden kişiye değişiklik göstermektedir. Kendini seven insanlardan bazıları ile birlikte olmak rahatsızlık vermezken bazılarıyla birlikte olmak ise itici bir durum haline almaktadır. Bu

durumunun nedeni bir uçta tüm insanlarda var olan kendini sevmeye durumu yani normal narsisizm, diğer uçta ise sahte bir kendini sevmeye durumu olan patolojik narsisizmin yer almasıdır (Özmen, 2011: 72-73).

Narsisizmin davranışsal açıdan tanımlanmasına ilişkin bir görüş birliği vardır. Narsisizm kişinin kendine duyduğu güveni ve özsaygıyı koruma amaçlı duyguların içe yönelmesi ile ilgilidir. Narsist kişi güç ve prestij ile ilgili eylemler sergiler. Bu davranışlar da onları diğer insanlardan daha güçlü ve yetenekli olduklarını düşünmelerine neden olur (Buss ve Chiodo, 1991: 183). Bu kişiler aynı zamanda eleştirilere karşı çok hassastırlar ve çabucak alınganlık gösterirler. Bu da aslında özgüvenlerinin düşük olduğuna işaret eder. Eleştiriler karşısında kızgınlık ve üzüntü tepkileri verirler. Saatlerce aynanın karşısında zaman geçirirler, kendi bedenleri ile uğraşırlar ancak bu kendi bedenlerini çok beğenmelerinden dolayı değil, buna tutkun olmalarıdır (Fromm, 1982: 68).

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA), tarafından “*yaygın bir gösteriş duygusu, beğenilme ihtiyacı ve empati eksikliği*” olarak tanımlanan narsisizmin patolojik türü ilk defa DSM- III’de kişilik bozukluğu olarak yer almıştır. Narsistik kişilik bozukluğu tanısı, çoğunlukla klinisyenin hükmü sonucu konulmakla birlikte DSM tanı kriterleri ile tespit edilmektedir (Hamedoğlu, 2009: 10; Amerikan Psikiyatri Birliği, 2014: 333-334).

1.3. Narsisizm Türleri

Narsisizm, genellikle toplum tarafından kötü bir özellik olarak algılanırken aslında bütün insanların doğal gelişim sürecinde yer alan ve bireyler için vazgeçilmez olan bir durumdur. Yapılan kimi çalışmalarda, narsisizmin kişi için olumlu duygusal sonuçlar yaratabileceğine ve ruh sağlığına olumlu etki edebileceğine dair bulgulara ulaşılmıştır (Campbell ve Foster, 2007: 115). Narsisizm, bu sürecin sağlıklı bir şekilde geçirilmesine veya süreçte meydana gelebilecek bazı bozulmalara göre “patolojik” veya “normal” narsisizm olmak üzere iki boyutta değerlendirilmektedir.

1.3.1. Normal Narsisizm

Fromm'a (1994: 69) göre her insanda görülebilen normal narsisizm; kişinin kendi çabaları sonucu ürettiği şeylerden haz alması ve kişinin kendi başarılarına ve eserlerine karşı aşırı ilgisidir. Kişinin çalışmayı sürdürmesi ve eser ortaya koyabilmesi için gerekli olan enerji narsistik özellikler taşımasına rağmen ortaya konulacak olan eser gerçeklikle bağlantı kurmak zorunda olduğundan narsisizm sürekli denetlenir ve belirli sınırlar içerisinde tutulmuş olur. Başka bir ifadeye göre normal narsisizm, bireyin günlük yaptığı uğraşlarından zevk almasını, tamamen kendisine ait şeyler yaratabilmesini, başarıları ve eserleriyle gurur duymasını, kendi duygularını yaşamasını ve başkalarıyla paylaşmasını, toplumun beklentileriyle başa çıkabileceğini hissetmesini ve eksikliklerinden dolayı öfke ve utanç duygularını deneyimlemesini sağlamaktadır (Rozenbaltt, 2002: 53; Hotchkiss, 2014: 17). Kernberg (1985) ise normal (sağlıklı) narsisizmi “(normal) benliğin libidinal yatırımı” olarak ifade etmektedir. Normal narsisizmde libidinal ve saldırgan yatırım yapılmış nesne imgeleri bütünleşmiştir. Patolojik narsisizmde ise bu içselleştirilmiş nesne imgelerinin patolojik gelişimi görülür. Normal narsisizmde eleştiri, suçlama ve başarısızlık karşısında aşırı tepki vermesine rağmen nesnelere karşı ilgi ve nesnelere güvenme ve bağımlılık da bulunabilir. Normal narsisizmde bireyler ihtiyaçlarına göre talepte bulunurken patolojik narsisizmde talepler hem aşırıdır ve hem de tatmin edilmesi mümkün değildir.

1.3.2. Patolojik Narsisizm

Kişilik bozukluğu olarak nitelendirilen patolojik narsisizm, bireyin kendi çabaları ile başardığı ve elde ettiği kazanımlardan değil bilakis onun etkisinin olmadığı; sağlık, dış görünüş ve soy gibi doğuştan sahip olduğu niteliklerden kendini büyük ve üstün görmesidir (Wardetzki, 2010: 28).

Araştırmacıların ortak görüşüne göre erken çocukluk dönemi kötü deneyimlerinin normal narsisizm yerine patolojik narsisizm geliştirmesine neden olmasıdır (Atay, 2010: 19). Psikodinamik görüşe göre de çocukluk çağında yaşanan başarısızlık, korku, bağımlılık gereksinimlerinin, ebeveyn hataları veya yokluğu sonucu ihmal, alay ve eleştiriyle karşılık görmesi patolojik narsisizme yol açabilmektedir (Rozenbaltt, 2002: 53; Güleç ve Köroğlu, 1998: 742).

Kohut'a (1971) göre normal narsisizmin patolojik narsisizme dönüşmesi, çocuğun gelişimsel düzeyde kırılmalar, duraklamalar yaşaması ve çocuğun görkemliliğinin sağlıklı bir öz saygıya dönüşmesinin engellenmesi sonucudur. Gelişimsel süreç içerisinde ebeveynler, çocuğun içinde bulunduğu döneme uygun ihtiyaçlarını karşılamadıkları ve kendilik nesnesi işlevlerini yerine getirmedikleri takdirde travmatik hayal kırıklıkları yaşanır ve gelişimsel duraksamalar yaşanır. Anne ya da annenin yerini alan kişi, çocuğun döneme uygun "Büyükleme Kendilik"ini yani teşhirciliğini ve aynalama ihtiyacını doyurması gerekmektedir. Bu ihtiyaçlar doyurulmadığı zaman büyükleme kendilik hattında travmatik hayal kırıklıkları yaşanır. Bunun yanı sıra, çocuk güvensiz hissettiğinde ve korktuğunda idealleştirdiği ebeveynlerine sığınır. Ebeveynler çocuğun bu korunma ihtiyacını karşılamalıdır. Bu ihtiyaç karşılanmadığı takdirde idealleştirilmiş ebeveyn hayali travmatik bir hayal kırıklığı halini alır. Kohut, bu iki hatta kronik ebeveyn kusurlarının bulunması ve ihtiyaçlarının karşılanmaması çocukta narsistik patoloji gelişimine sebep olduğunu öne sürmektedir (Kohut, 1971).

Kernberg (1975) ise patolojik narsisizmi, kişinin libidinal yatırımını nesnelere yerine benliğe değil, büyükleme benliğe yapması olarak ifade etmektedir. Patolojik anlamda narsistik kişiler, hatalarını, sınırlarını ve kendilerini kabul edebilme yeteneğinden yoksundurlar. Bu durum, gerçek ile fantezi arasında ayrılığa neden olarak bu kişilerin bocalama yaşamlarına neden olmaktadır. Bu kişiler, idealize edilmiş benlik algılarını sürekli koruma çabası içerisindeyler. Bu nedenle de diğer insanları bağımsız kişiler olarak kabul etmezler ve kendi görkemli benliklerini onaylatma amacıyla onlarla ilgilidirler. Yüzeysel olarak sorunsuz ve etkili uyum göstermelerine rağmen, kendileri ile aşırı derecede meşguldürler. Başkaları ile olan zayıf bağlar nedeniyle de boşluk yaşarlar. (Kernberg, 1999: 286; Kingston, 2003: 6). Narsistlerde görülen benlik şişmesi, yok olma tehlikesinin olduğu koşullarda yaşayabilmek için gerekli oranda kendine saygıyı sürdürme ile sevginin olmadığı yerde, hiç olmazsa beğeni toplayarak bu boşluğu ödüllendirmeye çalışma çabalarının anlatımıdır. Bundan dolayı narsisizmin kendini sevmeyi değil, kendine yabancılaşmayı simgelediğini söyleyebiliriz (Geçtan, 2003: 255).

Narsistik kişilik bozukluğunun temel klinik özelliklerini ise, mükemmeli aramak, empati yoksunluğu, güç elde etme, kendine aşırı bağlılık, büyükleme ile takdir ve onay için başkalarının peşinden koşmasına rağmen diğer insanlara karşı ilgisizlik oluşturmaktadır.

1.4. Narsisizm Boyutları

Emmons (1984, 1987) narsisizmin yapısını uyumluluk derecelerine göre sınıflandırmış ve dört farklı boyut olarak tanımlamıştır.

Bunlar: liderlik/otorite, kendine hayranlık, kendiyle ilgililik, sömürücülük/hak iddia etmedir (Vazire, Naumann, Rentfrow ve Gosling, 2008: 1441).

Raskin ve Terry (1988) yaptıkları çalışmalar sonucunda dört farklı boyut olarak ortaya koyulan faktörlerden bazılarının birden fazla kavram ifade ettiğini iddia etmişler ve yedi faktörlü bir yapıyı önermişler. Bunlar: otorite, sömürücülük, teşhircilik, kendine yeterlilik, hak iddia etme, üstünlük ve kendini beğenmedir. Yedi faktörlü yapı tanımlandıktan sonra Raskin ve Novacek tarafından yapılan bir çalışmada, narsisizmin en uyumlu yönünün “otorite” boyutu, en uyumsuz yönünün ise “hak iddia etme” boyutu olduğu bildirilmiştir (Reidy, Zeichner, Foster ve Martinez, 2008: 865). Narsist kişi, diğer insanlara bağımlı olmaktan öylesine kaçınır ki, bu durum narsist kişide asıl otoritesi kabul edilmesi gerekenin kendisi olduğu yönünde karşıt bir inancın gelişmesine neden olmaktadır. Bu motivasyon, narsist kişide otorite boyutunu geliştirirken, yakınlık, sosyal cesaret ve dışadönüklük gibi pozitif kişilik özelliklerini de besler. Sonuç olarak otorite boyutu, narsist bireyin uyumlu ve pozitif yönü olarak ortaya çıkmaktadır (Bogart, Benotsch ve Pavlovic, 2004: 36). Yedi boyutun gelişmişlik derecesi, narsist kişilerde her bir boyut için farklılık göstermektedir. Bundan dolayı sosyal yaşamımızda, çevremizde narsistik kişilik özelliklerini sergileyen ancak farklı kişilik özelliklerine sahip gibi görünen kişilerle karşılaşmak mümkündür (Atay, 2010: 32). Bu nedenle bu boyutların her birini daha yakından tanımak, narsisizmin daha iyi anlaşılmasına ve narsistik kişilik özelliklerini tanımlayan davranışların doğru şekilde algılanmasına yardımcı olacaktır. Aşağıda açıklanmış olan bu boyutlar, aynı zamanda Narsistik Kişilik Envanteri'nin de alt boyutlarını oluşturmaktadır.

1.4.1. Otorite

Otoriter kişilik; tipik olarak resmi otoriteye bağlılık, geleneklere katı bir bağlılık, hoşgörüsüzlük, katılık, ait olduğunu kayırma, üstlerine karşı boyun eğici iken astlarına karşı

tahakkümcü olma, güvensizlik ve belirsizliğe tahammülsüzlük gibi özellikler sergileyen kişilik tipidir (Budak, 2009: 539). Narsistik Kişilik Envanteri'nin otorite boyutu, narsist kişinin diğer insanlar üzerinde bir güce sahip olması ve başarı hislerini ifade eder. Bu boyutu gelişmiş narsist kişiler, bu yönü gelişmemiş kişiler ile karşılaştırıldığında; kendilerinden daha aşağı seviyedekilerden daha fazla kırgınlık gösterirler. Daha iyi seviyedekiler ile karşılaştırıldıklarında ise söz konusu mevkiye erişebileceklerini düşünerek daha iyimser tepkiler gösterirler (Bogart vd., 2004: 36,42).

Otorite boyutu gelişmiş narsist kişiler, başkalarını etkileme çabası içerisindedir ve bunun için de olağanüstü bir yeteneğe, güçlü bir liderliğe ve otorite rolü için önceliğe sahip olduğuna inanırlar. Bu durum aynı zamanda narsist kişinin yakınlık, dışadönüklük, baskınlık ve sosyal cesaret gibi pozitif kişilik özelliklerini de beslemektedir. Bu boyut narsisizmin pozitif ve uyumlu yönü olarak öne çıkmaktadır (Bogart vd., 2004: 36). Yapılan çalışmalarda "Bencillik" ölçeği ile pozitif ilişkisi tespit edilmeyen tek narsisizm boyutu olduğu bildirilmiştir (Emmons, 1987: 14).

1.4.2. Teşhircilik

Teşhircilik boyutu, narsistik kişiliğin dürtülerini kontrol edemeyen, heyecan arayışı içinde olan, dışa dönük, diğer insanlardan ilgi ve takdir almaya yönelik meşguliyeti ve gösterişlilik yönünü temsil etmektedir. Narsist birey, başkalarından aradığı ilgi ve övgüyü almak adına üstün olduğuna inandığı özelliklerini gösterme çabası içindedir (Raskin ve Terry, 1988: 899; Wonneberg, 2007: 18). Kendilerinden aşırı derecede emin ve iddialı olan bu kişiler, kendilerine karşı tolerans gösterebiliyorken başkalarına karşı saygısız ve kaba davranışlar gösterebilmektedirler (Reidy vd., 2008: 866).

Günlük hayatta narsisizmle ilişkili olan teşhircilik ile ilgili çok fazla örnek görmek mümkündür. Örneğin; çevresindekileri etkilemek için parasıyla hava attı, dikkat çekmek için herkesin duyacağı şekilde çok yüksek sesle konuşuyordu, partide çılginlar gibi eğlenip etrafta gömleksiz dolanıyordu vb. davranışlar teşhirci davranışlarından bazılarına örnektir (Jones, Lasky, Gale ve Fevre, 2004: 187).

Teşhircilik boyutu, narsisizmin zamanla çok fazla değişim göstermeyen boyutlarından biridir ve yapılan çalışmalarla da bu durum desteklenmektedir (Rosario ve White, 2005: 1078).

1.4.3. Sömürücülük

Sömürücülük boyutu, birçok farklı şekilde görülebilir. Ancak daima başkalarının çıkarlarını ya da duygularını önemsemeden onlardan yarar sağlamayı içermektedir (Hotchkiss, 2003: 25). Narsist kişi, karşısındakinden doğrudan faydalanıp sömürmek yerine daha karmaşık süreçler kurgular ve bunları davranışa dönüştürür (Atay, 2010: 43).

Narsisizmin sağlıklı olan bu boyutu; yapılan çalışmalarda uyumsuzluk, düşmanlık, asilik ve diğer insanlara karşı ilgi ve tolerans eksikliği göstermekle ilişkili bulunmuştur (Raskin ve Terry, 1988: 899; Campbell ve Foster, 2007: 117). Sömürücülük yönünün kadınlara göre erkeklerdeki narsistik yapı ile daha fazla bütünleşik olduğu iddia edilmiştir. Erkeklerin toplumda baskın olma gibi davranışları daha kabul edilebilirken, kadınlar bu davranışları gösterdiklerinde daha az sosyal fayda elde etmektedirler (Tschanz, Morf ve Turner, 1998; Morf ve Rhodewalt, 2001: 191).

1.4.4. Hak İddia etme

Hak İddia Etme boyutu, diğer insanların duyguları konusunda empati yapamama ve çoğu zaman başkalarını sömürme hakkı olduğuna dair güçlü bir inanç ile ilişkilidir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2000; Rapier, 2005: 58). Hak iddia etme boyutu öne çıkan narsist kişiler, hak etsinler ya da etmesinler daha fazlasına layık olduklarına inanarak her şeyden diğerlerine göre daha çok kazanım elde etmek isterler. Kendilerini görünür kılmak, yeteneklerini göstermek ve ilgiyi üzerlerine toplamak için çabalarlar. Bunu yaparken toplumsal kuralları da göz ardı ederler. Bu duygularla birlikte ortaya çıkan başkalarının haklarına karşı ilgisizlik ve değersizleştirme narsist kişilerin tüm ilişkilerini etkilemektedir (Jones vd., 2004: 223; Lubit, 2002: 128; Campbell, Goodie ve Foster, 2004: 30).

1.4.5. Üstünlük

Narsisizmin yapı taşlarından biri olan üstünlük boyutunda narsist kişiler, kendilerine ilişkin üstünlük algısına sahiptirler ve yoğun bir şekilde başkaları tarafından onaylanmış bir üstünlüğe sahip olmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Narsistler için üstünlük ve tanınma için

doymak bilmeyen ihtiyaç ve başa çıkmaya çalıştıkları aşağılık duyguları, onların üstünlükleri konusunda sürekli onay ve kabul elde etmelerini temel bir sorun haline getirmektedir (Chatterjee ve Hambrick, 2007: 354; Wallace ve Baumeister, 2002: 832). Bu onaylanma ve üstünlük sorunu ile çok fazla meşgul olurlar. Üstünlüklerini kanıtlamak adına ifade ettikleri amaçlar, inançlar ve sözlerin anlamından çok, başkaları tarafından kabul görüp görmediği ve bunların etkisi ile ilgilenmektedirler. Kendilerini takip eden kişilerden de sorgulanamaz bir sadakat ve adanmışlık beklerler. Kötü durumlarda bu davranışları yıkıcılığa ve sadizme dönüşebilir (Rosenthal ve Pittinsky, 2006:4).

Yapılan çalışmalarda narsist erkeklerin kadınlara göre, üstünlüklerini başkaları üzerinde kanıtlama konusunda daha çok çaba içerisine girdikleri bulunmuştur. Benzer şekilde, psikanalitik yaklaşım ve ampirik gözlemler de kendi üstünlüğünü savunmaya yönelik çabanın daha çok erkeklerde görüldüğünü göstermiştir (Morf ve Rhodewalt, 2001: 191).

1.4.6. Kendine Yeterlilik

Narsisizmin ortaya çıkışı ile yakından ilişkili görünen kendine yeterlilik boyutunda, tehlikeli dünyaya karşı çaresizlik duygularını bastıramayan kişi, idealist, muhtaç olmayan ve mükemmel bir benlik imajı geliştirmektedir. Bu durum ile birlikte kendine yeterlilik; bağımsız, başarı ihtiyacı duyan, iddialı ve bağımsız bir yapıyı temsilen gelişim göstermeye başlar (Raskin ve Terry, 1988).

Bu yönü gelişmiş narsist kişiler, kendilerini güvende hissetmeye, dalkavukluğa ve başkaları tarafından sürekli bir biçimde onaylanmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Bu kişiler yönetici ise tüm çalışanlarının kendisi gibi düşünmesini bekleyip, bunun için sürekli çaba gösterirler (Kets de Vries ve Miller, 1984: 85).

Narsist bireyin kendisi ile dış dünya arasındaki ilişki sonucu ortaya çıkan derin rahatsızlık, kişinin yeterlilik yanılması da etki etmektedir. Narsist birey yeterlilik yanılması ile nesnelere yakın olma korkusundan sıyrılır ve böylelikle her türlü içgüdüsel ihtiyacı inkar eder hale gelir (Modell, 1975: 278).

1.4.7. Kendini Beğenme

Narsisizmin kendini beğenme boyutu, bireyin kendisini çekici bulması ve diğer insanlar tarafından da çekici bulunduğu inanması ile kendini göstermektedir (Raskin ve Terry, 1988: 899). Bu durum aynı zamanda kişinin iyice yerleşmiş aşağılık ve yetersizlik duygularını dengelemek üzere benliğine ilişkin hayal ettiği pozitif imaj olarak da tanımlanmaktadır. Çoğunlukla erken çocukluk yıllarında ortaya çıkan kendini beğenme, kırılabilirlik ve hassasiyet duygularının eşlik ettiği, yaşamın geçici olduğu konusundaki farkındalıktan kaynaklanan kaygıyla başa çıkmaya yönelik bir girişim mekanizmasıdır. Anne-baba gereksiz övgüler gibi yanlış davranışlar ile durumun daha da kötüleşmesine neden olmaktadır (Firestone ve Jatlett, 2009: 249).

Bu boyutu gelişen kişiler, başkalarını alçaltmak eğilimindedirler ve bunun yanında onların öfkelerini de provoke etmektedirler. Bu kişiler önemli pozisyonlara geldiklerinde cezalandırıcı bir tutum sergilerler, kişilerin terfi etmelerini engeller, onlara kötü davranır, sürgün, işten çıkarma ve kınama gibi cezalandırıcı yöntemler kullanırlar (Firestone ve Jatlett, 2009: 250).

Yapılan çalışmalarda kendini beğenmenin; narsisizmin zaman içerisinde çok fazla değişiklik göstermeyen bir diğer boyutu olduğu bulunmuştur (Rosario ve White, 2005: 1078).

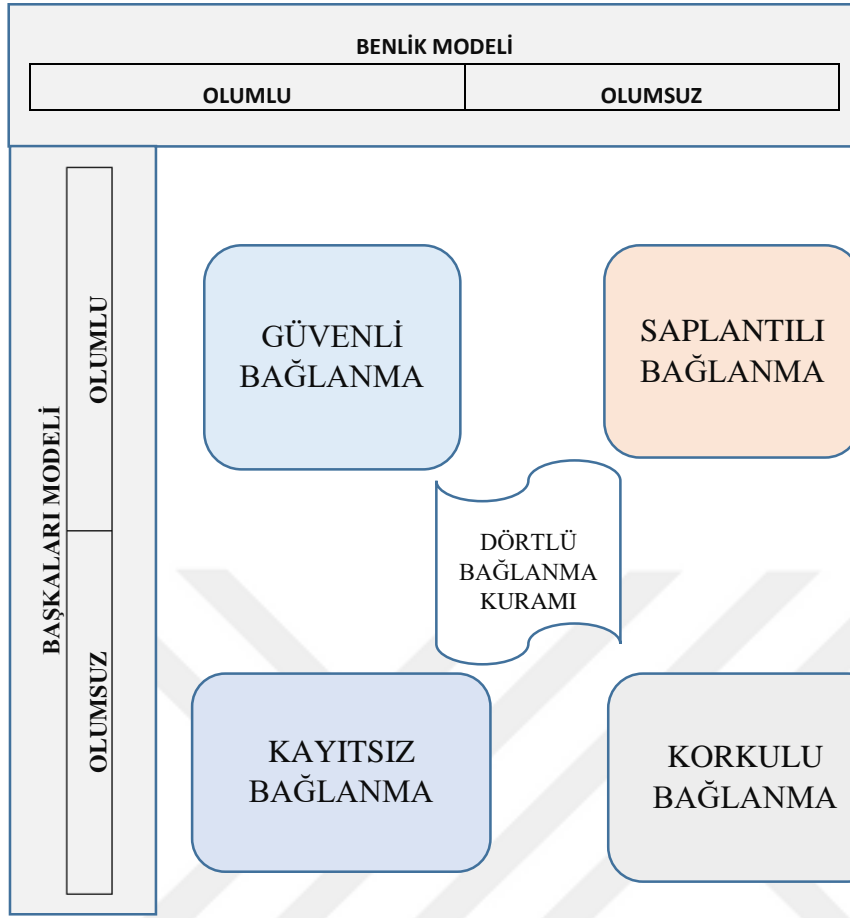
1.5. Bağlanma Stilleri

Bowlby (1960, 1969, 1973) bağlanmayı kişilerin hayatlarında önemli yer tutan insanlar ile geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak tanımlamıştır. Bebek ile bakım sunan arasında gelişen duygusal bağı açıklamak amacıyla bağlanma kuramı ortaya çıkmıştır. Bu teorinin en önemli ilkesi bebeklerin normal bir sosyal ve duygusal gelişim gösterebilmesi için en az bir birinci dereceden bakım sunan ile bir ilişki geliştirmesi gerektiğidir. Bağlanma teorisinde bebeğin bağlanma davranışı tehlike ya da stres karşısında bağlanma figürüne (bakım sunan kişi) yakınlık aramasıdır. Bebekler kendileri ile hassas ve duyarlı bir şekilde sosyal etkileşim içinde bulunan yetişkinlere bağlanırlar ve bundan sonraki süreçte çocuklar, bu bağlanma nesnelerini kendi gelişim süreçlerinde güvenli bir yer olarak kullanmaya başlar (Cassidy ve Shaver, 1999).

Daha sonraki süreçlerde artan çalışmalar ile bağlanma kuramı gelişerek ve etkinliğini artırarak günümüze çocukluk çağı bağlanma stilleri, ergenlik dönemi bağlanma stilleri, yetişkinlik dönemi ve hatta yeni çalışmalar ile yaşlılık dönemindeki (Bradley ve Cafferty, 2001;

Cicirelli vd., 2004; Consedine ve Magai, 2003) bağlanma stilleri olarak gelmiştir. Ainsworth vd. (2015) tarafından yapılan çalışmalarda bebeklerin bakım sunan kişiler ile kurdukları duygusal bağı açıklamak için üç temel bağlanma stili tanımlamıştır. Bunlar, güvenli, kaygılı/kararsız ve kaygılı/kaçıncı bağlanma stilleridir.

Bağlanma sadece çocukluk çağı ilişkileri ile ilgili değil, insanların hayatları boyunca geliştirdikleri ilişkileri de kapsamaktadır (Bowlby, 1969: 177). Daha sonra çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda da bu teori kabul edilmiştir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Hazan ve Shaver, 1987). Örneğin, Hazan ve Shaver (1987: 515) romantik ilişkiyi bağlanma kavramı olarak ele alıp, hangi insanların hangi bağlanma stili geliştirdiklerini öğrenmek için üç bağlanma stilini (Güvenli, Kaygılı/Kararsız ve Kaçınan) sorgulayan bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu çalışmalarda Hazan ve Shaver (1987) çocukluk çağı bağlanma stilleri ile yetişkin bağlanma stilleri arasında doğrusal bir ilişki olduğunu gözlemlemişlerdir. Bu çalışmalar yetişkin bağlanma stilleri ile ilgili çalışmaların artmasına zemin hazırlamış ve daha sonra Bartholomew ve Horowitz (1991), Hazan ve Shaver (1987)'in yetişkin bağlanma stilleri ile ilgili yaptıkları çalışmaları temel alarak ve Bowlby'in içsel çalışma modellerini de kapsayacak şekilde yeni bir model geliştirmişlerdir. Bartholomew ve Horowitz (1991: 227) yetişkin bağlanma stillerinin iki temel boyut ile tanımlanabileceğini keşfetmişlerdir. İlk boyut kişinin kendilik tasarımı, ikincisi ise başkaları ile ilgili tasarımlardır. Buna göre kişinin benlik modeli olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilir. Kişinin benlik modeli olumlu olduğunda, kişi kendisini sevmeye layık görür ve başkaları tarafından sevildiğini düşünür. Kişinin benlik modeli olumsuz olduğunda ise kişi kendisini sevmeye layık görmez ve başkalarının kendisini sevmeyeceğine inanır. Benzer şekilde kişinin başkaları modeli de hem olumlu hem de olumsuz olabilir. Kişinin çevresindeki diğer insanlar ile ilgili tasarımları olumlu olduğunda kişi başkalarının güvenilir olduğuna, olumsuz olduğunda ise çevresindeki kişilerin güvenilmez olduğuna inanır. Bartholomew ve Horowitz (1991: 227)'in bu çalışmaları Dörtlü Bağlanma Modelini ortaya çıkartmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Dörtlü Bağlanma Modeli

Kaynak: Bartholomew ve Horowitz (1991: 227)

1.5.1. Güvenli Bağlanma

Güvenli bağlanma stili sergileyen insanların hem benlik modelleri hem de başkalarına ilişkin modelleri olumludur. Yani kişi kendisini sevilmeye değer olarak görür ve çevresindeki diğer insanların da bakım sunmada ya da romantik ilişkilerde art niyetli olmadıklarını düşünür. Onlara ihtiyaç duydukları zamanlarda destek vereceklerine inanırlar (Collins, 1996: 826). Bartholomew ve Horowitz (1991: 229)'e göre güvenli bağlanan insanlar başka insanların önerilerine ve yönlendirmelerine daha az ihtiyaç duyarlar ve nispeten daha yakın ve kolay ilişkiler geliştirebilirler. Bu kişiler kendi yaşamlarında özerk kalabilmeyi başarabilirler. Olası bir ayrılıktan korkmazlar ve bu yüzden de duygusal bir samimiyete yanaşırlar. Açık (2008: 6)'a göre güvenli bağlanma geliştiren kişilerin hem romantik ilişkileri hem de çocukluk çağında

kendilerine bakım sunan ya da kendileri ile bir ilişki geliştiren kişiler ile olan ilişkileri hakkında olumlu yargılara sahiptirler ve bu kişilerin ilişkileri diğerlerine göre daha uzun ve uyumlu olur.

1.5.2. Kayıtsız Bağlanma

Bu bağlanma stili, benlik modelinin olumlu olmasına karşın başkalarına ilişkin modelinin olumsuz olmasıyla oluşur. Bu kişiler romantik ilişki yaşadıkları kişilerin güvenilir olduklarına inanmaz ve ihtiyaç duyma esnasında erişilebilir olmalarından şüphe ederler. Karşı tarafın art niyetli olabileceği ve kendilerini reddedebileceğini düşünerek olası bir hayal kırıklığından korkarlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 231). Kendi özerkliklerini korumak için romantik ilişkiden ya da yakınlaşmaktan çekinirler. Bunu yapmak için de bağlanma figürleri ile aralarında mesafe bırakırlar ya da yakın ilişkilerden kaçınırlar. Kişilerarası ilişkilerden çok kendi bağımsızlıkları için çaba harcarlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 231). Kayıtsız bağlanma özellikleri gösteren bireyler ilişki yaşadıkları kişilere kendileri ile ilgili sıklıkla bilgi verme ihtiyacı hissederler ve bu kişiler kolay bir şekilde aşık olabildikleri gibi ortada kayda değer bir neden olmamasına rağmen ayrılabilirler (Cooper, Shaver ve Collins, 1998: 1394). Bartholomew ve Horowitz (1991)'in tanımladığı bu bağlanma özellikleri Hazan ve Shaver (1987)'in önceden tanımladığı kaygılı/kararsız bağlanma stili ile aynıdır. Sadece kaçınan bağlanma stili genişletilerek korkulu ve kayıtsız olmak üzere iki ayrı grup olarak ele alınmıştır. Bartholomew'in geliştirdiği dördümlü bağlanma stili ile ilgili yapılan çalışmalarda korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinin kişinin kendisi ve ilişki kurduğu kişiler için geliştirdiği zihinsel modeller açısından önemli derecede farklılık gösterdiği görülmüştür (Bylsma, Cozzarelli ve Sümer, 1997: 10).

1.5.3. Saplantılı Bağlanma

Kendilik modeli olumsuz, başkalarına ilişkin modeli olumlu olan bireylerin geliştirdiği bağlanma stili saplantılı bağlanmadır. Bu kişiler, kendilerini olumsuz şekilde değerlendirip bakıma ve sevgiye layık olmadıklarını ancak başka insanların güvenilir ve gereksinim sırasında hazır bulunacaklarına inanır. Diğer insanlar ile yakın ilişkiler kurmak ve onların onayını almak için can atarlar fakat bu durum abartılı olduğu için insanları rahatsız edebilecek niteliktedir.

Başka insanların kendilerini değerli olarak görmesi için ve bunu onaylamaları için çok çaba harcarlar. Aynı zamanda bu kişilerin kendileri ile ilgili ciddi değersizlik düşünceleri bulunmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 230). Hazan ve Shaver (1987: 515)'e göre de saplantılı bağlanma stiline sahip insanlar duygusal ilişki aramakla meşguldürler. Başka insanlar ile yakın ilişkileri olmadığı sürece kendilerini iyi hissetmezler. Saplantılı bağlanma stilinin çocukluk dönemi bağlanma stillerindeki karşılığı kararsız bağlanma stildir. Cooper, Shaver ve Collins (1998: 518)'e göre de bu bağlanma stiline sahip yetişkinlerin yakın duygusal ilişkilere çok istekli ve ciddi anlamda kaybetme korkusu yaşayan kişiler olduğunu belirtmişlerdir. İlişkilerinde takıntılıdır.

1.5.4. Korkulu Bağlanma

Korkulu bağlanmada bireylerin hem kendilik modelleri hem de başkalarına ilişkin modelleri olumsuzdur. Yani kişi kendisini sevilmeye layık görmediği gibi başkalarının da güvenilir olduğuna inanmaz. Korkulu bağlanmada da saplantılı bağlanmada olduğu gibi kişilerin kendileri ile ilgili derin değersizlik fikirleri bulunur. Diğer insanların da güvenilir ve ilişkilerin bir ihtiyaç olduğunu düşünmediklerinden dolayı sürekli olarak yakın ilişkilerden kaçınırlar. Yakın ilişkilerden kaçınmaları aynı zamanda onların başkaları tarafından reddedilmesine karşı bir zırh durumundadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 230). Landy (2009: 230), korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin ebeveynlerini cezalandırıcı, art niyetli ve çocukların özerkliğine karşı kişiler olduğunu belirtmiştir. Bu bağlanma stili güvenli bağlanma stilinin tam olarak zıttı olarak karşımıza çıkmaktadır. Korkulu bağlanmış kişiler, sosyal ya da romantik ilişki istemlerine rağmen temelde çevrelerindeki kişilere güvenmedikleri için ve çevrelerindeki kişilerin onları kabul edeceğine ihtimal vermedikleri için uzak dururlar.

1.6. Bağlanma Stilleri ile Narsistik Kişilik Özellikleri İlişkisi

Duygusal yapılanma ve duygu düzenlenmesi hem bağlanma stillerinin hem de narsistik kişilik örgütlenmesinin ortak birleşenleridir. Aynı zamanda, her iki yapı da sağlıklı ve patolojik gelişimi kendi içlerinde barındırmaktadır (Belsky ve Nezworski, 1988: 14; Bowlby, 1988: 34).

Gelişim ve sosyal psikolojiye göre bağlanma kişinin erken çocukluk döneminden süregelen kendisi ve ilişki kurduğu insanlar ile ilgili inançlarından ortaya çıkar. Bu konuda çalışma yapan araştırmacılara göre kişinin geçmişinde ilk bakım sunan ile kurduğu ilişkilerin ne kadar güçlü olduğu ve çocuğun ihtiyaçlarının ne düzeyde uygun karşılandığı onun sonraki hayatında kurduğu ilişkiler üzerinde de etkili olacaktır. Benzer şekilde narsisizm kişilik örüntüsünün oluşmasında da geçmiş yaşantı, nesne ilişkileri ve ilk bakıcı ile kurduğu ilişkiler önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden de bu iki kavram arasındaki ilişki çeşitli bakış açıları ile incelenmiştir (Smolewska ve Dion, 2005: 64). Pistole (1995: 123), kaçınma veya kaygılı olarak değerlendirilen güvensiz bağlanma stillerinin narsistik kişilik özellikleri gösteren bireylerin kullandıkları savunma mekanizmalarının nedeni olabileceğini belirtmiştir. Güvensiz bağlanan kişilerin benlik imgelerini korumadaki aşırı uğraşları narsistik kişilerin benliklerini idealize etmelerine ve kendilerini ihtişamlı göstermelerine çok benzemektedir. Çünkü her iki durumda da güvensizlik, soğukluk, düşmanlık ve başkalarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaları söz konusudur.

Dickinson ve Pinkus (2003) yaptıkları çalışmada gizli narsistik kişilik özellikleri gösteren bireylerde yüksek derecede kaçınma ve kaygı ile karakterize olan kaçınan ya da korkulu bağlanma stili gözlemledikleri, aynı zamanda büyüklenmeci narsistik kişilik özellikleri gösterenlerin ise güvenli ya da kayıtsız bağlanma stili gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Smolewska ve Dion (2005: 64)'un Toronto Üniversitesinde, 171 psikoloji öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırmada gizli narsistik özellikler gösteren kız öğrencilerde kaygılı ve kaçınan bağlanma özelliklerinin daha sık görüldüğünü rapor etmişler. İlgili çalışmada bunun nedeni olarak kaygılı ve kaçınan bağlanmanın aynı zamanda gizli narsisizmin temelinde yatan endişe, kıskançlık, terkedilme ve reddedilme korkusu gibi duygular olarak bildirilmiştir. Bunun yanında gizli narsistik kişilik özellikleri baskın olan bireylerin stresli olaylar karşısında daha az tolerans sergileyebilmeleri ve istenmeyen duygulanmalara daha meyilli olmalarıdır.

Ahmedi vd. (2013: 217) 200 öğrencinin (100 erkek, 100 kadın) tesadüfî örnekleme yöntemi ile seçildiği ve Narsistik Kişilik Envanteri (NPI-16) ile Yetişkin Bağlanma Envanterinin (AAI) kullanıldığı ve bağlanma stilleri ile narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmanın bulgularına göre; güvenli bağlanma ile narsistik kişilik özellikleri arasında ters yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunurken, narsistik kişilik özellikleri ile kaygılı ve kararsız bağlanma örüntüleri pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda sözü edilen çalışmada yapılan regresyon analizi

bulgularına göre güvenli, korkulu ve saplantılı bağlanma stillerinin narsistik kişilik örgütlenmesinin %31'ini açıkladığı rapor edilmiştir.

Bağlanma üzerine yapılan çalışmalar patolojik narsisizm ile güvensiz bağlanma arasında bir ilişki olduğunu saptamıştır (Dickinson ve Pincus, 2003: 195). Kaçınan bağlanma stilinin genel olarak aleni (açık) narsistik kişilik özellikleri ile ya da büyüklenme ile ilişkili iken kaygılı bağlanan kişilerde başka insanların değerlendirmelerini aşırı önemseyen ve sosyal olarak içedönük özellikleri olan gizli narsisizm ile ilişkilidir (Wink, 1991: 595).

1.7. Psikobiyolojik Kişilik Kuramı

Psikobiyolojik kişilik modeli, Cloninger (1987) tarafından kişiliğin yapısını ve gelişimini tanımlamak amacı ile geliştirilmiştir. Bu kişilik modeli, diğer faktör analitik modelleri gibi kişilik modellerinin yetersizlikleri göz önünde bulundurularak hem normal kişiliği hem de patolojik durumları açıklayacak şekilde geliştirilmiştir. Cloninger psikobiyolojik modelinde kişilik yapısının iki temel bileşeni olarak mizaç (*temperament*) ve karakteri (*character*) ile bunların nörobiyolojik altyapısını tanımlamıştır.

Mizaç, kişiliğin duygusal özü olarak kabul edilen, günlük hayatta kişiye özgü, sınırlı, temel duygusal tepkilerin nitelik ve nicelik bakımında değişmesidir. Arapça kökenli olan huy kelimesi ile eş anlamlı olarak da kullanılmaktadır. Çabuk kızmak, pasif ve hareketsiz olmak, neşelenmek, sıkılmak vb. özellikler kişiden kişiye değişen mizaç özellikleridir (Köknel, 1985). Mizaç, kişiliğin genetik, kalıtsal yönünü oluşturan boyuttur. Yaşamın erken dönemlerinde şekillenen ve yaşam boyunca da orta düzeyde durağan olan özellikleri kapsamaktadır. Bu mizaç özellikleri kişiliğin biyolojik temelini oluşturup sosyokültürel etkiler karşısında değişikliğe uğramazlar (Cloninger vd., 1993: 980).

Psikobiyolojik modelin ilk hipotezinde mizaç sistemleri üç boyut olarak tanımlanmış (Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı) ve belirli uyarılar karşısında davranışların etkinleştirilmesi, sürdürülmesi ve engellenmesini sağlayan bağımsız değişken sistemler olarak organize edilmiştir (Cloninger, 1987: 575; Cloninger, Svračić ve Pryzbeck, 1993: 977). Daha sonrasında ise önceleri Ödül Bağımlılığı (RD)'nın alt boyutu olarak kabul edilen "Sebat Etme", geliştirilmiş ve mizacın yeni bir boyutu olarak ayrılmıştır (Hansenne vd., 1999: 33).

Karakter ise kişinin değer sistemini, bilinçli duygularını, benliğini ve yaşam hedeflerini yansıtan, kişinin yaşam tecrübelerinden, kültürel ortamdan, öğrenme ve iç görü gelişmesinden etkilenen, bireye özgü olan ve kademeli olarak yetişkinlikte olgunlaştıkları varsayılan bir yapıdır (Cloninger vd., 1993: 975). Kişiliğin kavramsal özünü oluşturan bu yapı, mizacın aksine daha az kalıtsaldır ve soyutlama ile sembolizasyon gibi üst düzey bilişsel süreçler ile yakından ilişkilidir (Kose vd., 2009: 361).

Cloninger'in psikobiyojik modelinde ve geliştirdiği mizaç ve karakter envanterinde mizaç; Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı ve Sebat Etme olmak üzere dört boyut ve bu boyutlara ait alt ölçeklerden oluşmaktadır. Aşağıda Mizaç ve Karakter Envanteri'nin mizaç boyutu alt ölçekleri ve özellikleri hakkında bilgi verilmektedir.

1.7.1. Psikobiyojik Kişilik Modelinin Mizaç Boyutu Alt ölçekleri ve Özellikleri

1.7.1.1. Yenilik Arayışı (Novelty Seeking)

Yenilik Arayışı (Novelty Seeking) boyutu, davranışsal aktivasyon sistemi ile bağlantılı olup yeniliğe yönelik isteği aktive etmeye veya başlatmaya yönelik kalıtsal bir eğilimi yansıtmaktadır. Aynı zamanda, ceza sinyallerinden aktif bir kaçınma, herhangi bir cezadan kaçma becerisini ve ödül sinyallerine yaklaşım davranışlarını yansıtmaktadır (Cloninger vd., 1993: 977; Bond, 2001: 263).

Yenilik Arayışı (NS) puanı yüksek olan kişiler, meraklı, heyecanlı, hevesli, dürtüsel, kararsız, çabuk fikir değiştiren ve çabuk sinirlenen bir yapıya sahiptirler. Yüksek Yenilik Arayışı'nın avantajları, kişinin aşına olunmadığı yeni ilgi ve aktiviteleri istekli ve heyecanlı bir şekilde keşfetmesini sağlamasıdır. Dezavantajları ise sık ve çabuk sıkılırlar, aşırı öfke ve dürtüsellik ile ilişkilerinde huzursuzluğa neden olurlar. Bundan dolayı da ilişkileri uzun süreli olmaz. Kolay bir şekilde tahrik ve provoke edilip bir kavgaya çekilebilirler. Dinlemekten çok konuşmayı severler, ilgileri çabuk kaybolur ve çabuk sıkılırlar.

Yenilik Arayışı (NS) puanı düşük olan kişiler ise yeniliklerle çok fazla ilgilenmezler ve ilgisizdirler. Bu kişiler, heyecansız, ilgisiz, isteksiz, kaygısız, çabuk sinirlenmeyen, alışkanlıklardaki değişikliklere dirençli, monotonluğa tahammülü olan, detaylarla çok fazla meşgul olan ve karar verirken de çok fazla düşünen kişilerdir. Aynı zamanda, vefalı, ince fikirli,

sadık, çekingen, düzenli, tutumlu ve disiplinlidirler. Konuşmaktan çok dinlemeyi severler (Cloninger, 1987: 581; Cloninger vd., 1994: 22; Kose, 2003: 89).

Yenilik Arayışı (NS) “Keşfetmekten Heyacan Duyma-Kayıtsız Bir Katılık”, “Dürtüsellik-İyice Düşünme”, “Savurganlık-Tutumluluk” ve “Düzensizlik-Düzenlilik” olmak üzere 4 alt ölçekten oluşmaktadır.

1.7.1.2. Zarardan Kaçınma (Harm Avoidance)

Zarardan Kaçınma (Harm Avoidance) boyutu, davranışsal engelleme sistemi ile ilişkili olup ceza olasılığından aktif bir şekilde kaçınmak için davranışların durdurulması veya önlenmesine dair kalıtsal bir eğilimdir (Cloninger, 1987: 575). Bu boyut, kötümser, karamsar bir endişelilik hali, yabancılardan çekinme, belirsizlik korkusu ve çabuk yorulma gibi pasif kaçınma davranışları ile kendini gösterir (Köse vd., 2004: 108).

Zarardan Kaçınma (HA) puanı yüksek olan kişiler, sıradan durumlarda bile daha dikkatli, tedbirli, gergin, asabi, sinirli, kuşkucu, evhamlı ve güvensiz olma eğilimindedirler. Aynı zamanda sosyal ortamlarda utangaç, çekingen, pasif ve korkak olma eğilimindedirler. Bu kişilerin enerji düzeyleri düşüktür ve devamlı olarak kronik yorgunluk hissederler. Diğer insanlardan daha fazla teşviğe, cesaretlendirilmeye ve güvenceye ihtiyaç duyarlar. Bununla birlikte daha ceza durumlarına veya eleştiriye karşı daha hassastırlar. Yüksek Zarardan Kaçınma'nın avantajları, kişinin muhtemel tehlike durumlarına karşı daha dikkatli planlama yapmalarını, temkinli ve özenli olmalarını sağlamasıdır. Dezavantajı ise olası bir tehlike durumu yokken bile tehlike beklentisi nedeniyle anksiyete ve endişe yaşamaya yol açmasıdır (Cloninger, 1987: 582; Cloninger vd., 1994: 20).

Zarardan Kaçınma (HA) puanı düşük olan kişiler ise normalde endişe verici durumlarda bile rahat, kendinden emin, kaygısız, iyimser ve cesaretli olma eğilimindedirler. Kendine güvenen, cesur, dinamik ve girişken olarak tanımlanırlar. Aynı zamanda sempatik, canlı, aktif, enerjik ve çabuk iletişim kurma özellikleri ile çevresindekileri etkilerler. Düşük Zarardan Kaçınma'nın avantajı, olası bir tehlike durumunda veya belirsizlik karşısında kişinin kendine güvenmesi ve stresten hızlı kurtulup iyimserliği sağlamasıdır. Düşük Zarardan Kaçınma'nın dezavantajı ise ciddi bir tehlike durumunda bile tehlikeye karşı tepkisiz kalması ve iyimserlik içinde olmasıdır (Cloninger, 1987: 582; Cloninger vd., 1994: 20).

Zarardan Kaçınma (Harm Avoidance) “Beklenti Endişesi ve Karamsarlık-Sınırsız İyimserlik”, “Belirsizlik Korkusu-Güven”, “Yabancılardan Çekinme-Topluluğu Sevme” ve “Çabuk Yorulma (Dermansızlık)-Dinçlik” olmak üzere 4 alt ölçekten oluşmaktadır.

1.7.1.3. Ödül Bağımlılığı (Reward Dependence)

Ödül Bağımlılığı (Reward Dependence), sosyal duyarlılık, sosyal bağlanma, aşırı duygusallık ve başkalarının onayına bağımlılık ile kendini gösteren kalıtsal bir eğilimdir (Cloninger, 1987: 575; Köse vd., 2004: 108)

Ödül Bağımlılığı (RD) puanı yüksek olan kişiler, sevgi dolu, sıcak, yardımsever, sempatik, hassas, duygusal, bağımlı ve merhametli olma eğilimindedirler. Diğer insanlar ile iletişim kurmaya çabalayan ve iletişime açık kişilerdir. Bundan dolayı da gittikleri her yerde sevdikleri insanlar bulabilirler. Çok gayretli ve çalışkandırlar. Bu kişiler bağımlılıklarından dolayı kolay etki altında kalabilirler ve bu durum da kişinin tarafsızlığını kaybetmesine neden olabilmektedir. Yalvarma ve yakarma ile de kolaylıkla istismar edilebilirler. Engelleme ve reddedilme durumlarında yoğun olarak ödül arama davranışı içine girerler (Aşırı yeme, alışveriş, çalışma vb).

Ödül Bağımlılığı (RD) puanı düşük olan kişiler ise genellikle sosyal olaylara duyarsız, katı, sert görümlü, lakayt, soğuk, bağımsız ve sosyal ödüllere duyarsızdırlar. Diğer insanlar ile iletişim kurmaktan uzak dururlar, mesafelerini korurlar ve yalnızlığı severler. Bu kişiler başkalarını memnun etme çabası içine girmezler ve tercihlerinde duygusallıktan bağımsız oldukları için de objektifliği sağlayabilirler. Ancak bu kişilerde sosyal iletişimdeki duyarsızlığa ve davranışlardaki soğukluğa bağlı olarak sosyal çekilme, ayrılma ve sosyal ilişkilerin bozulması yaşanmaktadır (Cloninger, 1987: 582; Cloninger vd. 1994: 23).

Ödül Bağımlılığı (Reward Dependence) “Duygusallık-Duyarsızlık”, “Yakın iletişime açıklık – kayıtsız uzaklık”, “Bağlanma-Uzak Olma” ve “Bağımlılık-Bağımsızlık” olmak üzere 4 alt ölçekten oluşmaktadır.

1.7.1.4. Sebat Etme (Persistence)

Sebat Etme (Persistence) boyutu ilk çalışmalarda Ödül Bağımlılığı (RD) boyutunun alt ölçeği olarak tanımlanırken daha sonra TCI ile birlikte tek başına ayrı bir boyut olarak tanımlanmıştır. Sebat Etme (PS) mizaç boyutu, engellenme, hayal kırıklığı ve yorgunluğa rağmen davranışın sürdürülmesindeki kalıtsal yatkınlığı ve eğilimi yansıtır (Cloninger vd., 1993: 978). Sebatkâr bireyler, kişiyi engelleyici olan ödül yokluğu durumlarında bile davranıştan vazgeçmezler ve davranışının sönmesine karşı direnç gösterirler (Gardini, Cloninger ve Venneri, 2009: 265).

Sebat Etme (PS) puanı yüksek olan kişiler, hayal kırıklığı, engellenme ve yorgunluğa rağmen çalışkan, azimli, gayretli istikrarlı ve çalışkandırlar. Yapılması gereken bir iş varsa gönüllü olurlar, görev almaya heveslidirler. Yorgunluğu, engellenmeyi ve başarısızlığı kendilerini kamçılayan bir durum olarak görürler. Bundan dolayı da kolay kolay başladıkları işi yarıda bırakmaz ve yılmazlar. Eleştirildikleri zaman veya hataları ile yüzleştirildikleri zaman daha fazla çalışmaya ve performans göstermeye meyillidirler. Aynı zamanda bu kişilerin mükemmeliyetçi bir yapıları vardır. İşkolik oldukları için de kendilerini çok fazla yorarlar.

Sebat Etme (PS) puanı düşük olan kişiler ise uyuşuk, miskin, üşengeç, tembel, hantal, pasif, güvenilmez, kararsız ve düzensiz yapıya sahiptirler. Bu kişiler bir şeyler elde etmek için gayret göstermezler. Hatta ödül alma ihtimali olduğu zaman bile çabalamazlar veya nadiren çabalarını arttırırlar. Bir işe girişmekte çok yavaşlırlar ve ağır davranırlar. Başarısızlık, engellenme ve hayal kırıklığı durumlarında kolayca vazgeçerler (Cloninger, 1987: 582; Cloninger vd. 1994: 24).

Sebat Etme (Persistence) boyutu “Çaba Sarf etme İsteği – Tembellik”, “Çok Çalışkan Olmak – Şımartılmış Olmak”, “Azimli, Kararlı Olmak – Düşük Başarı Göstermek” ve “Mükemmeliyetçi Olmak – Pragmatist Olmak” olmak üzere 4 alt ölçekten oluşmaktadır.

Cloninger’in psikobiyolojik modelinde ve geliştirdiği mizaç ve karakter envanterinde karakter, Kendini Yönetme, İş Birliği Yapma ve Kendini Aşma olmak üzere üç boyut ve bu boyutlara ait alt ölçeklerden oluşmaktadır. Aşağıda Mizaç ve Karakter Envanteri’nin karakter boyutu alt ölçekleri ve özellikleri hakkında bilgi verilmektedir.

1.7.2. Psikobiyolojik Kişilik Modelinin Karakter Boyutu Alt ölçekleri ve Özellikleri

1.7.2.1. Kendini Yönetme (Self-Directedness)

Kendini Yönetme (SD) kavramı kişinin kendi kaderini tayin etme ve irade gücü ya da kişinin kişisel hedefleri, değerleri ve amaçlarına uygun olarak davranışını kontrol etme, düzenleme ve adapte etme yeteneği anlamına gelmektedir (Watson, 1989: 33). Buradaki irade kavramı mecazi, soyut bir kavramdır; kişinin hedeflerini ve amaçlarını ifade etme ve bunlara ulaşmadaki amaçlı ya da istemli gücü demektir. İnsanları diğer canlılardan ayıran en önemli özellik alternatifler arasından seçim yapabilme ve karar verebilme yeteneğinin olmasıdır; aynı zamanda bu kararlarının da sorumluluğunu almasıdır (Leach, 1987: 318).

Kendini Yönetme (SD), bireyin kendi kararlarının sorumluluğunu alabilmesi, kişisel açıdan anlamlı amaçların belirlenmesi ile problemleri çözmeye güven ve beceri gelişimi ile kendini kabullenmeden oluşur. Kendini kabul eden birey, beceriklidir, kabul edicidir, soruludur, amaçları vardır ve görev duygusu olan kişidir (Yancar, 2005: 14; Arkar, 2008: 116; Adan vd., 2009: 687).

Kendini Yönetme (SD) boyutunun kişilik bozukluğunun varlığının veya yokluğunun başlıca belirleyicisi olduğuna işaret edilmiştir (Svrakic, Whitehead, Przybeck ve Cloninger, 1993: 998).

Kendini Yönetme (SD) puanı yüksek olan kişiler, olgun ve güçlü olup kendi kendilerine yetebilirler. Güvenilir, sorumlu, yapıcı ve amaç yönelimlidirler. Özgüvenleri yüksek olan bu kişiler, girişimci, becerikli ve amaçlarına uygun davranış gösterirler. Başkalarının otoritesini kabul etmeleri gerektiği zaman sorun çıkarıcı ve isyankar olarak görülebilirler çünkü bu kişiler otoritenin hedef ve amaçlarına meydan okurlar.

Kendini Yönetme (ST) puanı düşük olan kişiler ise kırılgan, zayıf ve benlik saygıları düşüktür. Başkalarını suçlayıcı, sorumsuz, yeteneksiz, güvenilmez ve uyumsuzdurlar. Amaç belirleme, tanımlama ve sürdürme konusunda gerekli iç organizasyondan yoksundurlar. Belirgin hedefleri olmadığı için de işlerini sürekli şansa bırakırlar. Kişilik karmaşası yaşadıkları gibi olgunlaşmamış davranışlar gösterirler (Cloninger vd., 1993: 979; Cloninger vd., 1994: 24).

Kendini Yönetme (SD) boyutu “Sorumluluk Alma-Kınama”, “Amaçlılık-Amaçsızlık”, “Beceriklilik-Eylemsizlik”, “Kendini Kabullenme-Kendisiyle Çekişme” ve “Uyumlu İkincil Huylar-Uygunsuz Alışkanlıklar” olmak üzere 5 alt ölçekten oluşmaktadır.

1.7.2.2. İş Birliği Yapma (Cooperativeness)

İş birliği yapma (C), ikinci karakter boyutu olup diğer insanları kabuldeki ve özdeşim kurmadaki bireysel farklılıkları açıklamak için tasarlanmıştır. Bu boyut aynı zamanda bencilce saldırganlık, kızgınlık ve düşmanlığa karşı, kabul etme, kabullenme ile ilişkili olarak karakterin farklı yönlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir (Cloninger vd., 1993: 990; Arkar, 2004: 36). Svračić vd. (1993) tarafından yapılan çalışmada, düşük İş birliği yapma (C) puanlarının kişilik bozukluğu olma olasılığını iyice arttırdığı ve özellikle de Kendini Yönetme (SD) puanlarının da düşük olması kişilik bozukluğu tanısı olasılığı iyice arttırmaktadır. Kişilik bozukluklarının tüm sınıflamaları için düşük İş Birliği Yapma (C) önemlidir (Svračić vd., 1993: 997).

İş birliği yapma (C) puanı yüksek olan kişiler, sosyal açıdan hoşgörülü, empatik, merhametli ve yardımsever bireylerdir. Mümkün olduğunca başkaları ile iş birliği yapmaya çalışan bu kişiler aynı zamanda destekleyici ve kolaylaştırıcıdırlar. Başkaları ile iyi iletişim kurarlar. Diğer insanların ihtiyaçlarını ve tercihlerini anlayıp saygı gösterirler. Prensipten sahibidirler, adil ve affedici kişiler olarak tanımlanırlar.

İş birliği yapma (C) puanı düşük olan kişiler ise toplumsal olarak hoşgörüsüz, yardımsever olmayan, kinci, intikamcı ve diğer insanlara karşı ilgisiz kişilerdir. Başkaları ile iyi iletişim kuramazlar, bencil ve fırsatçıdırlar. Diğer insanların haklarına, tercihlerine ve ihtiyaçlarına karşı duyarsızdırlar. Diğer insanları kendilerine yabancı ve düşman olarak görürler (Cloninger vd.,1993: 980; Cloninger vd., 1994: 26).

Kendini aşma (Self-transcendence) boyutu “Sosyal Onaylama-Sosyal Hoşgörüsüzlük”, “Empati Duyma ve Sosyal İlgisizlik”, “Yardımseverlik-Yardımsevmemezlik”, Acıma-İntikamcılık” ve “Erdemlilik-Vicdanlılık / Kendinde Yarar Sağlama-Menfaatçilik” olmak üzere 5 alt ölçekten oluşmaktadır.

1.7.2.3. Kendini Aşma (Self-Transcendence)

Kendini aşma (ST), kişinin kendisini evrenin bir bütün olarak ayrılmaz parçası olarak tanımlamasıdır ve genel olarak da bir bütünü oluşturan önemli ve temel parçalar olarak tanımlanan her şey ile özdeşimi ifade etmektedir. Aynı zamanda her şeyin bir bütünün parçası olduğu bir “birleştirici bilinç” halini de içermektedir. Birleştirici bilinçte bireysel bir benlik yoktur. Bu yaklaşım, kişinin tabiatı ve kaynaklarını kabul etme, bunlar ile manevi birleşme olarak tanımlanabilir (Cloninger vd., 1993: 981). Kendini Aşma (ST) ile ilgili yapılan çalışmalarda, kendini aşma (ST) puanlarının, psikiyatri kliniğinde yatan hastalarda genel popülasyona göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Ancak kişilik bozukluklarında “Kendini Aşma (ST)” puanlarının ayırt ediciliği sağlanamamıştır sadece şizoid kişilik bozukluğu olan hastalarda Kendini Aşma (ST) puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur (Svrakic vd, 1993: 995).

Kendini Aşma (ST) puanı yüksek olan kişiler, maneviyatı kuvvetli, sabırlı ve anlayışlı, fedakar ve sabırlı kişilerdir. Gösterişten uzak ve sade bir yaşayışları vardır. Bu kişiler Doğu toplumlarında aydın ve bilge kişiler olarak nitelendirilir. Belirsizliği tolere edebilen bu kişiler, bütün çabalarına rağmen başarı veya başarısızlığı kabullenirler. Aynı zamanda bu kişiler maneviyatlarının hayatlarının gerçek amacını anlamalarına yardımcı olduğunu düşünmektedirler.

Kendini Aşma (ST) puanı düşük olan kişiler ise maneviyatı kuvvetli olmayan, kibirli, gururlu, sabırsız ve yaratıcı olmayan kişilerdir. Gösterişi seven bu kişiler sanatın değerini de bilmezler. Sahip oldukları hiçbir şey ile tatmin olmazlar. Özellikle yaş ilerledikçe ölümü ve acıları kabullenmede zorluk çekerler (Cloninger vd., 1993: 981-982; Cloninger vd.,1994: 27).

Kendini aşma (ST) boyutu “Kendilik Kaybı-Kendilik Bilincinde Yaşantı”, “Kişiler Arası Özdeşim-Kendine Ayırma” ve “Manevi Kabullenme-Akılcı Maddecilik” olmak üzere 3 alt ölçektir.

1.8. Mizaç ve Karakter Boyutları ile Narsistik Kişilik Özellikleri İlişkisi

Cloninger’in mizaç ve karakter boyutlarının kişilik bozukluklarının belirtilerini ve tanılarını yordama gücü çeşitli örneklerde yapılan klinik araştırmalar tarafından sınanmıştır

(Svrakic ve ark. 1993, Svrağic ve ark. 2002). Yapılan araştırmalar sonucunda kişilik bozukluklarının tüm sınıflamaları İş Birliği Yapma (C) boyutu ile ilişkilendirilmiştir. Bunun yanında özellikle Kendini Yönetme (SD) boyutundaki ve karakter boyutlarındaki düşük puanların kişilik bozukluğu tanısı olasılığını arttırdığı belirtilmiştir (Svrakic, Whitehead, Przybeck ve Cloninger, 1993: 997; Arkar, 2004: 36).

İş Birliği Yapma (C) karakter boyutu düşük bireyler diğer insanlara karşı ilgisiz, empatik olmayan, yardımsever olmayan, fırsatçı ve intikamcı olarak tanımlanırlar. Diğer insanların haklarına ve duygularına karşı duyarsızdırlar ve başkalarını kendilerine yabancı ve düşman olarak görürler (Cloninger vd.,1993: 981).

Kendini Yönetme (SD) karakter boyutu düşük olan bireylerin benlik saygıları düşüktür. Aynı zamanda kırılğan ve zayıftırlar. Olgunlaşmamış davranışlar gösterirler ve kişilik karmaşası yaşarlar. Kendilerini kabullenmezler ve gerçekte olduklarından daha farklı olduklarını iddia ederler. Sınırsız zenginliğin ve güzel olmanın fantezisini kurarlar.

Patolojik narsistik kişilik özellikleri ile İş Birliği Yapma ve Kendini Yönetme karakter boyutları arasındaki ilişkiye baktığımız zaman; bu karakter boyutları düşük olan bireylerin özellikleri ile patolojik narsistik kişilik özellikleri sergileyen bireylerin özellikleri birçok noktada örtüşmektedir. Patolojik narsistik kişilik özellikleri sergileyen kişililerin de benlik saygıları düşüktür, zayıf ve kırılğandırılar, diğer insanlara karşı ilgisizdirler, kinci ve intikamcıdırlar ve empatik değildirler. Aynı zamanda hatalarını, sınırlarını ve kendilerini kabul edebilme yeteneğinden yoksundurlar. İş birliğine yatkın değildirler. Literatürde yapılan çalışmalar da bu ilişkiyi desteklemektedir. Sağlıklı kişiler ve psikiyatrik hasta rneklemesinde yapılan çalışmalarda Narsistik kişilik bozukluğu belirtileri ile karakter boyutlarından Kendini Yönetme (SD) ve İş Birliği Yapma (C) arasında arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur (Arkar, 2008; Ball, Tennen, Poling, Kranzler ve Rounsavile, 1997; Bejerot, Schlette, Ekselius, Adolfsson ve Knorring, 1998; De la Rie, Duijsens ve Cloninger,1998; Gutirrez vd., 2002; Svrağic vd., 2002).

Prez (2006) tarafından madde ve alkol bağımlıları rneklemesinde yapılan çalışmada narsistik kişilik semptomları ile Kendini Yönetme (SD), İş Birliği Yapma (C) ve Zarardan Kaçınma (HA) arasında negatif yönlü, Kendini Aşma (ST) ve Yenilik Arayışı (NS) ile pozitif yönlü ilişki bildirilmiştir. Jylh vd. (2013: 487) tarafından spesifik kişilik bozukluğu olan ve olmayan kişilerde mizaç ve karakterin farklılık gösterip göstermediği araştırılan çalışmada ise narsistik kişilik bozukluğu olan hastalar kişilik bozukluğu bulunmayan hastalara göre Yenilik

Arayışı (NS), Sebat Etme (PS), Kendini Yönetme (SD) ve İş Birliği Yapma (C) boyutlarında daha düşük puanlar almışlardır.

1.9. Problem Durumu

Yetişkin bireylerde narsistik kişilik özellikleri, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter boyutları arasındaki ilişkinin incelenmesi bu çalışmanın ana problemini oluşturmaktadır.

1.10. Alt Problemler

Cinsiyet, medeni durum, gelir düzeyi, ebeveynlerin beraber veya ayrı olması, intihar girişimi, kardeşler arası doğum sırası, yaş, kardeş sayısı, bağlanma stilleri ve kişilik modelleri gibi demografik özellikler narsistik kişilik özelliğini yordamakta mıdır?

Mizaç ve karakter boyutları ve bağlanma stilleri narsistik kişilik özelliklerini yordamakta mıdır?

1.11. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada, yetişkin bireylerde narsistik kişilik özellikleri, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter boyutları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bağlanma kuramına göre bireylerin ebeveynleri ile kurdukları ilişkiler, onların temel inançlarını oluşturmakta, kendilik ve başkalarına ilişkin temsillerini etkilemekte ve hayatlarının ilerleyen zamanlarındaki ilişkilerini etkilemektedir. Benzer şekilde narsistik kişilik özelliklerinin erken dönemde kişilerin bakım sunan ile olan ilişkilerinden kaynaklandığına inanılmaktadır.

Bireylerin duygusal bağlarının gelişiminin anlaşılabilmesi amacıyla geliştirilen bağlanma kuramı, daha sonraları terapilerde de kullanılmaya başlanmıştır. Danışanların bağlanma stillerinin anlaşılması terapisteye yeni bir bakış açısı kazandıracaktır ancak bağlanma

kuramının narsistik kişilik özellikleri gösteren danışanların terapisinde uygulanması ile ilgili öneriler olsa da bu alanda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Narsistik kişilik özelliklerinin bağlanma stilleri ve kişilik modelleri ile ilişkisini sınavan çalışmalar kısıtlıdır. Mevcut çalışmalarda ise tartışmalı ve birbiri ile uyuşmayan sonuçlar elde edilmiştir. Ülkemizde de bu alanda yapılmış çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu nedenlerden dolayı bu çalışmanın ilgili alan yazındaki boşluğu dolduracağı ve yeni araştırmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.12. Araştırmanın Sayıtları

Bu araştırmanın temel varsayımı, katılımcıların araştırmada kullanılan ölçeklere tarafsız, içten, samimi ve kendi düşüncelerini tam olarak yansıtacak şekilde cevaplamış olduklarıdır. Çalışmanın diğer önemli varsayımı ise araştırmada kullanılan ölçeklerin istenilen özellikleri ölçecek nitelikte olduğudur.

1.13. Araştırmanın Sınırlılıkları

Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da bazı sınırlılıkları söz konusudur. Bu araştırma, ölçekleri doldurmayı kabul eden 424 yetişkinin verdiği cevaplar ile sınırlıdır. Bunun yanında çalışmamızda kullandığımız Narsistik Kişilik Envanteri'nin narsisizmin sadece bir boyutunu yani büyüklenmeci narsisizmi ölçmesi bu çalışmanın önemli bir sınırlılığdır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizinde uygulanan istatistiksel yöntemleri sunulmuştur.

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada yetişkinlerin narsistik kişilik özellikleri, yetişkin bağlanma stilleri ve kişilik modelleri bağlamında incelenmiştir. Çalışmada ikiden fazla değişken arasındaki ilişki düzeyi istatistiksel testler kullanılarak ölçüldüğü için genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modelinin açıklayıcı türü kullanılmıştır. Bir değişkendeki değişimin diğer değişkendeki yansımaları gözlenmeye çalışılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de yaşayan 18-45 yaş aralığındaki yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini, Türkiye’de yaşayan ve 18-45 yaş aralığındaki yetişkin bireyler arasından, seçkisiz olmayan uygun/kazara örnekleme yöntemine uygun olarak seçilen 424 kişi oluşturmuştur (Büyüköztürk vd., 2009). Bu kişilere öncelikle evrenin özelliklerini taşıyan kişilerden birisi ile temas kurulup, temas kurulan kişinin yardımıyla ikinci kişiye, ikinci kişinin yardımıyla üçüncü kişiye ulaşılmıştır. Bu şekilde örnekleme oluşturacak yeterli sayıda kişiye ulaşıncaya kadar bu işlem devam etmiştir. Aynı zamanda, zaman, para ve işgücü açısından sınırlılıklar göz önünde tutularak elektronik posta yoluyla ölçeklerin en fazla sayıda birime ulaştırılması amaçlanmıştır.

Örnekleme oluşturan bireylere ait yaş, cinsiyet, medeni durum, toplam öğrenim yılı, gelir düzeyi, ebeveynlerin eğitim durumu, kardeş sayısı gibi bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Sosyodemografik Veri Formu

Yaş, cinsiyet, medeni durum, gelir düzeyi, toplam öğrenim yılı, ebeveynlerle ilgili bilgiler, kardeş sayısı, doğum sırası, mevcut ruhsal rahatsızlık ve intihar girişimi ile ilgili soruların olduğu ve araştırmacı tarafından hazırlanan toplam 11 sorudan oluşan formdur.

2.3.2. Narsistik Kişilik Envanteri (NKE)

Raskin ve Hall tarafından (1979) geliştirilen Narsistik Kişilik Envanteri (NKE), üstünlük (NÜ), sömürücülük (NS), otorite (NO), kendine yeterlilik (NKY), kendini beğenme (NKB), hak iddia etme (NHİ) ve teşhircilik (NT) olmak üzere toplam yedi alt ölçek ve 40 sorudan oluşmaktadır. Ames, Rose ve Anderson (2006) tarafından ölçeğin 16 soruluk kısa formu oluşturulmuştur. Raskin ve Hall (1979)'in geliştirdiği 40 maddelik ve 7 boyutlu ölçekte Cronbach's Alfa değeri 0.84, Ames vd. (2006)'in geliştirdiği kısa formda ise iç tutarlılık katsayısı 0.72 olarak bulunmuştur. Ölçeğin kısa formu, Atay (2009) tarafından Türkçe diline uyarlanarak geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Yapılan bu çalışmaların sonucunda ölçeğe ait Cronbach's Alfa değeri 0.65 bulunmuştur. Oluşturulan bu kısa formda ise orijinal ölçekte bulunan 7 boyut, Teşhircilik (NT), Üstünlük (NÜ), Otorite (NO), Hak iddia etme (NHİ), Kendine yeterlilik (NKY) ve Sömürücülük (NS) olmak üzere 6 faktöre indirgenmiştir (Atay, 2009). Bu ölçeğin Otorite ve Hak İddia Etme boyutlarından alınabilecek puanlar 0-2 arasında değişirken, diğer dört boyutunda kişilerin alabileceği puanlar 0-3 arasında değişmektedir. Narsistik Kişilik Envanteri uygulanan bireylere Narsisizm teşhisi koymak için kullanmak yerine sağlıklı kişilerde bulunan narsistik kişilik özelliklerinin sorgulanmasında kullanılmaktadır. Bu yüzden kişi ölçekten ne kadar yüksek puan alırsa alsın, narsistik kişilik bozukluğu tanısı almayabilmektedir (Atay, 2009).

2.3.3. İlişki Ölçekleri Anketi (Relationship Scales Questionnaire; RSQ)

Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilmiş olup Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından çalışılan yetişkinler dördütlü bağlanma stillerini sorgulayan ve toplam 30 maddeden oluşan 7'li Likert tipi (1 = beni hiç tanımlamıyor; 7 = tamamıyla beni tanımlıyor) bir ölçektir. Ölçekte bulunan toplam 17 madde ile ölçeği dolduran bireylerin hangi bağlanma stiline (güvenli, kayıtsız, saplantılı ve korkulu) sahip olduğu belirlenmeye çalışılır. Griffin ve Bartholomew (1991)'in çalışmasında İlişki Ölçekleri Anketinin alt ölçekleri için bulunan Cronbach's Alfa değerleri 0.41 ile 0.71 arasında değiştiği görülmüş ve test-tekrar test değeri alt ölçekler için 0.54-0.78 arasında bulunmuştur. İlişki Ölçekleri Anketi Türkçeye Sümer ve Güngör (1999) tarafından uyarlanmış ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada ölçeğin alt ölçekleri için bulunan test tekrar test korelasyon değerlerinin 0.49 ile 0.61 arasında olduğu görülmüş ve bu korelasyon değerleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ölçekte güvenli ve kayıtsız bağlanma stillerini ölçmek için beşer madde, saplantılı ve korkulu bağlanma stillerini ölçmek için ise dörder madde bulunmaktadır. Hangi maddelerin hangi bağlanma stilini ölçtüğü aşağıda belirtildiği gibidir (Ters puanlanan maddelerin altı çizilmiştir): Güvenli Bağlanma: 3, 7, 8, 10, 17, Korkulu bağlanma: 1, 4, 9, 14, Saplantılı Bağlanma: 5, 6, 11, 15, Kayıtsız Bağlanma: 2, 5, 12, 13, 16.

Ölçekte bulunan ve saplantılı bağlanma stilini ölçen 5. madde (Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım) ters puanlanabildiği gibi düz de puanlanabilmektedir. Ölçeğin puanlaması ise her alt ölçek için maddelerin toplanıp, o alt ölçekte bulunan madde sayısına bölünmesi ile alt ölçek puanı hesaplanmaktadır. Bu şekilde yapılan puanlama sonucunda bireyler hangi alt ölçekten en yüksek puanı aldıysa, o bağlanma stiline sahip olduğu belirlenmektedir.

2.3.4. Mizaç ve Karakter Envanteri-Gözden Geçirilmiş Formu (Türkçe TCI-R)

Cloninger'in psikobiyolojik kişilik teorisi temelinde 1993 yılında geliştirilen Mizaç ve Karakter Envanteri (TCI)'nin gözden geçirilmiş formu (TCI-Revised) 1999 yılından Cloninger tarafından önerilmiştir. 240 maddeden oluşan Mizaç ve Karakter Envanteri-Gözden Geçirilmiş Formu (Türkçe TCI-R), kişiliğin mizaç ve karakter boyutlarını değerlendirir. Envanter 5'li

likert tipi bir öz değerlendirme ölçeği olup 1=” Kesinlikle Yanlış”, 5= “Kesinlikle Doğru” şeklinde cevaplandırılır. Türkçe TCI-R, dört mizaç boyutu ve üç karakter boyutu olmak üzere kişiliğin 7 boyutu ve boyutlara ait 29 alt ölçekten oluşmaktadır. Mizaç boyutu Zarardan Kaçınma (HA), Yenilik Arayışı (NS), Ödül Bağımlılığı (RD) ve Sebat Etme (PS) alt boyutlarından, karakter boyutu ise Kendini Yönetme (SD) ve İş Birliği Yapma (C) ve Kendini Aşma (ST) alt boyutlarından oluşmaktadır (Hansenne, Delhez ve Cloninger, 2005).

Ölçek puanlanırken her ölçeğe ait alt ölçeklerin puanı ayrı ayrı hesaplanır ve ölçeğin toplam puanı alt ölçeklerinden elde edilen toplam puan ile belirlenir. Ölçekte düz puanlanan maddeler için 1=1, 2=2, 3=3, 4=4, 5=5 olarak puanlanırken, ters maddeler 1=5, 2=4, 3=3, 4=2, 5=1 şeklinde puanlanır. Ölçeğin boyutlarını oluşturan ölçek ve alt ölçeklere ait maddeler Ek 6’da verildiği gibidir. Ters puanlanan maddelerin altı çizilmiştir.

Mizaç ve Karakter Envanteri-Gözden Geçirilmiş Formu (Türkçe TCI-R), Köse vd. (2017) tarafından Türkçe diline çevrilmiş ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada iç tutarlılık değeri bütün ölçekler için yeterli bulunmuştur. En yüksek iç tutarlılık (Cronbach’s Alfa) değeri Sebat Etme ölçeği (0.92) bulunurken, en düşük iç tutarlılık (Cronbach’s Alfa) değeri Yenilik Arayışı ölçeği (0.72) için bulunmuştur. Aynı çalışmada test tekrar test korelasyon değerleri de bütün ölçek ve alt ölçekler için 0.79-0.91 arasında bulunmuştur.

2.4. İşlem

Araştırma verileri, ölçeklerin orijinal formlarının bilgisayar ortamına aktarılarak kişilere e-posta yoluyla iletilmesi ile elde edilmiştir. E-posta gönderilen kişilere yazılı olarak araştırmanın amacı, dikkat etmeleri gereken noktalar ve ölçekleri nasıl dolduracaklarına dair ayrıntılı açıklama yapılmıştır ve ihtiyaç duydukları taktirde ulaşabilecekleri iletişim bilgileri verilmiştir. Aynı zamanda araştırmaya katılımın gönüllük esasına dayalı olduğu ve istedikleri zaman araştırmayı yarıda bırakma hakkına veya verilerini araştırmadan çekme hakkına sahip oldukları yazılı olarak belirtilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 22.0 (Statistical Package For Social Sciences) programı yardımıyla analiz edilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan 521 katılımcıdan 97 kişinin verileri mizaç ve karakter envanteri-gözden geçirilmiş formu (Türkçe TCI-R)'ndaki geçerlilik maddelerini yanlış işaretlemelerinden dolayı çalışma dışı bırakılmış ve kalan 424 kişi üzerinden analizler yapılmıştır

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS programı kullanılmıştır. İlk önce elde edilen verilerin normal dağılım analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Skewness ve Kurtosis değerleri -1.0 ile +1.0 arasında değişim göstermesine dayanarak elde edilen puanların normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir ve parametrik analizler yapılmıştır. İki ölçekten alınan puanları birbiriyle karşılaştırmak için Pearson Korelasyon analizi, iki grubun bir ölçekten aldıkları puanların ortalamalarını karşılaştırmak için Bağımsız Gruplar T testi, ikiden fazla olan grupların aldıkları puanların ortalamalarını karşılaştırmak için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmada bağımlı değişken ile bir ya da birden çok bağımsız değişkenin birbirini yordayıp yordamadığını incelemek amacıyla da regresyon analizi kullanılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. Örneklemin Sosyodemografik Bilgileri

Örneklemin sosyodemografik bilgileri Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. Örneklemen Sosyodemografik Bilgileri

	Ort.	S.s
Yaş	25.21	5.52
Toplam Öğrenim Yılı	15.83	3.17
Kardeş Sayısı	3.25	1.98
	N	%
Cinsiyet		
Kadın	331	78.1
Erkek	93	21.9
Medeni Durum		
Bekar	361	85.1
Evli	56	13.2
Boşanmış	7	1.7
Gelir Düzeyi		
Düşük	70	16.5
Orta	310	73.1
Yüksek	44	10.4
Anne-Baba		
Birlikte	353	83.3
Boşanmış	29	6.8
Ayrı	10	2.4
Diğer	32	7.5
Anne Eğitim Durumu		
Okur-Yazar	69	16.3
İlköğretim	172	40.6
Lise	102	24.1
Lisans	66	15.6
Lisansüstü	15	3.5
Baba Eğitim Durumu		
Okur-Yazar	26	6.1
İlköğretim	140	33.0
Lise	113	26.7
Lisans	128	30.2
Lisansüstü	17	4.0
Doğum Sırası		
Tek Çocuk	28	6.6
İlk Çocuk	152	35.8
İkinci Çocuk	67	15.8
Ortanca Çocuk	114	26.9
Son Çocuk	63	14.9
0-6 Yaş Arası Sizi Kim Büyüttü		
Anne-Baba	398	93.9
Akrabalar	24	5.7
Kurum	2	0.5
Ruhsal Tedavi Görme		
Hayır	345	81.4
Evet	79	18.6
Ruhsal Bozukluk		
Hiçbiri	343	80.9
Depresyon	41	9.7
Anksiyete	23	5.4
Psikoz	1	0.2
Alkol Kötüye Kullanımı	3	0.7
Diğer	13	3.1
İntihar Girişimi Sayısı		
Hiç	375	88.4
Bir Kere	26	6.1
İki Kere	16	3.8
Üç Kere ya da daha fazla	7	1.7

Çalışmaya katılan katılımcıların yaş ortalaması 5.52 standart sapma ile 25.21, toplam öğrenim yılı ise 3.17 standart sapma ile 15.38 bulunmuştur. Katılımcıların kardeş sayısı ortalaması ise 3.25'tir. Çalışmaya katılanların %78.1'i (n=331) kadın, %21.9'u (n=93) ise erkektir. Bu kişilerin %85.1'i (n=361) bekar, %13.2'si (n=56) evli, %1.7'si (n=7) boşanmıştır. Katılımcıların gelir düzeyi çoğunlukla orta seviyededir (%73.1, n=310) ve %16.5'i (n=70) düşük, %10.4'ü (n=44) yüksek gelir düzeyine sahiptir.

353 (%83.3) katılımcının anne ve babası birlikte, 29'unun anne babası (%6.8) boşanmış, 10'unun anne babası (%2.4) ayrı ve 32 katılımcının ise anne veya babasından biri vefat etmiştir. Çoğu katılımcının annesi ilköğretim ya da lise mezunudur. Sadece 66 katılımcının annesi lisans ve 15 katılımcının annesi lisansüstü eğitim görmüştür. Katılımcıların babalarının eğitim düzeyi annelerine göre daha yüksektir. 113 (%26.7) katılımcının babası lise mezunu, 128'inin (%30.2) ise lisans mezunudur ve 17 (%4.2) katılımcının babası lisansüstü eğitim görmüştür.

Katılımcıların 28'i (%6.6) ailede tek çocuktur. 152'si (%35.8) ise ailenin ilk çocuğu, 67'si (%15.8) iki çocuklu ailenin ikinci çocuğu, 114'ü (%26.9) ortanca çocuk ve 63'ü (%14.9) son çocuk olarak dünyaya gelmiştir. Katılımcıların çoğunluğu (%93.9, n=398) 0-6 yaş aralığında anne ve babası tarafından, 24'ü (%5.7) akrabalar tarafından ve 2'si (%0.5) ise çocuk yetiştirme kurumu tarafından büyütülmüştür.

Çalışmaya katılanların 345'i (%81.4) daha önce psikolojik veya psikiyatrik tedavi görmemiştir, geri kalan 79 (%18.6) kişi ise geçmişte ruhsal sorunlardan dolayı ilaç almış veya psikoterapi görmüştür. Çalışmaya katılanlardan 26 (%6.1) kişi bir kere, 16 (%3.8) kişi iki kere ve 7 (%1.7) kişi ise üç kere ya da daha fazla intihar girişiminde bulunmuştur.

3.2. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Bağlanma Stilleri Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Toplam NKE ve alt ölçeklerinden alınan puanların bağlanma stillerine göre farklılık gösterip göstermediğini sınamak amacıyla tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen betimsel bulgular Tablo 2'de, ANOVA sonuçları ise Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Bağlanma Stilleri Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Betimsel Bulgular

	Bağlanma	N	Ort.	S.s.
Toplam NKE	Güvenli	83	5.49	3.07
	Kayıtsız	195	5.15	2.95
	Saplantılı	15	5.00	3.38
	Korkulu	121	5.35	3.08
	Diğer	10	6.10	3.35
	Toplam	424	5.29	3.02
Otorite	Güvenli	83	0.77	0.79
	Kayıtsız	195	0.88	0.80
	Saplantılı	15	0.67	0.82
	Korkulu	121	0.88	0.81
	Diğer	10	1.10	0.74
	Toplam	424	0.86	0.80
Teşhircilik	Güvenli	83	1.18	0.99
	Kayıtsız	195	1.10	1.06
	Saplantılı	15	1.00	1.00
	Korkulu	121	0.90	0.98
	Diğer	10	1.20	1.32
	Toplam	424	1.06	1.03
Sömürücülük	Güvenli	83	1.27	0.87
	Kayıtsız	195	1.03	0.88
	Saplantılı	15	0.87	0.83
	Korkulu	121	1.18	0.86
	Diğer	10	1.60	1.07
	Toplam	424	1.13	0.88
Hak İddia Etme	Güvenli	83	0.30	0.46
	Kayıtsız	195	0.44	0.62
	Saplantılı	15	0.60	0.74
	Korkulu	121	0.60	0.69
	Diğer	10	0.60	0.70
	Toplam	424	0.47	0.63
Kendine Yeterlilik	Güvenli	83	0.92	0.89
	Kayıtsız	195	0.80	0.85
	Saplantılı	15	0.80	0.68
	Korkulu	121	0.90	0.83
	Diğer	10	0.70	0.82
	Toplam	424	0.85	0.85
Üstünlük	Güvenli	83	1.06	1.10
	Kayıtsız	195	0.89	0.95
	Saplantılı	15	1.07	1.10
	Korkulu	121	0.88	1.00
	Diğer	10	0.90	0.99
	Toplam	424	0.93	1.00

Tablo 3. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Bağlanma Stilleri Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Toplam NKE	Gruplar arası	15.563	4	3.891	0.423	0.792	0.004
	Grup içi	3853.756	419	9.198			
	Toplam	3869.318	423				
Otorite	Gruplar arası	1.914	4	0.478	0.747	0.560	0.007
	Grup içi	268.310	419	0.640			
	Toplam	270.224	423				
Teşhircilik	Gruplar arası	4.878	4	1.220	1.149	0.333	0.011
	Grup içi	444.648	419	1.061			
	Toplam	449.526	423				
Sömürücülük	Gruplar arası	7.005	4	1.751	2.292	0.059	0.022
	Grup içi	320.117	419	0.764			
	Toplam	327.123	423				
Hak İddia Etme	Gruplar arası	5.047	4	1.262	3.292	0.011	0.031
	Grup içi	160.613	419	0.383			
	Toplam	165.660	423				
Kendine Yeterlilik	Gruplar arası	1.420	4	0.355	0.494	0.740	0.005
	Grup içi	300.920	419	0.718			
	Toplam	302.340	423				
Üstünlük	Gruplar arası	2.322	4	0.581	0.579	0.678	0.006
	Grup içi	420.411	419	1.003			
	Toplam	422.733	423				

Analiz sonuçlarına göre elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; Hak İddia Etme puanları bağlanma stillerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir ($F_{(4,419)}=3.292$, $p<0.05$, $\eta^2=0.031$). Farklılıkların hangi ikili gruplardan kaynaklandığını gösteren çoklu karşılaştırma Tukey HSD sonuçlarına bakıldığında; Güvenli Bağlanma ($\bar{x}=0.30$, S.S.=0.46) ile Korkulu Bağlanma ($\bar{x}=0.60$, S.S.=0.69) stiline sahip katılımcıların Hak İddia Etme alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Toplam NKE, Otorite, Teşhircilik, Sömürücülük, Kendine Yeterlilik ve Üstünlük alt ölçekleri puanları bağlanma stillerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

3.3. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Mizaç ve Karakter Boyutları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

Toplam NKE ve alt ölçekleri ile Mizaç ve Karakter Boyutları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen katsayılar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Narsistik Kişilik Özellikleri İle Mizaç ve Karakter Boyutları Arasındaki İlişkiye İlişkin Pearson Korelasyon Sonuçları

	Yenilik Arayışı	Zarardan Kaçınma	Ödül Bağımlılığı	Sebat Etme	Kendini Yönetme	İş Birliği Yapma	Kendini Aşma
Total NKE	0.136**	-0.290**	-0.080	0.234**	-0.067	-0.376**	0.093
Otorite	0.048	-0.223**	-0.096*	0.230**	-0.045	-0.268**	0.054
Teşhircilik	0.199**	-0.199**	0.110*	0.173**	-0.005	-0.212**	0.023
Sömürücülük	0.032	-0.265**	-0.081	0.250**	0.025	-0.155**	0.140**
Hak İddia Etme	-0.022	0.277**	-0.123*	-0.114*	-0.385**	-0.393**	-0.049
Kendine Yeterlilik	-0.026	-0.200**	-0.151**	0.165**	0.089	-0.170**	0.041
Üstünlük	0.174**	-0.266**	-0.003	0.059	-0.019	-0.180**	0.087
*. Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed).							
**. Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed).							

Analiz sonuçlarına göre; narsistik kişilik puanları ile mizaç ve karakter boyutları puanları arasında düşük düzeyde korelasyon katsayıları görüldüğü gibi orta düzeyde ilişkiler de bulunmuştur. Buna göre, toplam NKE puanı ile Zarardan Kaçınma ($r=-0.290$, $p<0.01$) ve İş Birliği Yapma ($r=-0.376$, $p<0.01$) boyutları arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı, Sebat Etme ($r=0.234$, $p<0.01$) boyutu arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Otorite alt ölçeği puanları ile TCI-R’nin Zarardan Kaçınma ($r=-0.223$, $p<0.01$), Ödül Bağımlılığı ($r=-0.096$, $p<0.05$) ve İş birliği Yapma ($r=-0.268$, $p<0.01$) boyutları arasında negatif

yönlü, Sebat Etme ($r=0.230$, $p<0.01$) boyutu arasında ise pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Teşircilik alt ölçeği puanları ile Zarardan Kaçınma ($r=-0.199$, $p<0.01$) ve İş birliği Yapma ($r=-0.212$, $p<0.01$) arasında negatif yönlü, Yenilik Arayışı ($r=0.199$, $p<0.01$), Ödül Bağımlılığı ($r=0.110$, $p<0.05$), Sebat Etme ($r=0.173$, $p<0.01$) arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Sömürücülük alt ölçeği puanları ile Zarardan Kaçınma ($r=-0.265$, $p<0.01$) ve İş birliği Yapma ($r=-0.155$, $p<0.01$) boyutları arasında negatif yönlü, Sebat Etme ($r=0.250$, $p<0.01$) ve Kendini Aşma ($r=0.140$, $p<0.01$) boyutları arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Hak İddia Etme alt ölçeği ile Ödül Bağımlılığı ($r=-0.123$, $p<0.05$), Sebat Etme ($r=-0.114$, $p<0.05$), Kendini Yönetme ($r=-0.385$, $p<0.01$) ve İş birliği Yapma ($r=-0.393$, $p<0.01$) boyutları arasında negatif yönlü; Zarardan Kaçınma ($r=0.277$, $p<0.01$) boyutu arasında ise pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kendine Yeterlilik alt ölçeği puanları ile Zarardan Kaçınma ($r=-0.200$, $p<0.01$), Ödül Bağımlılığı ($r=-0.151$, $p<0.01$) ve İş Birliği Yapma ($r=-0.170$, $p<0.01$) arasında negatif yönlü bir ilişki bulunurken; Sebat Etme ($r=0.165$, $p<0.01$) boyutu arasında ise pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Üstünlük Alt ölçeği puanları ile Zarardan Kaçınma ($r=-0.266$, $p<0.01$) ve İş birliği Yapma ($r=-0.180$, $p<0.01$) boyutları arasında negatif yönlü, Yenilik Arayışı ($r=0.174$, $p<0.01$) boyutu arasında ise pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

3.4. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

Toplam NKE ve alt ölçekleri ile Bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen katsayılar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Pearson Korelasyon Sonuçları

	Güvenli Bağlanma	Kayıtsız Bağlanma	Saplantılı Bağlanma	Korkulu Bağlanma
Toplam NKE	0.131**	0.079	-0.044	0.063
Otorite	0.005	0.043	-0.063	0.025
Teşircilik	0.104*	0.050	-0.057	-0.033
Sömürücülük	0.167**	0.003	-0.016	0.050
Hak İddia Etme	-0.095	0.089	0.117*	0.207**
Kendine Yeterlilik	0.098*	0.072	-0.049	0.066
Üstünlük	0.114*	0.033	-0.043	-0.026

*. Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed).
**. Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed).

Analiz sonuçlarına göre; toplam NKE puanları ile Güvenli Bağlanma arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r= 0.131$, $p<0.05$). Toplam NKE ile Kayıtsız Bağlanma ve Korkulu Bağlanma arasında pozitif yönlü, Saplantılı Bağlanma ile negatif yönlü ancak istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Teşircilik ile Güvenli Bağlanma arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r= 0.104$, $p<0.05$).

Sömürücülük ile Güvenli Bağlanma arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r= 0.167$, $p<0.05$).

Hak İddia Etme ile Saplantılı Bağlanma arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r= 0.117$, $p<0.05$).

Hak İddia Etme ile Korkulu Bağlanma arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r= 0.207$, $p<0.05$).

Kendine Yeterlilik ile Güvenli Bağlanma arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r= 0.098$, $p<0.05$).

Üstünlük ile Güvenli Bağlanma arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r= 0.114$, $p<0.05$).

3.5. Narsistik Kişilik Özelliklerini Yordayan Faktörlere İlişkin Bulgular

Narsistik kişilik özelliklerinin bağlanma stilleri ve kişilik modelleri tarafından açıklanıp açıklanmadığı sorusuna cevap bulmak amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Narsistik Kişilik Özelliklerini Açıklayan Faktörlere İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	R	R ²	B	SH	β	t	p
Sabit	0.578	0.334	18.272	3.386		5.397	0.000
Güvenli Bağlanma			0.420	0.173	0.113	2.431	0.015
Kayıtsız Bağlanma			0.153	0.172	0.041	0.887	0.375
Saplantılı Bağlanma			-0.220	0.172	-0.058	-1.279	0.202
Korkulu Bağlanma			0.186	0.167	0.063	1.113	0.266
Yenilik Arayışı			-0.005	0.012	-0.020	-0.421	0.674
Zarardan Kaçınma			-0.059	0.010	-0.352	-6.141	0.000
Ödül Bağımlılığı			0.006	0.013	0.024	0.451	0.652
Sebat Etme			0.022	0.009	0.137	2.547	0.011
Kendini Yönetme			-0.025	0.012	-0.139	-2.173	0.030
İş Birliği Yapma			-0.085	0.011	-0.432	-7.969	0.000
Kendini Aşma			0.020	0.011	0.085	1.810	0.071
Bağımlı Değişken: Narsistik Kişilik Envanteri Toplam Puanı							

Yapılan analiz sonuçlarına göre, bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ($\beta=0.113$, $t=2.431$, $p<0.05$), mizaç ve karakter boyutlarından ise Zarardan Kaçınma ($\beta=-0.352$, $t=-6.141$, $p<0.001$), Sebat Etme ($\beta=0.137$, $t=2.547$, $p<0.05$), Kendini Yönetme ($\beta=-0.139$, $t=-2.173$, $p<0.05$) ve İşbirliği Yapma ($\beta=0.432$, $t=-7.969$, $p<0.001$) boyutları Narsistik Kişilik Envanteri toplam puanının %33.4'ünü istatistiksel olarak anlamlı düzeyde açıkladığı bulunmuştur ($R^2=0.334$, $F(11,423)=18.789$, $p<0.001$).

3.6. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Katılımcıların Toplam NKE (Narsistik Kişilik Envanteri) ve alt ölçeklerinden aldıkları puanların cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini sınamak amacıyla Bağımsız Örneklem T- testi analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin T-testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	S.s.	S.D.	t	p	d
Toplam NKE	Kadın	331	5.01	2.87	422	-3.36	0.001	-0.410
	Erkek	93	6.29	3.35				
Otorite	Kadın	331	0.86	0.80	422	0.24	0.812	0.025
	Erkek	93	0.84	0.80				
Teşhircilik	Kadın	331	0.99	1.02	422	-2.58	0.010	-0.300
	Erkek	93	1.30	1.05				
Sömürücülük	Kadın	331	1.06	0.83	422	-2.70	0.008	-0.337
	Erkek	93	1.37	1.00				
Hak İddia Etme	Kadın	331	0.49	0.64	422	1.10	0.272	0.131
	Erkek	93	0.41	0.58				
Kendine Yeterlilik	Kadın	331	0.78	0.82	422	-3.09	0.002	-0.360
	Erkek	93	1.09	0.90				
Üstünlük	Kadın	331	0.82	0.92	422	-3.53	0.001	-0.444
	Erkek	93	1.29	1.18				

Erkek ve kadın katılımcıların toplam NKE puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t_{(422)}=-3.36$, $p<0.05$). Erkek katılımcıların toplam NKE ortalama puanları ($\bar{x}=6.29$), kadın katılımcıların toplam NKE ortalama puanlarından ($\bar{x}=5.01$) yüksek çıkmıştır.

Erkek ve kadın katılımcıların Otorite alt ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Erkek ve kadın katılımcıların Teşircilik alt ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t_{(422)}=-2.58$, $p<0.05$, $d=-0.300$). Erkek katılımcıların Teşircilik alt ölçeği ortalama puanları ($\bar{x}=1.30$), kadın katılımcıların Teşircilik ortalama puanlarından ($\bar{x}=0.99$) yüksek bulunmuştur.

Erkek ve kadın katılımcıların Sömürücülük alt ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t_{(422)}=-2.70$, $p<0.05$, $d=-0.337$). Erkek katılımcıların Sömürücülük alt ölçeği ortalama puanları ($\bar{x}=1.37$) kadın katılımcıların ortalama puanlarından ($\bar{x}=1.06$) yüksek bulunmuştur.

Erkek ve kadın katılımcıların Kendine Yeterlilik alt ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t_{(422)}=-3.09$, $p<0.05$, $d=-0.360$). Erkek katılımcıların Kendine Yeterlilik alt ölçeği ortalama puanları ($\bar{x}=1.09$), kadın katılımcıların ortalama puanlarından ($\bar{x}=0.78$) yüksek çıkmıştır.

Erkek ve kadın katılımcıların Üstünlük alt ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t_{(422)}=-3.53$, $p<0.05$, $d=-0.444$). Erkek katılımcıların Üstünlük alt ölçeği ortalama puanları ($\bar{x}=1.29$), kadın katılımcıların ortalama puanlarından ($\bar{x}=0.82$) daha yüksek çıkmıştır.

Erkek ve kadın katılımcıların Hak İddia Etme ve Otorite alt ölçek ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$)

3.7. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Medeni Durum Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Toplam NKE ve alt ölçeklerinden alınan puanların medeni durum değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini sınamak amacıyla tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır. Yapılan Analiz sonuçları değerlendirildiğinde toplam Narsistik Kişilik Envanteri puanları ile ölçeğin alt ölçeklerinden alınan puanların katılımcıların medeni durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur ($p>0.05$).

3.8. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Toplam NKE ve alt ölçeklerinden alınan puanların gelir düzeyi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini sınamak amacıyla tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen betimsel bulgular Tablo 8’de, ANOVA sonuçları ise Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Gelir Düzeyi Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Betimsel Bulgular

	Gelir Düzeyi	N	Ort.	SS
Toplam NKE	A. Düşük	70	5.37	2.90
	B. Orta	310	5.21	3.03
	C. Yüksek	44	5.73	3.18
	Toplam	424	5.29	3.02
Otorite	A. Düşük	70	0.80	0.79
	B. Orta	310	0.87	0.80
	C. Yüksek	44	0.84	0.83
	Toplam	424	0.86	0.80
Teşhircilik	A. Düşük	70	1.04	0.95
	B. Orta	310	1.06	1.06
	C. Yüksek	44	1.05	0.99
	Toplam	424	1.06	1.03
Sömürücülük	A. Düşük	70	1.24	0.88
	B. Orta	310	1.08	0.88
	C. Yüksek	44	1.30	0.85
	Toplam	424	1.13	0.88
Hak İddia Etme	A. Düşük	70	0.57	0.67
	B. Orta	310	0.48	0.63
	C. Yüksek	44	0.25	0.44
	Toplam	424	0.47	0.63
Kendine Yeterlilik	A. Düşük	70	0.80	0.84
	B. Orta	310	0.82	0.83
	C. Yüksek	44	1.14	0.93
	Toplam	424	0.85	0.85
Üstünlük	A. Düşük	70	0.91	1.03
	B. Orta	310	0.90	0.99
	C. Yüksek	44	1.16	1.01
	Toplam	424	0.93	1.00
NKE: Narsistik Kişilik Envanteri				

Analiz sonuçlarına göre; katılımcıların Hak İddia Etme puanları gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir [F (2,421)=3.73 p<0.05, $\eta^2=0.132$]. Farklılıkların hangi ikili

gruplardan kaynaklandığını gösteren çoklu karşılaştırma Tukey HSD sonuçlarına baktığımız zaman; gelir düzeyi düşük ($\bar{x}=0.57$, S.S.=0.67) ile yüksek ($\bar{x}=0.25$, S.S.=0.44) katılımcıların Hak İddia Etme puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Hak İddia Etme alt ölçeği dışında başka herhangi bir ölçek puanları gelir düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 9. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Gelir Düzeyi Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Fark
Toplam NKE	Gruplar arası	10.877	2	5.439	0.593	0.553	0.003	
	Grup içi	3858.441	421	9.165				
	Toplam	3869.318	423					
Otorite	Gruplar arası	0.299	2	0.149	0.233	0.792	0.001	
	Grup içi	269.925	421	0.641				
	Toplam	270.224	423					
Teşircilik	Gruplar arası	0.036	2	0.018	0.017	0.983	0.000	
	Grup içi	449.490	421	1.068				
	Toplam	449.526	423					
Sömürücülük	Gruplar arası	2.950	2	1.475	1.916	0.149	0.009	
	Grup içi	324.172	421	0.770				
	Toplam	327.123	423					
Hak İddia Etme	Gruplar arası	2.884	2	1.442	3.729	0.025	0.132	A>C
	Grup içi	162.777	421	0.387				
	Toplam	165.660	423					
Kendine Yeterlilik	Gruplar arası	4.074	2	2.037	2.875	0.058	0.014	
	Grup içi	298.266	421	0.708				
	Toplam	302.340	423					
Üstünlük	Gruplar arası	2.665	2	1.332	1.335	0.264	0.006	
	Grup içi	420.069	421	0.998				
	Toplam	422.733	423					

3.9. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Anne-baba Birliktelik Durumuna göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Toplam NKE ve alt ölçeklerinden alınan puanların anne ve babanın birliktelik durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini sınamak amacıyla tek yönlü ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen betimsel bulgular Tablo 10’da ANOVA sonuçları ise Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Anne-Baba Birliktelik Durumu Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Betimsel Bulgular

		N	Ort.	SS
Toplam NKE	Birlikte	353	5.36	2.98
	Boşanmış	29	6.10	3.63
	Ayrı	10	3.10	1.91
	Diğer	32	4.44	2.83
	Toplam	424	5.29	3.02
Otorite	Birlikte	353	0.88	0.80
	Boşanmış	29	1.03	0.82
	Ayrı	10	0.60	0.84
	Diğer	32	0.50	0.72
	Toplam	424	0.86	0.80
Teşhircilik	Birlikte	353	1.05	1.02
	Boşanmış	29	1.34	1.11
	Ayrı	10	0.90	0.99
	Diğer	32	0.94	1.13
	Toplam	424	1.06	1.03
Sömürücülük	Birlikte	353	1.14	0.86
	Boşanmış	29	1.41	1.05
	Ayrı	10	0.40	0.70
	Diğer	32	1.00	0.84
	Toplam	424	1.13	0.88
Hak İddia Etmek	Birlikte	353	0.48	0.64
	Boşanmış	29	0.41	0.57
	Ayrı	10	0.40	0.52
	Diğer	32	0.44	0.56
	Toplam	424	0.47	0.63
Kendine Yeterlilik	Birlikte	353	0.86	0.83
	Boşanmış	29	0.93	1.07
	Ayrı	10	0.40	0.52
	Diğer	32	0.81	0.86
	Toplam	424	0.85	0.85
Üstünlük	Birlikte	353	0.95	1.02
	Boşanmış	29	0.97	1.05
	Ayrı	10	0.40	0.70
	Diğer	32	0.75	0.80
	Toplam	424	0.93	1.00

Tablo 11. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Anne-Baba Birliktelik Durumu Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Toplam NKE	Gruplar arası	92.267	3	30.756	3.420	0.017	0.024
	Grup içi	3777.051	420	8.993			
	Toplam	3869.318	423				
Otorite	Gruplar arası	5.856	3	1.952	3.101	0.027	0.022
	Grup içi	264.368	420	0.629			
	Toplam	270.224	423				
Teşhircilik	Gruplar arası	3.117	3	1.039	0.978	0.403	0.007
	Grup içi	446.409	420	1.063			
	Toplam	449.526	423				
Sömürücülük	Gruplar arası	8.215	3	2.738	3.606	0.013	0.025
	Grup içi	318.908	420	0.759			
	Toplam	327.123	423				
Hak İddia Etme	Gruplar arası	0.221	3	0.074	0.187	0.905	0.001
	Grup içi	165.440	420	0.394			
	Toplam	165.660	423				
Kendine Yeterlilik	Gruplar arası	2.285	3	0.762	1.066	0.363	0.008
	Grup içi	300.055	420	0.714			
	Toplam	302.340	423				
Üstünlük	Gruplar arası	4.093	3	1.364	1.369	0.252	0.001
	Grup içi	418.640	420	0.997			
	Toplam	422.733	423				

Analiz sonuçlarına göre elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; “Toplam NKE” puanları anne ve babanın birliktelik durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir ($F_{(3,420)}=3.420$, $p<0.05$, $\eta^2=0.024$). Farklılıkların hangi ikili gruplardan kaynaklandığını gösteren çoklu karşılaştırma Tukey HSD sonuçlarına baktığımız zaman; anne

ve babası ayrı ($\bar{x}=3.10$, S.S.=1.91) ile boşanmış ($\bar{x}=6.10$, S.S.=3.63) katılımcıların toplam NKE puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Otorite alt ölçeği puanları anne ve babanın birliktelik durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir ($F_{(3,420)}=3.101$, $p<0.05$, $\eta^2=0.022$). Farklılıkların hangi ikili gruplardan kaynaklandığını gösteren çoklu karşılaştırma Tukey HSD sonuçlarına bakıldığında; anne ve babası boşanmış ($\bar{x}=1.03$, S.S.=0.82) ile diğer (anne veya babadan biri vefat) ($\bar{x}=0.50$, S.S.=0.72) katılımcıların Otorite alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Sömürücülük alt ölçeği puanları anne ve babanın birliktelik durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(3,420)}=3.606$, $p<0.05$, $\eta^2=0.025$). Farklılıkların hangi ikili gruplardan kaynaklandığını gösteren çoklu karşılaştırma Tukey HSD sonuçlarına baktığımız zaman; anne ve babası birlikte ($\bar{x}=1.14$, S.S.=0.86) ile anne babası ayrı ($\bar{x}=0.40$, S.S.=0.70) katılımcıların “Sömürücülük” alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Teşircilik, Hak İddia Etme, Kendine Yeterlik ve Üstünlük alt ölçekleri puanları anne ve babanın birliktelik durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir ($p>0.05$).

3.10. Narsistik Kişilik Özelliklerinin İntihar Girişimi Durumuna göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Katılımcıların toplam NKE ve envanterin alt ölçeklerinden aldıkları puanların intihar girişimi olup olmaması değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini sınamak amacıyla Bağımsız Örneklem T- testi analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin İntihar Girişimi Durumuna göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-testi Sonuçları

	İntihar	N	Ort.	S.s.	S.D.	t	p	d
Toplam NKE	Hayır	374	5.24	2.97	422	-0.87	0.384	-0.123
	Evet	50	5.64	3.43				
Otorite	Hayır	374	0.85	0.80	422	-0.225	0.822	0.059
	Evet	50	0.88	0.77				
Teşhircilik	Hayır	374	1.06	1.02	422	-0.01	0.994	-0.001
	Evet	50	1.06	1.11				
Sömürücülük	Hayır	374	1.14	0.87	422	1.09	0.276	0.157
	Evet	50	1.00	0.97				
Hak İddia Etme	Hayır	374	0.44	0.61	422	-3.27	0.001	-0.466
	Evet	50	0.74	0.69				
Kendine Yeterlilik	Hayır	374	0.84	0.85	422	-0.63	0.528	-0.095
	Evet	50	0.92	0.85				
Üstünlük	Hayır	374	0.91	0.99	422	-0.85	0.395	-0.122
	Evet	50	1.04	1.11				

İntihar girişimi olan ve olmayan katılımcıların Hak İddia Etme puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t_{(422)}=-3.27$, $p<0.05$, $d=-0.466$). İntihar geçmişi olan katılımcıların Hak İddia Etme alt ölçek ortalama puanları ($\bar{x}=0.74$) intihar geçmişi olmayan katılımcıların “Hak İddia Etme” ortalama puanlarından ($\bar{x}=0.44$) yüksek bulunmuştur.

İntihar girişimi olan ve olmayan katılımcıların Hak İddia Etme alt ölçeği dışında herhangi bir alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

3.11. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Doğum Sırası Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Toplam NKE ve alt ölçeklerinden alınan puanların doğum sırası değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini sınamak amacıyla tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen betimsel bulgular Tablo 13’de, ANOVA sonuçları ise Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 13. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Doğum Sırası Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Betimsel Bulgular

	Doğum Sırası	N	Ort.	SS
Toplam NKE	A. Tek Çocuk	28	5.25	3.50
	B. İlk Çocuk	152	5.60	3.15
	C. İkinci Çocuk	67	5.04	2.92
	D. Ortanca Çocuk	114	5.11	2.85
	E. Sonuncu Çocuk	63	5.14	2.96
	Toplam	424	5.29	3.02
Otorite	A. Tek Çocuk	28	1.04	0.92
	B. İlk Çocuk	152	0.88	0.81
	C. İkinci Çocuk	67	0.87	0.80
	D. Ortanca Çocuk	114	0.82	0.79
	E. Sonuncu Çocuk	63	0.78	0.75
	Toplam	424	0.86	0.80
Teşhircilik	A. Tek Çocuk	28	1.14	1.01
	B. İlk Çocuk	152	1.18	1.07
	C. İkinci Çocuk	67	0.88	0.98
	D. Ortanca Çocuk	114	0.84	0.96
	E. Sonuncu Çocuk	63	1.32	1.04
	Toplam	424	1.06	1.03
Sömürücülük	A. Tek Çocuk	28	1.07	1.05
	B. İlk Çocuk	152	1.14	0.88
	C. İkinci Çocuk	67	1.00	0.83
	D. Ortanca Çocuk	114	1.25	0.86
	E. Sonuncu Çocuk	63	1.03	0.86
	Toplam	424	1.13	0.88
Hak İddia Etme	A. Tek Çocuk	28	0.39	0.50
	B. İlk Çocuk	152	0.53	0.65
	C. İkinci Çocuk	67	0.52	0.61
	D. Ortanca Çocuk	114	0.39	0.60
	E. Sonuncu Çocuk	63	0.44	0.67
	Toplam	424	0.47	0.63
Kendine Yeterlilik	A. Tek Çocuk	28	0.89	0.83
	B. İlk Çocuk	152	0.84	0.87
	C. İkinci Çocuk	67	0.84	0.85
	D. Ortanca Çocuk	114	0.93	0.82
	E. Sonuncu Çocuk	63	0.73	0.85
	Toplam	424	0.85	0.85
Üstünlük	A. Tek Çocuk	28	0.71	0.98
	B. İlk Çocuk	152	1.04	1.04
	C. İkinci Çocuk	67	0.94	0.94
	D. Ortanca Çocuk	114	0.87	1.02
	E. Sonuncu Çocuk	63	0.84	0.95
	Toplam	424	0.93	1.00

Tablo 14. Katılımcıların Narsistik Kişilik Özelliklerinin Doğum Sırası Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	n²	Fark
Toplam NKE	Gruplar arası	23.451	4	5.863	0.639	0.635	0.006	
	Grup içi	3845.867	419	9.179				
	Toplam	3869.318	423					
Otorite	Gruplar arası	1.464	4	0.366	0.570	0.684	0.005	
	Grup içi	268.760	419	0.641				
	Toplam	270.224	423					
Teşhircilik	Gruplar arası	14.040	4	3.510	3.377	0.010	0.177	E>D
	Grup içi	435.486	419	1.039				
	Toplam	449.526	423					
Sömürücülük	Gruplar arası	3.607	4	0.902	1.168	0.324	0.011	
	Grup içi	323.515	419	0.772				
	Toplam	327.123	423					
Hak İddia Etme	Gruplar arası	1.637	4	0.409	1.046	0.383	0.010	
	Grup içi	164.023	419	0.391				
	Toplam	165.660	423					
Kendine Yeterlilik	Gruplar arası	1.728	4	0.432	0.602	0.661	0.006	
	Grup içi	300.612	419	0.717				
	Toplam	302.340	423					
Üstünlük	Gruplar arası	4.056	4	1.014	1.015	0.399	0.010	
	Grup içi	418.678	421	0.998				
	Toplam	422.733	423					

Tablo 13 ve Tablo 14 birlikte incelendiğinde Teşhircilik alt ölçeği puanları doğum sırası değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık görüşmüştür ($F_{(4,419)}=3.377$, $p<0.05$, $\eta^2=0.177$). Doğum sırası değişkenine göre farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey HSD testinin sonuçlarına göre, en son doğan kişilerin ortanca çocuk olan bireylere göre Narsistik Kişilik envanterinin Teşhircilik alt ölçeğinden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek puanlar almıştır. Teşhircilik alt ölçeğinin dışında başka herhangi bir ölçek puanları doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir düzeyde farklılık göstermemiştir ($p>0.05$).

3.12. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Toplam Öğrenim Yılı Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

Toplam NKE ve alt ölçekleri ile toplam öğrenim yılı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen katsayılar Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Toplam Öğrenim Yılı Arasındaki İlişkiye İlişkin Pearson Korelasyon Sonuçları

	Toplam Öğrenim Yılı	Toplam NKE	Otorite	Teşhircilik	Sömürücülük	Hak İddia Etmek	Kendine Yeterlilik	Üstünlük
Toplam Öğrenim Yılı								
Toplam NKE	-0.076							
Otorite	-0.074	0.618**						
Teşhircilik	-0.019	0.647**	0.332**					
Sömürücülük	-0.104*	0.637**	0.322**	0.232**				
Hak İddia Etmek	-0.033	0.318**	0.150**	0.140**	-0.002			
Kendine Yeterlilik	-0.059	0.530**	0.150**	0.081	0.315**	0.037		
Üstünlük	0.010	0.656**	0.224**	0.302**	0.285**	0.044	0.255**	

*. Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed).
**. Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed).

Analiz sonuçlarına göre; bireylerin toplam öğrenim yılı ile sömürücülük puanları arasında ters yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-0.104$, $p<0.05$). Sömürücülük alt ölçek puanları dışında Narsistik Kişilik Envanterinin diğer alt ölçekleri ile toplam öğrenim yılı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Bunun yanında, her ne kadar ölçeğin Üstünlük alt ölçeği dışında diğer tüm alt ölçekler ve toplam NKE puanları ile toplam öğrenim yılı arasında ters yönde bir ilişki bulunsa da bu ilişkinin anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

4.1. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Bağlanma Stilleri İlişkisi

Araştırma sonuçları narsistik kişilik özellikleri ile bağlanma stilleri arasında ilişki olduğunu ortaya koydu. Kişilerin Narsistik Kişilik Envanterinden aldıkları toplam puanların güvenli bağlanma stili ile pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulundu. Buna göre kişilerin güvenli bağlanma alt ölçeğinden aldıkları puanlar yükseldikçe, narsistik kişilik özellikleri de artmaktadır. Bunun yanında, narsistik kişilik özellikleri ile diğer üç bağlanma stili arasında istatistiksel olarak anlamlı sayılabilecek ilişkiler bulunamadı. Kişilerin bağlanma stillerinin onların narsistik özelliklerini hangi yönde ve ne düzeyde etkilediği birçok araştırmanın konusu olmuştur (Ahmedi vd., 2013; İnan, 2015; Lyddon ve Sherry, 2001; Meyer vd., 2001; Pistole, 1995). Dickinson ve Pinkus (2003) yaptıkları çalışmada kapalı narsistik özellikleri gösteren bireylerde yüksek derecede kaçınma ve kaygı ile karakterize olan kaçınan ya da korkulu bağlanma stili gözlemledikleri, aynı zamanda büyülenmeci narsistik kişilik özellikleri gösterenlerin ise güvenli ya da kayıtsız bağlanma stili gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Diğer çalışmalara bakıldığında ise Lyddon ve Sherry (2001:409) gözden geçirme çalışmalarında, narsistik kişilik özelliklerinin daha çok korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri ile ilgili olduğu rapor edilmiştir. Benzer şekilde, Pistole (1995:117) çalışmasında, birlikte olduğu partnerine güvenli bağlanan kişilerin, güvenli bağlanmayanlara göre daha az narsistik özellikler sergilediğini belirtmiştir. Bu çalışmaların rapor ettiği bulguların aksine, çalışmada narsistik kişilik özellikleri ile güvenli bağlanma arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Çalışmamızın örneklemini oluşturan bireylerin daha çok genç erişkinlerden oluşması ve erkek ve kadın katılımcı sayısının eşit olmaması alan yazındaki mevcut çalışmalar ile uyuşmayan bu bulgunun nedeni olabileceği düşünülmektedir. Bu yüzden bağlanma stillerinin narsistik kişilik örgütlenmesini nasıl etkilediğine dair kesin bir şey söylemenin mümkün olmadığı düşünülmektedir. Bu konu ile ilgili ileride yapılacak çalışmalar, literatürdeki bulgulara ışık tutacaktır.

4.2. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Kişilik Boyutları Arasındaki İlişki

Narsistik kişilik özelliklerinin Cloninger'in geliştirdiği kişilik kuramının birçok boyutu ile ilişkili olduğu bulundu. Özellikle kişilerin Narsistik Kişilik Envanterinde aldıkları toplam puanlar incelendiğinde, kişilerin narsistik özellikleri arttıkça Zarardan Kaçınma ve İş Birliği Yapma düzeylerinin azaldığı, buna karşın Sebat Etme düzeylerinin ise arttığı saptandı. Benzer şekilde, Arkar (2008:121) psikiyatrik rahatsızlığı olan ve Dokuz Eylül Üniversitesi Hastanesi Psikiyatri Kliniğinde tedavi gören 544 kişiden oluşan bir örneklem ile yaptıkları çalışmalarında narsistik kişilik özelliklerinin karakter boyutlarından biri olan İş birliği Yapma ile ters yönde ilişkili olduğunu rapor etmiştir. Buna göre narsistik kişilik özellikleri baskın olan kişiler diğer insanlar ile iş birliği yapmaktan kaçınırlar ve daha çok benmerkezci bir hayat anlayışı benimserler. Ancak yine bu çalışmada mizaç boyutlarından biri olan Zarardan Kaçınmanın narsistik kişilik özellikleri ile pozitif yönde ilişkili olduğu rapor edilmiştir. Zarardan kaçınma, mizacın sıradan durumlarda bile daha dikkatli, tedbirli, gergin, asabi, sinirli, kuşkucu, evhamlı ve güvensiz olma eğilimidir. Zarardan kaçınma yönü ağır basan kişiler genellikle utangaç, çekingen, pasif ve korkak davranışlara sahiptirler ve diğer insanlardan daha fazla cesaretlendirilmeye ve güvenceye ihtiyaç duyarlar (Cloninger, 1987: 582; Cloninger vd., 1994: 20). Bu özellikler göz önünde tutulduğunda Narsistik kişilerden çok kaçınan kişilerin özellikleri ile uyum göstermektedirler. Bilakis, Arkar (2008:121) çalışmasında zarardan kaçınma boyutunun Kaçınan kişilik bozukluğu ile anlamlı düzeyde bağıntılı olduğunu bildirmiştir. Svrakic vd. (2002:192) ayaktan tedavi gören 109 psikiyatrik hastanın oluşturduğu bir örneklemde mizaç ve karakter boyutları ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında benzer olarak narsistik kişilik özelliklerinin iş birliği yapmak ile ters yönde ilişkili olduğunu saptamıştır. Buna karşılık zarardan kaçınma boyutunun borderline, kaçınan, bağımlı ve şizotipal kişilik bozuklukları ile aynı yönde ilişkili olduğunu ancak narsistik kişilik bozukluğu ile korelasyon göstermediğini belirtmiştir. Alan yazındaki bu çalışmalar incelendiğinde narsistik kişilik özellikleri baskın olan insanların başkaları ile iş birliğine kapalı oldukları, ben merkezci davranarak çoğu işi tek başına yaptıkları ve kendilerini ön plana çıkartmaya çalıştıkları söylenebilir. Ancak narsistik kişiliğin kişilik boyutlarından biri olan Zarardan Kaçınma ile ilişkili olup olmadığını söyleyebilmek için daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Mizaç boyutlarından biri olan Sebat Etmek ile narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelendiğinde iki değişken arasındaki pozitif ilişki diğer çalışmalarda rastlanılmamaktadır. Hem Arkar vd. (2005) ve Arkar (2008) hem de Svračić vd. (1996, 2002) çalışmalarında Sebat Etme boyunun neredeyse narsistik kişilik bozukluğu ile hiç ilişkili olmadığı bulunmuştur. Sebat Etme boyutundan yüksek puan alan bireyler genellikle hayal kırıklığı, engellenme ve yorgunluğa rağmen çalışkan, azimli, gayretli istikrarlı ve çalışkan olabilirler. İşlerde gönüllü olmaya ve başarılı olmaya yatkındırlar. Bu özellikler narsistik kişilik özellikleri ile karşılaştırıldığında narsistik kişiliğe sahip olanların bazı durumlarda çalışkan, azimli, gayretli istikrarlı ve çalışkan olabildiklerini de göz önünde bulundurulduğunda bir ilişkinin var olabileceği düşünülebilir. Ancak bunun için daha büyük örneklemeler ile yapılmış daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

4.3. Narsistik Kişilik Özelliklerini Yordayan Faktörler

Çalışma sonuçları güvenli bağlanma, Zarardan Kaçınma ve İş birliği Yapma değişkenlerinin narsistik kişilik özelliklerini anlamlı derecede yordadığını ortaya koymuştur. Kişilerin yakın çevresindeki insanlara güvenli bağlanıp bağlanmadığı onun narsistik kişilik geliştirip geliştirmeyeceğini belirleyen faktörler arasındadır. Güvenli bağlanan insanların kayıtsız, saplantılı ya da korkulu bağlanan kişilere oranla narsistik kişilik özellikleri geliştirme ihtimali daha fazladır. Benzer şekilde, normal olaylar karşısında aşırı tedbirli, gergin, asabi, sinirli ya da kuşkucu davranan kişiler, endişe verici durumlar karşısında bile soğukkanlılığını koruyabilen, kendine güvenen ve iyimser davrananlara oranla daha fazla narsistik kişilik özellikleri sergilerler. Çalışmada narsisizmi yordayan diğer bir faktör ise kişinin kendi ilişkilerinde iş birliğine açık olup olması olarak bulunmuştur. Yukarıda saydığımız bulgular alan yazında yapılan çalışmalar ile desteklenmektedir. Bu alanda yapılan çalışmalar narsistik kişilik özelliklerinin güvenli bağlanma, zarardan kaçınma, kendini yönetme ve iş birliği yapma ile aralarında ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Ahmedi vd., 2013; Arkar vd., 2005; Arkar, 2008; Svračić vd. 1996 ve Svračić, 2002). Bunların yanında mizaç boyutlarından biri olan Sebat Etme değişkeninin de bu çalışmada narsistik kişilik özelliklerini anlamlı ölçüde yordayan faktörlerden biri olduğu saptanmıştır. Ancak alan yazında mizacın bu boyutunun narsistik kişilik özellikleri ile ilişkili olduğunu rapor eden çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun başlıca nedeni örneklemin küçük olması olabilir ve bunun üzerine yapılacak daha geniş kapsamlı

çalışmalar Sebat Etme boyutunun narsistik kişilik özellikleri ile ilişkisinin açıklanmasında önemli bir etken olacaktır.

4.4. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Araştırma sonuçlarına göre, cinsiyet değişkeni açısından toplam narsisizm puanları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Erkek katılımcıların narsisizm düzeyinin kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Alanyazında narsistik kişilik özelliklerinin erkeklerde daha fazla görüldüğünü gösteren pek çok araştırma bulunmaktadır (Grijalva vd., 2015; Otway ve Vignoles, 2006; Twenge vd., 2008). Grijalva vd. (2015) 31 yıllık süreçteki çalışmaları kapsayan meta analiz çalışmasında, erkeklerin kadınlardan daha yüksek narsistik eğilime sahip oldukları bulunmuştur. Yumuşak (2013) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada erkeklerin kadınlardan daha yüksek narsisizm puanlarına sahip olduğu bulunmuştur. Ülkemizde yapılan diğer çalışmalarda ise (Özdemir, 2017; Koşan, 2015; Küsgülü, 2014; Orhan, 2014; Kocakula, 2012; Kiraz, 2011) ise narsisizm puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemiştir.

Erken çocukluk yıllarında yaşanan deneyimlerin patolojik narsisizmin gelişmesine neden olduğunu düşünülmektedir. Kağıtçıbaşı'nın (1981:118) yaptığı çalışmaya bakıldığında, ülkemizde anne ve babaların erkek çocukların daha fazla sosyal/normatif değerlere sahip olduğunu, aile adının devam ettirilmesinde temel etken olduklarını ve topluma daha faydalı olduklarını düşündüklerini bildirmiştir. Buna erkek çocukların doğduklarından itibaren ebeveynleri ve çevresi tarafından sürekli yüceltildikleri, yere göğe sığdırılmaz ve aşırı bir sevgiye maruz bırakıldıkları düşünülmektedir. Aynı zamanda toplumumuzda basmakalıp maskülen erkek rolleri ile özdeşleştirilen erkeğin, süreç içerisinde idealize edilmiş bu benlik imajlarını sürekli koruma ve bu görkemli benliklerini onaylatma çabası içerisine gireceği düşünülmektedir. Narsisizmin bir özelliği olan bu durum mevcut bulgumuz ile paralellik göstermektedir.

Bu farklılığı açıklayabilecek bir diğer durum ise erkeklerin narsistik özellikleri daha açık bir şekilde gösterirken, kadınlar cinsiyet rollerine uygun bir şekilde daha naif ve nazik bir şekilde narsistik özellikler gösteriyor olabilir (Morf ve Rhodewalt, 2001: 191).

Teşhircilik alt ölçeği puanları cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Erkeklerin teşhircilik puanları kadınlardan daha yüksek bulunmuştur. Kiraz (2011) ve Küsgülü (2014) tarafından yapılan araştırmalarda cinsiyete göre teşhircilik puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Gülmez (2009) tarafından yönetici pozisyonunda olan kişiler ile yapılan bir çalışmada kadınların teşhircilik puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Alan yazındaki bu çalışmalara bakıldığında rapor edilen bulguların birbiri ile örtüşmedikleri görülmektedir. Bu yüzden teşhirciliğin kadın ve erkekler arasında anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını bulmak için daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Sömürücülük alt ölçeği puanları cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Erkeklerin sömürücülük puanları kadınlardan daha yüksek bulunmuştur. Kiraz (2011) ve Küsgülü (2014) tarafından yapılan araştırmalarda cinsiyete göre sömürücülük puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Yumuşak (2013) tarafından yapılan araştırmada ise erkeklerin daha yüksek sömürücülük puanlarına sahip olduğu bulunmuştur. Tschanz, Morf ve Turner'in (1998), sömürücülük yönün erkeklerde kadınlara göre narsistik yapı ile daha fazla bütünleşik olduğunu iddiasını destekler niteliktedir. Toplum tarafından erkekler için açıktan baskın olmaları ve kendi ilgileri doğrultusunda hareket etmeleri daha kabul edilir iken kadınlar aynı davranışları sergilediği zaman daha az sosyal fayda elde ettikleri düşünülmektedir.

Kendine Yeterlilik alt ölçeği puanları cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Erkeklerin kendine yeterlilik puanları kadınlardan daha yüksek bulunmuştur. Ancak alan yazında Yumuşak (2013) ve Kiraz (2011) tarafından yapılan araştırmalarda bu bulgunun aksine cinsiyete göre kendine yeterlilik puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Erkeklerin yapısal özellikleri, sosyokültürel özellikleri ve toplumsal cinsiyet rolleri göz önünde bulundurulduğunda kendine yeterlilik puanlarının erkeklerde daha yüksek olması gerektiği düşünülmektedir. Bu yüzden kendine yeterlilik alt ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı konusunda ileride yapılacak kapsamlı çalışmalar bu konunun aydınlatılmasında faydalı olacağı beklenmektedir.

Üstünlük alt ölçeği puanları cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Erkeklerin üstünlük puanları kadınlardan daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu literatürdeki birçok çalışma tarafından desteklenmektedir (Küsgülü, 2014; Yumuşak, 2013). Morf vd., (2000) tarafından yapılan bir araştırmada erkeklerin kadınlara göre, başkaları

üzerinde üstünlüklerini kanıtlama konusunda daha çok çaba gösterdikleri bulunmuştur. Psikanalitik yaklaşım ve ampirik gözlemler de kendi üstünlüğünü savunmaya yönelik çabanın daha çok erkeklerde görüldüğünü göstermektedir (Morf ve Rhodewalt, 2000: 191). Bir diğer görüşe göre ise ataerkil olan toplumumuzda, erkek çocukları para kazanma, aile ekonomisini kalkındırma, güçlü olma gibi roller ile özdeşleştirilmiştir (Ağrıdağ, 2015). Kadınların iş hayatında ve sosyal hayatta varlık göstermeye başlamaları ile erkeklerin hegemonyasını korumak adına üstünlük boyutuna daha fazla başvurduğu sonucuna ulaşılabılır (Küsgülü, 2014: 62).

4.5. Narsistik Kişilik Özellikleri ve Yaş Arasındaki İlişki

Araştırma sonuçlarına göre, yaş ile toplam narsisizm puanları arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuş olsa da bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu bulgu literatürdeki birçok çalışma tarafından desteklenmektedir (Altun, 2015; Aslan, Mert ve Yıldız, 2016; Atay, 2009; Kocakula, 2012; Orhan, 2014; Özdemir, 2017). Araştırmamızda örnekleme oluşturan katılımcıların yaşlarının birbirine yakın olması nedeniyle yaş değişkeninin narsisizm ile ilişkisini belirsiz hale getirmiş olabileceği düşünülmektedir.

4.6. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Çalışma bulgularına göre Narsistik Kişilik Envanterinin yalnızca bir alt ölçeğinde –Hak İddia Etmek- gelir düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Buna göre geliri düşük olan kişiler geliri yüksek olanlara göre Narsistik Kişilik envanterinin Hak İddia Etmek alt ölçeğinden daha yüksek puanlar aldıkları gözlemlenmiştir. Hak iddia etme boyutu ön planda olan narsistik özelliklere sahip kişiler hak edip etmemelerini sorgulamaksızın daha fazlasını hak ettiklerini düşünürler (Raskin ve Terry, 1988:899). Literatürde narsisizm kişilik özelliklerinin gelir düzeyine göre nasıl değiştiğine dair çalışmalar kısıtlıdır buna karşın sosyal sınıfların kişilerin düşüncelerinin, duygularının ve davranışlarının şekillenmesinde önemli bir katkısı olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Fiske ve Markus, 2012; Kraus vd., 2012; Stephens, Markus ve Fryberg, 2012). Narsistik kişilik özelliklerinin, kişilerin duygu, düşünce ve davranışlarında yattığını biliyoruz. Narsistik kişiliği özellikleri taşıyan insanları tanımlandığında aslında tarif edilen onların duygu, düşünce ve

davranışlarıdır. Kişilerin sosyoekonomik düzeyleri arttıkça onların daha fazla narsistik kişilik özelliklerini sergilediğini belirten çalışmaların (Stephens, Markus ve Townsend, 2007, Piff vd., 2010; Snibbe ve Markus, 2005) aksine, bulgular kişilerin narsistik özelliklerinin onların gelir düzeyine göre pek değişmediğini ortaya koymuştur. Hatta bunun tam tersi olarak, narsistik kişiliğin bir boyutu olan hak iddia etmede, gelir düzeylerini düşük olarak belirten kişilerin aldığı puanların, gelir düzeyini yüksek olarak belirten kişilerin puanlarından çok daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun bir nedeni olarak düşük gelire sahip insanların diğer gruplara oranla kendilerini daha dezavantajlı hissetleri ve kendilerini daha iyisine layık görmelerinden dolayı, daha iyisini istemek olabildiği düşünülmektedir. Birçok araştırmada da bu durumla uyuşan bulgular rapor edilmiştir. Örneğin Mazzocco, Rucker, Galinsky ve Anderson (2012:526) yaptıkları çalışmada maddi geliri düşük olan bireylerin bu yoksunluklarını telafi etmek için maddi durumu yüksek olan bireylere göre daha lüks eşyalar almayı arzuladıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde Charles, Hurst ve Roussanov (2009: 14) çalışmalarında düşük geliri insanların harcamalarının büyük bir oranını lüks veya pahalı eşyalardan oluştuğunu rapor ettiler. Bu çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde kişilerin narsistik özelliklerinin maddi gelire bağlı olup olmadığı hakkında net bir şey söylemenin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Kişilerin maddi gelirleri arttıkça narsistik kişilik düzeyleri artabildiği gibi değişmeyebilir de. Bu yüzden daha büyük örneklerde ve farklı kültürlerde bu konu araştırılmaya devam edilmelidir.

4.7. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Anne-baba Birliktelik Durumuna Göre Karşılaştırılması

Araştırma sonuçlarına göre, anne-baba birliktelik durumuna göre toplam narsisizm puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın anne ve babası ayrı ile boşanmış olanlar arasında olduğu görülmektedir. Anne-babası boşanmış olan katılımcıların narsisizm puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ashmawy (2016) tarafından yapılan bir araştırmada anne-babası ayrı ile babası vefat edenlerin narsisizm puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Koşan (2015) tarafından yapılan bir çalışmada ise anne baba birliktelik durumuna göre narsisizm puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Kernberg (1980) ebeveynler tarafından terkedilme veya reddedilme durumunda narsisizmin gelişebileceğini öne sürmüştür. Bu bulgu, anne babası boşanmış kişilerin sevgi ve ilgi

ihtiyaçlarının yeterli karşılanmaması sonucu bireyin ebeveynlerinden göremediği sevgi ve bağlılığı başkalarına veya kendisine yönelik geliştirebileceğini düşündürmektedir.

4.8. Narsistik Kişilik Özelliklerinin İntihar Girişimine Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların Toplam NKE ve alt ölçeklerinden aldıkları puanların intihar girişimi olup olmamasına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini sınamak amacıyla yapılan analizde; intihar girişimi olan ve olmayan katılımcıların toplam narsisizm puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Ronningstam ve Maltzberger (1998) tarafından yapılan bir çalışmada; narsist kişilerin depresyon belirtisi göstermedikleri ve intihar niyetlerini gizledikleri gözlenmiş ancak patolojik narsistlerin ani intihar davranışları sergiledikleri bildirilmiştir. İntihar girişimi olan hastalarda genellikle dürtü kontrol zayıflığı, benmerkezcil, olgunlaşmamış, bağımlılık gereksinimleri olan kişilerdir. Bu özellikler Narsistik kişilik bozukluğunun da yer aldığı B kümesi kişilik bozukluklarında sıklıkla görülür (Alec, 2000; Siever ve Davis, 1991). Ancak araştırmanın örneklemini sağlıklı katılımcılar oluşturduğundan dolayı intihar girişimi durumuna göre narsisizm puanlarının farklılaşmadığı düşünülmektedir.

4.9. Narsistik Kişilik Özelliklerinin Doğum Sırası Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Çalışmada elde edilen diğer önemli bir bulgu ise çalışmaya katılan kişilerin narsistik kişiliğin bir boyutu olan teşhircilik puanlarında doğum sırası bağlamında anlamlı bir fark olduğunun saptanmasıydı. En son doğan kişilerin ortanca çocuk olan bireylere göre daha çok teşhirci özellikler gösterdiği bulunmuştur. Narsistik kişiliğin teşhircilik boyutu, kişilerin dürtülerini kontrol altına alamaması, sürekli heyecan arayışında olması, dışa dönük, diğer insanlardan ilgi ve takdir almak için çok uğraşması ve gösterişe önem vermesidir. Çalışmamızda kişilerin narsistik kişilik özelliklerinin kardeşler arasındaki doğum sırasına göre değişebileceği Adler'in 1930'ların başlarında geliştirdiği Bireysel Psikoloji Kuramına dayanmaktadır (Adler, 2009, Adler, 2012). Bu teoriye göre, doğum sırası insanların kişilik gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bunun durumun altında yatan temel neden ise ailelerin ilgilerini çocukları arasında eşit bir şekilde paylaşamamalarından kaynaklanmaktadır.

Buna ilk çocuk aileden fazlaca ilgi görüp, sürekli ilgi odağı iken ikinci çocuğun dünyaya gelmesi ile bu ilgiyi kaybeder ve anne baba yeni doğan çocuğa daha çok ilgi göstermeye başlar. Bundan dolayı ilk çocuk artık bir kardeş olmayı bırakıp bir ebeveyn gibi davranmaya başlayıp daha fazla sorumluluk almaya çalışabilir ve başarılı olmak ister. Bu çocuklarda kendilerini haklı göstermek için ya da üstün olmak için çok fazla çaba harcarlar (Burger, 2006:100; Corey, 2008:103). Ortanca çocuk ise aile içinde daha çok ilgi görmeyen, dışlanan ve önemsenmeyen bir konumdadır. Aile içinde genellikle öncelikli bir konumda olan ilk çocuk ile üzerine fazla düşülen küçük kardeş arasında kendisini aile dışına itilmiş hissedebilir ve diğer kardeşleri kadar başarılı ve daha zayıf olduğuna dair inançlar geliştirebilirler. Ayrıca bu kişiler adalet ve eşitlik konuları üzerinde fazla düşünebilir ve kişilerarası ilişkilerde daha başarılı olabilirler. Son çocuk ise her zaman ailenin bebeği ya da çocuğu olarak yaşamını sürdürür. Bu çocuklar genellikle ciddiye alınmazlar ve bu yüzden de yetersizlik duyguları geliştirebilirler. Diğer çocuklara oranla daha bencil özellikler taşıyabilir. (Burger, 2015:110; Corey ve Ergene, 2008:103). Çalışmada her ne kadar tüm gruplar arasında bir fark olduğu saptanmamış olsa da elde edilen bulgunu Bireysel Psikoloji Kuramının teorileri ile uyumluluk göstermektedir. Aile içinde sürekli ilgi gören son çocuğun sosyal ilişkilerinde de bu ilgiyi görmeleri için çaba harcamaları, kişilerarası ilişkilerinde kendisine daha çok değer verilmesi için çaba harcaması, sürekli çocuk kalmak istemesi beklenirken, ortanca çocuğun diğer insanlar ile ilişkilerinde eşitliği ve adaleti savunması beklenir.

4.10. Narsistik Kişilik Özellikleri ile Toplam Öğrenim Yılı Arasındaki İlişki

Çalışmamızda bireylerin toplam öğrenim yılı ile narsistik kişilik özelliklerinden biri olan sömürücülük arasında ters yönde bir ilişki bulunmuştur. Buna göre kişiler eğitim aldıkça sömürücülük yanları ortadan kalkmaktadır. Buna karşın sömürücülük boyutu dışında narsistik kişilik özelliklerinin diğer boyutları ile toplam öğrenim yılı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulamadık. Narsisizmin sömürücülük boyutu başkalarının çıkarlarını ve duygularını önemsemeden onlardan yararlanmak ile karakterizedir. Bu boyutun, yapılan çalışmalarda uyumsuzluk, düşmanlık, asilik ve diğer insanlara karşı ilgi ve tolerans eksikliği göstermekle ilişkili olduğu rapor etmiştir (Raskin ve Terry, 1988: 899; Campbell ve Poster, 2007: 117). Bazı araştırmalar okula gitmenin ve eğitimin dolaylı olarak narsistik bireyler yetiştirdiğini ve bu şekilde insanları tüketim toplumuna dönüştürdüğünü belirtse de (Vodopivec, 2008: 116), alan

yazında narsistik kişilik özelliklerinin öğrenmeye bağlı değiştiğini ortaya koyan çalışmalar yeterli değildir. Twenge vd., (2008: 879) ve Twenge ve Foster (2008: 1621) çalışmalarında üniversite öğrencilerinin her sene bir önceki seneye oranla daha fazla narsistik kişilik özellikleri gösterdiklerini rapor ettiler. Bu çalışmalar her ne kadar narsistik kişilik özelliklerinin kişilerin toplam öğrenim yılına bağlı olarak artabileceği fikrini oluştursa da eğitim ve eğitimin içeriği ülkeden ülkeye ciddi farklılıkları olan bir sistem olmasından dolayı bizim bulguların ya da geçmiş çalışmaların bulgularını tüm kültürlerle genellemek için yeterli değildir. Ancak eğitim sistemlerine kişiler arası ilişkilerin önemi, erdem, paylaşmak toplumsal yarar kavramlarına önem verildikçe narsisizmin buna bağlı olarak azalabileceği düşünülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yetişkin bireylerde narsistik kişilik özellikleri, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter boyutları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmadan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde narsistik kişilik özelliklerinin hem bağlanma stilleri ile hem de kişilik boyutları ile ilişkili olduğu görülmüştür. Çalışmada, bireylerin güvenli bağlanma alt ölçeğinden aldıkları puanlar yükseldikçe narsistik kişilik özelliklerinin arttığı bulunmuştur. Ancak diğer üç bağlanma stili ile narsistik kişilik özellikleri arasında bir ilişki bulunamamıştır. Elde edilen bu bulguya göre birlikte olduğu partnerine güvenli bağlanan kişilerin diğer bireylere oranla daha fazla narsistik özellikler geliştirdiği söylenebilir.

Çalışmada kişilerin narsistik özellikleri arttıkça Zarardan Kaçınma ve İş Birliği Yapma düzeylerinin azaldığı, buna karşın Sebat Etme düzeylerinin ise arttığı görülmüştür. Buna göre, narsist kişilik özellikleri taşıyan bireylerin diğer bireylere oranla daha az zarardan kaçınma ve iş birliği yapma; daha fazla sabretme davranışı sergileme eğiliminde oldukları söylenebilir.

Çalışmanın bir diğer önemli sonucu ise güvenli bağlanma, zarardan kaçınma ve iş birliği yapma değişkenlerinin narsistik kişilik özelliklerini önemli oranda açıkladığı görülmüştür. Buna göre, narsist kişilerin kendisini sevmeye değer gören, normal olaylar karşısında aşırı tedbirli, gergin, asabi, sinirli ya da kuşkucu davranan ve başkalarına hizmet etmeyi sevmeyen, başkalarıyla mümkün olduğunca iş birliği yapmayan ve sosyal hoşgörüyü sahip olmayan insanların özelliklerini taşıdıkları sonucuna varılabilir.

Son olarak, ataerkil özellikler taşıyan toplumumuzda erkek cinsiyetinin yüceltilmesi, aile isminin devam ettirmenin erkek cinsiyet aracılığıyla olduğu ve erkeklerin toplum için daha faydalı bireyler olduğu düşüncesi, erkeklerin kadınlara oranla daha çok narsistik özellikler taşımalarına neden olduğu sonucu çıkarılabilir.

5.1. Öneriler

Erişkinlerde narsistik kişilik özelliklerinin mizaç ve karakter boyutları ile bağlanma stilleri açısından incelendiği bu çalışmada güvenli bağlanma geliştiren bireylerin daha fazla narsistik kişilik özellikleri geliştirdiğine dair elde edilen bulgu, alan yazındaki birçok çalışmanın bulguları ile çelişmektedir. Narsistik kişilik özelliklerinin bağlanma stilleri ile hangi yönde ve ne düzeyde bir ilişki olduğunu ortaya koymak için farklı örneklemeler üzerine yapılacak çalışmalar alan yazına önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Narsistik kişilik özelliklerinin mizaç ve karakter boyutları ile bağlanma stilleri açısından inceleneceği çalışmalarda örneklemin ilk, orta ve son yetişkinlik dönemini yaşayan bireylerden oluşması ve erkek ve kadın katılımcı sayısının birbirine yakın seçilmesi sonuçların evrene genelleşmesini kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alec, R. (2000). *Comprehensive Textbook of Psychiatry*. BJ Sadock, VA Sadock (Ed), *Psychiatric Emergencies. Suicide* (ss. 20131-2040). Philadelphia: Williams & Wilkins.
- Açık, Ö. (2008). *Evlilik Uyumu ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Adan, A., Serra-Grabulosa, J. M., Caci, H., and Natale, V. (2009). A reduced Temperament and Character Inventory (TCI-56). Psychometric properties in a non-clinical sample. *Personality and Individual Differences, 46*(7), 687-692. doi:10.1016/j.paid.2009.01.023
- Adler, A. (2009). *Understanding human nature*. Oxford: Oneworld.
- Adler, A. (2014). *Practice and theory of individual psychology*. New York, NY: Routledge.
- Ahmadi, V., Ahmadi, S., Honarmand, M. M., Zargar, Y., Arshadi, N., and Mirshekar, S. (2013). The relationships between attachment styles and narcissism among students of shahid chamran university in iran. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 84*, 215-218. doi:10.1016/j.sbspro.2013.06.537
- Ağrıdağ, G. (2015). *Türkiye’de ve dünyada kadın araştırmaları*. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Ainsworth, M. D. (2015). *Patterns of attachment: a psychological study of the strange situation*. New York, N.Y.: Routledge.
- Ainsworth, M. D., Blehar, M., Waters, E., and Wall, S. N. (2015). *Patterns of attachment: a psychological study of the strange situation*. New York: Psychology Press.

- Altun, R. (2015). *Üniversite öğrencilerinde dindarlık ve narsisizm ilişkisi (Sinop örneği)*.
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2000). *Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması ve Sınıflandırılması Elkitabı. Yeniden Gözden Geçirilmiş Dördüncü Baskı (DSMIV- TR)*.
Washington DC: Amerikan Psikiyatri Birliği.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2014). *DSM-5 Tanı ölçütleri başvuru el kitabı* (E. Köroğlu, Çev.)
Ankara: HYB Yayıncılık.
- Ames, D. R., Rose, P., and Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism.
Journal of Research in Personality, 40(4), 440-450. doi:10.1016/j.jrp.2005.03.002
- Arkar, H. (2004). *Cloninger'in psikobiyolojik kişilik kuramının Türk örnekleminde sınanması*.
Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Arkar, H. (2008). Cloninger'in mizaç ve karakter boyutları ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri, 11*(3), 115-124.
- Aslan, M., Mert, H.Ş., ve Yıldız, M. (2016). Narsistik kişilik ile affedicilik arasındaki ilişkinin incelenmesi. 2. *Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal Bilimler Kongresi* (ss. 147-153).
- Ashmawy, M. (2016). *Ortaöğretim Öğrencilerinde Dindarlık ve Narsisizm İlişkisi (Sinop Örneği)*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Atay, S. (2009). Narsistik Kişilik Envanteri'nin Türkçeye standardizasyonu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11*(1), 181-196.
- Atay, S. (2010). *Çalışan narsist*. İstanbul: Namar Yayıncılık.

- Ball, S. A., Tennen, H., Poling, J. C., Kranzler, H. R., and Rounsaville, B. J. (1997). Personality, temperament, and character dimensions and the DSM-IV personality disorders in substance abusers. *Journal of Abnormal Psychology, 106*(4), 545-553. doi:10.1037//0021-843x.106.4.545
- Bartholomew, K., and Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*(2), 226-244. doi:10.1037//0022-3514.61.2.226
- Bartholomew, K., and Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*(2), 226-244. doi:10.1037//0022-3514.61.2.226
- Bejerot, S., Schlette, P., Ekselius, L., Adolfsson, R., and Knorrning, L. (1998). Personality disorders and relationship to personality dimensions measured by the Temperament and Character Inventory in patients with obsessive-compulsive disorder. *Acta Psychiatrica Scandinavica, 98*(3), 243-249. doi:10.1111/j.1600-0447.1998.tb10075.x
- Beck, A. T., Freeman, A. and Davis, D. D. (2013). *Kişilik bozukluklarının bilişsel terapisi.* (Yalçın, O., ve Akçay, E. N. Çev.). İstanbul: Litera.
- Belsky, J., and Nezworski, T. (1988). *Clinical implications of attachment.* Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Bogart, L. M., Benotsch, E. G., and Pavlovic, J. D. (2004). Feeling superior but threatened: The relation of narcissism to social comparison. *Basic and Applied Social Psychology, 26*(1), 35-44. doi:10.1207/s15324834basp2601_4
- Bond, A. J. (2001). Neurotransmitters, temperament and social functioning. *European Neuropsychopharmacology, 11*(4), 261-274. doi:10.1016/s0924-977x(01)00094-3

- Bowlby, J. (1960). *Separation anxiety*. Indianapolis, IN: Bobbs-Merill.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss*. London: Hogarth Press.
- Bowlby, J. (1973). *Separation anxiety: a critical review of the literature*. New York: Child Welfare League of America.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: parent-child attachment and healthy human development*. New York: Basic Books.
- Bradley, J. M., and Cafferty, T. P. (2001). Attachment among older adults: Current issues and directions for future research. *Attachment & Human Development*, 3(2), 200-221. doi:10.1080/14616730110058016
- Brome, V. (1979). *Havelock Ellis, philosopher of sex: a biography*. London: Routledge & K. Paul.
- Budak, S. (2009). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat.
- Burger, J. M. (2015). *Personality: an introduction*. Singapore: Cengage Learning Asia Pte Ltd.
- Buss, D. M., and Chiodo, L. M. (1991). Narcissistic acts in everyday life. *Journal of Personality*, 59(2), 179-215. doi:10.1111/j.1467-6494.1991.tb00773.x
- Bylsma, W. H., Cozzarelli, C., and Sumer, N. (1997). Relation between adult attachment styles and global self-esteem. *Basic and Applied Social Psychology*, 19(1), 1-16. doi:10.1207/15324839751037101
- Campbell, W. K., Goodie, A. S., and Foster, J. D. (2004). Narcissism, confidence, and risk attitude. *Journal of Behavioral Decision Making*, 17(4), 297-311. doi:10.1002/bdm.475
- Campbell, W. K., and Foster, J. D. (2007). The Narcissistic Self: Background An Extended Agency Model, and Ongoing Controversies. Sedikides & S. Spencer (Ed.) *Frontiers in Social Psychology: The Self* içinde (115-138) Philadelphia: Psychology Press.

- Cassidy, J., and Shaver, P. R. (1999). *Handbook of attachment: theory, research, and clinical applications*. New York: The Guilford Press.
- Chatterjee, A., and Hambrick, D. C. (2007). Its all about me: narcissistic chief executive officers and their effects on company strategy and performance. *Administrative Science Quarterly*, 52(3), 351-386. doi:10.2189/asqu.52.3.351
- Charles, K. K., Hurst, E., and Roussanov, N. (2009). *Conspicuous consumption and race*. Philadelphia: Wharton School, University of Pennsylvania.
- Cicirelli, V. (2004). God as the ultimate attachment figure for older adults. *Attachment & Human Development*, 6(4), 371-388. doi:10.1080/1461673042000303091
- Cloninger, C. R. (1987). A systematic method for clinical description and classification of personality variants. *Archives of General Psychiatry*, 44(6), 573. doi:10.1001/archpsyc.1987.01800180093014
- Cloninger, C. R., Svrakic, D. M., and Przybeck, T. R. (1993). A psychobiological model of temperament and character. *Archives of General Psychiatry*, 50(12), 975-990. doi:10.1001/archpsyc.1993.01820240059008
- Cloninger, R. C., Przybeck, T. R., Svrakic, D. M., and Wetzel, R. D. (1994). *The temperament and character inventory: a guide to its development and use: Amerikaanse handleiding*. St. Louis, MO: Center for Psychobiology of Personality, Washington University.
- Collins, N. L. (1996). Working models of attachment: Implications for explanation, emotion,

and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 810-832.
doi:10.1037//0022-3514.71.4.810

Consedine, N. S., and Magai, C. (2003). Attachment and emotion experience in later life: The view from emotions theory. *Attachment & Human Development*, 5(2), 165-187.
doi:10.1080/1461673031000108496

Cooper, M. L., Shaver, P. R., and Collins, N. L. (1998). Attachment styles, emotion regulation, and adjustment in adolescence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1380-1397. doi:10.1037//0022-3514.74.5.1380

Corey, G., ve Ergene, T. (2008). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuram ve uygulamaları*. Ankara: Mentis yayıncılık.

De la Rie, S. M., Duijsens, I. J., and Cloninger, C. R. (1998). Temperament, character, and personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 12(4), 362-372.
doi:10.1521/pedi.1998.12.4.362

Dickinson, K. A., and Pincus, A. L. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders*, 17(3), 188-207.
doi:10.1521/pedi.17.3.188.22146

Ellis, H. (1898). Auto- eroticism: A psychological study. *Alienist and neurologist*, 19, 260–299.

Emmons, R. A. (1984). Factor analysis and construct validity of the narcissistic personality inventory. *Journal of Personality Assessment*, 48(3), 291-300.
doi:10.1207/s15327752jpa4803_11

Emmons, R. A. (1987). Narcissism: Theory and measurement. *Journal of Personality and*

- Firestone, J. and Jatlett, R. (2009). *The Ethics of Interpersonal Relationships*. London: Karnac Books.
- Fiske, S. T., and Markus, H. R. (2012). *Facing social class: how societal rank influences interaction*. New York, NY: Russell Sage Foundation.
- Fromm, E. (1982). *Sevginin ve şiddetin kaynağı*. (N. İçten, ve Y. Salman, Çev.). İstanbul: Payel.
- Fromm, E. (1994). *Sevginin ve şiddetin kaynağı* (6. Baskı). (Y. Salman ve N. İçten, Çev.), İstanbul: Payel Yayınevi.
- Gardini, S., Cloninger, C. R., and Venneri, A. (2009). Individual differences in personality traits reflect structural variance in specific brain regions. *Brain Research Bulletin*, 79(5), 265-270. doi:10.1016/j.brainresbull.2009.03.005
- Geçtan, E. (2003). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gutiérrez, F., Sangorrín, J., Martín-Santos, R., Torres, X., and Torrens, M. (2002). Measuring the core features of personality disorders in substance abusers using the Temperament and Character Inventory (TCI). *Journal of Personality Disorders*, 16(4), 344-359. doi:10.1521/pedi.16.4.344.24125
- Güleç, C. ve Köroğlu, E. (1998). *Psikiyatri temel kitabı* (Cilt 2), Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Gülmez, N. (2009). *Narsistik liderlik*. Yayınlanmış yüksek lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Grijalva, E., Harms, P. D., Newman, D. A., Gaddis, B. H., and Fraley, R. C. (2015). Narcissism and leadership: A meta-analytic review of linear and nonlinear relationships. *Personnel Psychology*, 68(1), 1-47.
- Hansenne, M., Reggers, J., Pinto, E., Kjiri, K., Ajamier, A., and Ansseau, M. (1999). Temperament and character inventory (TCI) and depression. *Journal of Psychiatric*

Research, 33(1), 31-36. doi:10.1016/s0022-3956(98)00036-3

Hamedoğlu, M. A. (2009). *Örgütsel narsisizm düzeyine ilişkin yönetici ve öğretmen algıları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Hazan, C., and Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524. doi:10.1037//0022-3514.52.3.511

Hotchkiss, S. (2014). *Narsistik bir dünyada hayatta kalma rehberi*. (A. B. Pekiner, Çev.). İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.

Hotchkiss, S. (2003). *Why is it always about you?: the seven deadly sins of narcissism*. New York: Free.

İnan, E. (2015). Narsistik kişilik örgütlenmesinin bağlanma kuramı çerçevesinde ele alınması: Vaka Örneği. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(1), 1-12.

Jones, R., Lasky, B., Russell-Gale, H., and Fevre, M. L. (2004). Leadership and the development of dominant and countercultures. *Leadership & Organization Development Journal*, 25(2), 216-233. doi:10.1108/01437730410521868

Jylhä, P., Ketokivi, M., Mantere, O., Melartin, T., Suominen, K., Vuorilehto, M., . . . Isometsä, E. (2013). Temperament, character and personality disorders. *European Psychiatry*, 28(8), 483-491. doi:10.1016/j.eurpsy.2013.06.003

Kağıtçıbaşı, C. (1981). *Çocuğun değeri: Türkiye’de değeri ve doğurganlık*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.

Kernberg, O. (1975). *Borderline conditions and pathological narcissism*. New York: Jason Aronson.

Kernberg, O. (1980). *Internal world and external reality*. New York: Jason Aronson.

Kernberg, O. (1999). *Sınır durumlar ve patolojik narsisizm*. (M. Atakay, Çev.). İstanbul: Metis.

Kets De Vries, M. F., and Miller, D. (1984). Neurotic style and organizational pathology. *Strategic Management Journal*, 5(1), 35-55. doi:10.1002/smj.4250050104

Kingston, P., (2003). *Differentiating the two types of narcissism through the disposition to shame and guilt-proneness*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. New School University Faculty of Political and Social Science, New York.

Kiraz, C. (2011). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ile narsistik kişilik özellikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Kocakula, Ö. (2012). *Narsistik ve obsesif kompulsif kişilik bozukluklarının karar süreçlerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Kohut, H. (1971). *The analysis of the self: a systematic approach to the psychoanalytic treatment of narcissistic personality disorders*. London: Hogarth the Institute of Psycho-analysis.

Kose, S. (2003). Psychobiological model of Temperament And Character: TCI. *Yeni Symposium*, 41(2), 86-97.

Kose, S., Sayar, K., Kalelioglu, U., Aydın, N., Celikel, F. C., Gulec, H., . . . and Cloninger, C. R. (2009). Normative data and factorial structure of the turkish version of the

temperament and character inventory. *Comprehensive Psychiatry*, 50(4), 361-368.
doi:10.1016/j.comppsy.2008.09.007

Kose, S., Yalcin, M., Akin, E., Ceylan, V., Türkçapar, H. (2017). Normative Data and Factorial Structure of the Turkish version of the Temperament and Character Inventory-Revised (Turkish TCI-R) [Abstract]. 9th International Congress on Psychopharmacology & 5th International Symposium on Child and Adolescent Psychopharmacology. *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology*, 27(1): 200-203.

Koşan, Y. (2015). *Üniversite öğrencilerinin facebook kullanımının narsisizm ve saldırganlık düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

Köse, S., Sayar, K., Ak, I., Aydın, N., Kalelioğlu, Ü., Kırpınar, I., ... ve Cloninger, C. R. (2004). Mizaç ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI): geçerlik, güvenilirliği ve faktör yapısı. *Klinik Psikofarmakoloji Bulteni*, 14(3), 107-131.

Köknel, Ö. (1985). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Kraus, M. W., Piff, P. K., Mendoza-Denton, R., Rheinschmidt, M. L., ans Keltner, D. (2012). Social class, solipsism, and contextualism: How the rich are different from the poor. *Psychological Review*, 119(3), 546-572. doi:10.1037/a0028756

Küsgülü, Ü. (2014). *Üniversite öğrencilerinin mutluluk, umut ve narsisizm düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Landy, S. (2009). *Pathways to competence: encouraging healthy social and emotional*

development in young children. Baltimore: Paul H. Brookes Pub.

Leach E.R. (1987). *Humanism*. In: Gregory RL, ed. *Oxford Companion to the Mind*. Oxford, England: Oxford University Press.

Lubit, R. (2002). The long-term organizational impact of destructively narcissistic managers. *Academy of Management Executive*, 16(1), 127-138. doi:10.5465/ame.2002.6640218

Lyddon, W. J., and Sherry, A. (2001). Developmental personality styles: An attachment theory conceptualization of personality disorders. *Journal of Counseling & Development*, 79(4), 405-414. doi:10.1002/j.1556-6676.2001.tb01987.x

Mazzocco, P. J., Rucker, D. D., Galinsky, A. D., and Anderson, E. T. (2012). Direct and vicarious conspicuous consumption: Identification with low-status groups increases the desire for high-status goods. *Journal of Consumer Psychology*, 22(4), 520-528. doi:10.1016/j.jcps.2012.07.002

Meares, R., and Graham, P. (2008). Recognition and the duality of self. *International Journal of Psychoanalytic Self Psychology*, 3(4), 432-446. doi:10.1080/15551020802337484

Meyer, B., Pilkonis, P. A., Proietti, J. M., Heape, C. L., and Egan, M. (2001). Attachment styles and personality disorders as predictors of symptom course. *Journal of Personality Disorders*, 15(5), 371-389. doi:10.1521/pedi.15.5.371.19200.

Modell, A. H. (1975). A narcissistic defence against affects and the illusion of self-sufficiency. *International Journal of Psychoanalytic*, 56 (3), 275.

Morf, C. C., and Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic Self-Regulatory processing model. *Psychological Inquiry*, 12(4), 177-196. doi:10.1207/s15327965pli1204_1

- Orhan, G. (2014). *Narsisizm etiyolojisi ve dindarlıkla ilişkisi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Otway, L. J., and Vignoles, V. L. (2006). Narcissism and childhood recollections: A quantitative test of psychoanalytic predictions. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(1), 104-116.
- Özmen, E. (2011). *Kendini tanıma rehberi*, İzmir: Meta Yayıncılık.
- Özdemir, H. E. (2017). *Bir grup üniversite öğrencisinde bağlanma stilleri ile narsisizm arasındaki ilişki: reddedilme duyarlılığının aracı rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, İstanbul.
- Piff, P. K., Kraus, M. W., Côté, S., Cheng, B. H., and Keltner, D. (2010). Having less, giving more: The influence of social class on prosocial behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99(5), 771-784. doi:10.1037/a0020092
- Pistole, M. C. (1995). Adult attachment style and narcissistic vulnerability. *Psychoanalytic Psychology*, 12(1), 115-126. doi:10.1037/h0079603
- Rapier, M. L. (2005). *An interview study of narcissistic executives: Piercing the corporate veil of narcissism in the workplace*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Faculty of Saybrook Graduate School and Research Center, San Francisco.
- Raskin, R. N., and Hall, C. S. (1979). Narcissistic Personality Inventory. *Psyctest Dataset*. doi:10.1037/t00001-000
- Raskin, R., and Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic

- Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), 890-902. doi:10.1037/0022-3514.54.5.890
- Reidy, D. E., Zeichner, A., Foster, J. D., and Martinez, M. A. (2008). Effects of narcissistic entitlement and exploitativeness on human physical aggression. *Personality and Individual Differences*, 44(4), 865-875. doi:10.1016/j.paid.2007.10.015
- Ronningstam, E. F., and Maltzberger, J. T. (1998). Pathological narcissism and sudden suicide-related collapse. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 28(3), 261-271.
- Rosario, P. M., and White, R. M. (2005). The Narcissistic Personality Inventory: Test–retest stability and internal consistency. *Personality and Individual Differences*, 39(6), 1075-1081. doi:10.1016/j.paid.2005.08.001
- Rosenthal, S. A., and Pittinsky, T. L. (2006). Narcissistic leadership. *The Leadership Quarterly*, 17(6), 617-633. doi:10.1016/j.leaqua.2006.10.005
- Rozenbaltt, S. (2002). *In defence of self: the relationship of self-esteem and narcissism to aggressive behavior*. Long Island University: Unpublished dissertation.
- Siever, L. J., and Davis, K. L. (1991). A psychobiological perspective on the personality disorders. *The American Journal of Psychiatry*, 148(12), 1647.
- Smolewska, K., and Dion, K. (2005). Narcissism and adult attachment: a multivariate Approach. *Self and Identity*, 4(1), 59-68. doi:10.1080/13576500444000218
- Snibbe, A. C., and Markus, H. R. (2005). You cant always get what you want: Educational attainment, agency, and choice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(4),

703-720. doi:10.1037/0022-3514.88.4.703

Stephens, N. M., Markus, H. R., and Townsend, S. S. (2007). Choice as an act of meaning: The case of social class. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93(5), 814-830. doi:10.1037/0022-3514.93.5.814

Stephens, N. M., Markus, H. R., and Fryberg, S. A. (2012). Social class disparities in health and education: Reducing inequality by applying a sociocultural self model of behavior. *Psychological Review*, 119(4), 723-744. doi:10.1037/a0029028

Svrakic, D. M., Draganic, S., Hill, K., Przybeck, T. R., & Cloninger, C. R. (2002). Temperament, character, and personality disorders: etiologic, diagnostic, treatment issues. *Acta Psychiatr Scand*, 106, 189-195. doi:10.1034/j.1600-0447.2002.02196.x

Svrakic, D. M., Whitehead C, Przybeck T.R., and Cloninger C.R. (1993). Differential diagnosis of personality disorders by the seven-factor model of temperament and character. *Archives of General Psychiatry*, 50(12), 991-999. doi:10.1001/archpsyc.1993.01820240075009

Svrakic, N. M., Svrakic, D. M., and Cloninger, C. R. (1996). A general quantitative theory of personality development: Fundamentals of a self-organizing psychobiological complex. *Development and Psychopathology*, 8(01), 247. doi:10.1017/s0954579400007070

Sümer, N., ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stillerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürler arası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*,

14(43), 71-106.

Tschanz, B. T., Morf, C. C., and Turner, C. W. (1998). *Gender differences in the structure of narcissism: A Multi-Sample Analysis of the Narcissistic Personality Inventory*. *Sex Roles*, (38), 863-870.

Twenge, J. M., and Foster, J. D. (2008). Mapping the scale of the narcissism epidemic: Increases in narcissism 2002–2007 within ethnic groups. *Journal of Research in Personality*, 42(6), 1619-1622. doi:10.1016/j.jrp.2008.06.014

Twenge, J. M., Konrath, S., Foster, J. D., Campbell, W. K., and Bushman, B. J. (2008). Egos Inflating Over Time: A Cross-Temporal Meta-Analysis of the Narcissistic Personality Inventory. *Journal of Personality*, 76(4), 875-902. doi:10.1111/j.1467-6494.2008.00507.x

Vazire, S., Naumann, L. P., Rentfrow, P. J., and Gosling, S. D. (2008). Portrait of a narcissist: Manifestations of narcissism in physical appearance. *Journal of Research in Personality*, 42(6), 1439-1447. doi:10.1016/j.jrp.2008.06.007

Wallace, H. M., and Baumeister, R. F. (2002). The performance of narcissists rises and falls with perceived opportunity for glory. *Journal of personality and social psychology*, 82(5), 819.

Vodopivec, K. (2008). Education in the narcissistic society: An analysis of the situation in some selected Slovenian primary schools. *Antropological Notebooks*, 14(1), 103-117. Retrieved 2008.

Yancar, C., (2005). *Madde bağımlılarında ikinci eksen komorbidite ve kişilik özelliklerinin bağımlılık şiddeti ve yaşam kalitesine etkisinin değerlendirilmesi*. Uzmanlık Tezi, T.C. Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı Ve Sinir Hastalıkları Eğitim Ve Araştırma Hastanesi 11. Psikiyatri Birimi, İstanbul.

Yumuşak, A. (2013). *Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları, toplumsal cinsiyetçilik ve narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Wardetzki, B. (2010). *Uçlarda yaşayanlar kabul görmeye olan açlık/ Dişi narsizm*. (F. S. Öztürk ve M. Ögünmez, Çev.), İstanbul: Sistem.

Watson D.L., (1989). *Tharp RG. Self-Directed behavior: Self-Modification for personal adjustment*. 5th ed. Pacific Grove, Calif: Brooks/Cole.

Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(4), 590-597. doi:10.1037//0022-3514.61.4.590

Wonneberg, D. A. (2007). *The nature of narcissism within organizational leadership*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Capella University, Minneapolis.

EKLER

Ek 1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli katılımcı;

Bu çalışma Hasan Kalyoncu Üniversitesi etik kurulun uygun görmesi ile Prof. Dr. Hanna Nita SCHERLER'in danışmanlığında yürütülmektedir. Bu çalışmada, yetişkin bireylerde narsistik kişilik özellikleri, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter boyutları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle ekte yer alan, sizlerin yanıtlayacağı formları mümkün olduğu kadar doğru ve eksiksiz bir şekilde doldurmanızı rica ediyoruz. Söz konusu formlarda yer alan bilgiler hiçbir şekilde başka kişiler ile paylaşılmayacak ve isminizi açık edecek hiçbir bilgi verilmeyecektir. Verdiğiniz bilgiler sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacaktır. Veriler toplu olarak analiz edilecek isimler ile eşleştirilmeyecektir. Bu araştırmaya gönüllülük temelinde katıldığınız için söz konusu araştırmadan istediğiniz zaman ayrılma, verilerinizi geri çekme hakkına sahipsiniz.

Tez ile ilgili soru sormak veya bilgi almak isterseniz cmr.kc_92@hotmail.com adresinden bizlere ulaşabilirsiniz.

Lütfen aşağıdakine onay veriyorsanız kutucuğu işaretleyiniz:

Bu çalışma esnasında vereceğim bilgilerin çalışmayı yürüten kişi tarafından araştırma amaçlı kullanılmasına izin veriyorum.

Katılımcının İsmi:

Tarih:

İmza:

Cemre KOÇ EKİNCİ

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Ek 2. Sosyodemografik Bilgi Formu

1. **Cinsiyet:** Erkek Kadın **Yaşınız:** _____
2. **Medeni Durum:** Bekar Evli Birlikte yaşıyor Boşanmış
3. **Toplam Öğrenim Yılı (Toplam Kaç Yıl Eğitim Aldınız?)**

4. **Gelir Düzeyiniz:**
 Düşük Orta Yüksek Çok Yüksek
5. **Anne ve babanız:**
6. Birlikte Boşanmış Ayrı yaşıyorlar
7. **Anne Eğitim Durumu**
Okur-Yazar İlköğretim Lise Lisans Lisansüstü
8. **Baba Eğitim Durumu:**
Okur-Yazar İlköğretim Lise Lisans Lisansüstü
9. **Kaç kardeşiniz?** _____
Siz baştan itibaren kaçınıcı çocuksunuz? _____
10. **0-6 yaş arasında sizi kim büyüttü?** Anne-Baba Akrabalar Kurum
11. **Ruhsal rahatsızlık nedeniyle tedavi gördünüz mü?** Hayır Evet
Evetse neydi: _____
12. **Hiç intihar girişiminde bulundunuz mu?** Hayır Evet Evetse kaç kez? _____

Ek 3. Narsistik Kişilik Envanteri (NKE)

Yönerge: Aşağıdaki her bir tutum çifti içinden, lütfen size **en uygun** olanı belirtiniz. Yanıtınızı her bir maddenin yanındaki boş bırakılmış yere, **A ya da B** yazarak işaretleyiniz. Her bir tutum çifti için yalnızca **bir yanıtı** işaretleyiniz ve lütfen hiçbir maddeyi atlamayınız.

- _____ 1. A İnsanlar bana iltifat ettiklerinde bazen utanırım.
B İyi biri olduğumu biliyorum, çünkü herkes böyle söyler.
- _____ 2. A Kalabalık içinde herkesten biri olmayı tercih ederim.
B İlgi merkezi olmayı severim.
- _____ 3. A Pek çok insandan ne daha iyi ne de daha kötüyüm.
B Özel biri olduğumu düşünüyorum.
- _____ 4. A İnsanlar üzerinde otorite kurmaktan hoşlanırım.
B Emirlere uymaktan rahatsız olmam.
- _____ 5. A İnsanları kolayca manipüle ederim.
B İnsanları manipüle ettiğimi fark ettiğimde rahatsız olurum.
- _____ 6. A Layık olduğum saygıyı elde etme konusunda ısrarcıyım.
B Hak ettiğim saygıyı genellikle görürüm.
- _____ 7. A Gösterişten kaçınırım.
B Genellikle fırsatını bulduğumda şov yaparım.

- _____ 8. A Her zaman ne yaptığımı bilirim.
B Bazen yaptığım şeyden emin değilimdir.
- _____ 9. A Bazen iyi hikaye anlatırım.
B Herkes hikayelerimi dinlemekten hoşlanır.
- _____ 10. A İnsanlardan çok şey beklerim.
B Başkaları için bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.
- _____ 11. A İlgi merkezi olmaktan hoşlanırım.
B İlgi merkezi olmak beni rahatsız eder.
- _____ 12. A Otorite olmanın benim için pek bir anlamı yoktur.
B İnsanlar daima otoritemi kabul ediyor görünürler.
- _____ 13. A Önemli bir insan olacağım.
B Başarılı olmayı umuyorum.
- _____ 14. A İnsanlar söylediklerimin bazılarına inanır.
B İnsanları istediğim her şeye inandırabilirim.
- _____ 15. A Kendi kendime yeterim.
B Başkalarından öğrenebileceğim çok şey var.
- _____ 16. A Herkes gibi biriyim.
B Sıra dışı biriyim.

Ek 4. İlişki Ölçekleri Anketi

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkileriniz dahil olmak üzere yakın ilişkilerinizde (arkadaşlık, dostluk gibi) hissettiğiniz duygulara ilişkindir. Sizden, genel olarak, yakın ilişkilerinizde yaşadıklarınızı dikkate alarak aşağıdaki ifadeleri değerlendirmeniz istenmektedir. Aşağıdaki maddeleri yakın ilişki içinde olduğunuz kişileri düşünerek cevaplandırınız. Her maddenin ilişkinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşısındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde gösteriniz.

1.....2.....3.....4.....5.....6.....7

Beni hiç Beni kısmen Tamamıyla
tanımlamıyor tanımlıyor beni tanımlıyor

	1	2	3	4	5	6	7
1.Baskalarına kolaylıkla güvenemem.							
2.Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.							
3.Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.							
4.Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.							
5.Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.							
6.Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık istiyorum.							
7.Yalnız kalmaktan korkarım.							
8.Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.							
9.Başkalarına tamamiyle güvenmekte zorlanırım.							
10.Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.							
11.Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım.							
12.Kendi kendime yettigiimi hissetmem benim için çok önemli.							
13.Başkalarının bana bağlanmamalarını							

tercih ederim.							
14.Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.							
15.Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum							
16.Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.							
17.Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.							
18. Başkalarıyla tam olarak kaynaşıp bütünleşme arzum bazen onları ürkütüp benden uzaklaştırıyor.							
19. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.							
20. Birisi bana çok fazla yakınlaştığında rahatsızlık duyarım.							
21. Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.							
22. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.							
23. Terk edilmekten korkarım.							
24. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder							
25. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.							
26. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.							
27.İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum.							
28. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.							
29. Romantik ilişkide olduğum insanlar, genellikle onlarla, benim kendimi rahat hissettiğimden daha yakın olmamı isterler.							
30. Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum.							

Ek 5. Mizaç ve Karakter Envanteri-Gözden Geçirilmiş Formu (Türkçe TCI-R)

T C I - R
(Temperament and Character Inventory-Revised)
MKE-G
(Mizaç ve Karakter Envanteri Gözden Geçirilmiş Formu)

Bu anket formunda kişilerin kendi tutumlarını, görüşlerini, ilgilerini ya da kişisel duygularını tanımlarken kullandıkları ifadeleri bulacaksınız.

Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve sizi genel olarak en iyi tanımlayan seçeneği daire icine alınız.

Bu anket formunu kendi başınıza doldurunuz. Lütfen tüm soruları yanıtlayınız.

1	2	3	4	5
Kesinlikle Yanlış	Çoğu kez Yanlış	Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	Çoğu kez Doğru	Kesinlikle Doğru

Her ifadeyi dikkatlice okuyunuz, ancak yanıtlarken çok zaman harcamayınız.

Lütfen yanıtınızdan tam olarak emin olmasanız bile, her ifadeyi yanıtlayınız.

Şu anda değil de çoğu kez ya da genellikle nasıl davrandığınızı ve hissettiğinizi tanımlamaya çalışınız.

Doğru ya da yanlış yanıtlar olmadığını unutmayınız ve sadece kendi kişisel görüş ve duygularınızı belirtiniz.

Copyright © 1987, 1992, 1996, 1999 C. R. Cloninger
Türkçe Versiyon © 2004 Samet Köse, Kemal Sayar

Adı-Soyadı:

Yaşı

Doğum Tarihi

__/__/

Cinsiyeti: E K

Mesleği

Tarih

1 Kesinlikle Yanlış	2 Çoğu kez Yanlış	3 Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	4 Çoğu kez Doğru	5 Kesinlikle Doğru
---------------------------	-------------------------	---	------------------------	--------------------------

1. Çoğu kimse zaman kaybı olduğunu düşünse bile, sırf eğlence ya da heyecan olsun diye çoğu kez yeni şeyler denerim. 1 2 3 4 5
2. Çoğu kimseyi kaygılandırıcı durumlarda bile, genellikle her şeyin iyiye gideceğine güvenirim. 1 2 3 4 5
3. Çoğu kez koşulların kurbanı olduğumu düşünürüm. 1 2 3 4 5
4. Benden çok farklı olsalar bile, genellikle başkalarını olduğu gibi kabul ederim. 1 2 3 4 5
5. Ben, meydan okumaları kolay işlerden daha çok beğenirim. 1 2 3 4 5
6. Çoğu kez yaşamımın, pek az bir amacı ya da anlamı olduğunu düşünürüm. 1 2 3 4 5
7. Herkesin karşısına çıkabilecek sorunlara çözüm bulmakta yardımcı olmayı isterim. 1 2 3 4 5
8. Yapmak zorunda olduğum herhangi bir işte ilerlemede genellikle hevesliyimdir. 1 2 3 4 5
9. Başkaları endişelenecek bir şey olmadığını düşünseler bile, tanıdık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim. 1 2 3 4 5
10. İşleri yaparken geçmişte nasıl yapıldığını düşünmeksizin, çoğu kez o anda nasıl hissettiğimi temel alarak yaparım. 1 2 3 4 5
11. İşleri başkalarının arzularına bırakmaktansa, genellikle kendi tarzıma göre yaparım. 1 2 3 4 5

1 Kesinlikle Yanlış	2 Çoğu kez Yanlış	3 Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	4 Çoğu kez Doğru	5 Kesinlikle Doğru
12.	Çoğu kez etrafımdaki tüm nesnelere karşı güçlü bir bütünlük duygusu hissedirim.		1 2 3 4 5	
13.	Bir çok eski arkadaşımın güvenini kaybedecek olsam bile, zengin ve ünlü olmak için, yasal olan hemen her şeyi yapardım.		1 2 3 4 5	
14.	Çoğu kimseden daha çok tedbirli ve denetimliyimdir.		1 2 3 4 5	
15.	Yaşantı ve duygularımı kendime saklamak yerine, arkadaşlarımla açıkça tartışmak isterim.		1 2 3 4 5	
16.	Çoğu kimseden daha az enerjiye sahibim ve daha çabuk yorulurum.		1 2 3 4 5	
17.	Ne yapmak istediğimi seçmede kendimi nadiren serbest hissedirim.		1 2 3 4 5	
18.	Çoğu kimseyi pek de iyi anladığımı söyleyemem.		1 2 3 4 5	
19.	Tanımadığım kimselere güven eksikliğimden dolayı çoğu kez yabancılarla tanışmaktan kaçınırım.		1 2 3 4 5	
20.	Başkalarını edebileceğim kadar çok memnun etmek isterim.		1 2 3 4 5	
21.	Çoğu kez başka herkesten daha çok zeki olmayı dilerim.		1 2 3 4 5	
22.	Hiçbir iş elimden gelenin en iyisini yapmam için zor değildir.		1 2 3 4 5	
23.	Sorunlarıma çoğu kez bir başkasının çözüm sağlamasını beklerim.		1 2 3 4 5	
24.	Çoğu kez nakit param bitinceye ya da aşırı kredi kullanıp borçlanıncaya değin para harcarım.		1 2 3 4 5	
25.	Gevşerken, çoğu kez beklenmedik içgörü ya da anlayış parıltıları yaşarım.		1 2 3 4 5	
26.	Başkalarının benden ya da işleri yapma tarzımdan hoşlanıp hoşlanmadıklarına pek aldırım.		1 2 3 4 5	
27.	Herkesi memnun etmek mümkün olmadığı için, genellikle kendim için ne istiyorsam sadece onu edinmeye çalışırım.		1 2 3 4 5	
28.	Görüşlerimi kabul etmeyen kimselere karşı sabırlı değilimdir.		1 2 3 4 5	

1 Kesinlikle Yanlış	2 Çoğu kez Yanlış	3 Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	4 Çoğu kez Doğru	5 Kesinlikle Doğru
29.	Bazen kendimi doğayla öylesine bağlantılı hissedirim ki, her şey tek bir canlı organizmanın parçasıymış gibi görünür.			1 2 3 4 5
30.	Bir grup yabancıyla tanışmak zorunda olduğumda, çoğu kimseden daha sıkılganımdır.			1 2 3 4 5
31.	Çoğu kimseden daha duygusalımdır.			1 2 3 4 5
32.	Mucize denilen çoğu şeyin, sadece şans eseri olduğunu düşünürüm.			1 2 3 4 5
33.	Birisi beni bir şekilde incitti mi, genellikle acısını çıkartmaya çalışırım.			1 2 3 4 5
34.	Davranışlarımı büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler.			1 2 3 4 5
35.	Her gün amaçlarıma doğru bir adım daha atmaya çalışırım.			1 2 3 4 5
36.	Lütfen dört numarayı daire içine alınız, bu bir geçerlik maddesidir.			1 2 3 4 5
37.	Çok gayretli bir kişiyim.			1 2 3 4 5
38.	Çoğu kimsenin bedensel olarak tehlike hissettiği durumlarda, genellikle sakin ve güvenli kalırım.			1 2 3 4 5
39.	Kendilerine bile yardımı dokunmayan zayıf insanlara yardım etmenin akıllı bir iş olduğunu düşünmem.			1 2 3 4 5
40.	Bana haksız davranmış olsalar bile, başkalarına haksızca davranırsam, zihinsel huzurum kalmaz.			1 2 3 4 5
41.	İnsanlar genellikle bana nasıl hissettiklerini söylerler.			1 2 3 4 5
42.	Bazen sanki zaman ve mekanda sonu ve sınırı olmayan bir şeyin parçasıymışım hissine kapılırım.			1 2 3 4 5
43.	Bazen başkalarına karşı sözcüklerle açıklayamadığım bir manevi bağ hissedirim.			1 2 3 4 5
44.	Katı kurallar ve düzenlemeler olmaksızın, insanların her istediklerini yapabilmeleri hoşuma gider.			1 2 3 4 5
45.	Bir işte başarısız olduğum zaman, daha iyi bir iş çıkarmak için daha kararlı olurum.			1 2 3 4 5

1 Kesinlikle Yanlış	2 Çoğu kez Yanlış	3 Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	4 Çoğu kez Doğru	5 Kesinlikle Doğru
46.	Gelecekte bir şeylerin kötüye gideceği konusunda, genellikle çoğu kimseden daha endişeliyimdir.			1 2 3 4 5
47.	Bir karara varmadan önce genellikle her olguyu etraflıca düşünürüm.			1 2 3 4 5
48.	Bırakabilmeyi istediğim bir çok kötü alışkanlığım var.			1 2 3 4 5
49.	Başkaları beni çok fazla denetliyor.			1 2 3 4 5
50.	Başkalarının hizmetinde olmaktan hoşlanırım.			1 2 3 4 5
51.	Söylediğimin gerçek olmadığını ve abartılı olduğunu bildiğim halde, genellikle başkalarının bana inanmalarını sağlayabilirim.			1 2 3 4 5
52.	Bazen, yaşamımın herhangi bir insandan daha büyük manevi bir kuvvet tarafından belirlendiğini hissedirim.			1 2 3 4 5
53.	Son derece pratik ve duygularına göre hareket etmeyen birisi olarak tanırım.			1 2 3 4 5
54.	Duygusal yakarışlardan (kötürüm kalmış çocuklara yardım istendiğindeki gibi) çok etkilenirim.			1 2 3 4 5
55.	Genellikle o kadar kararlıyım ki, başkaları vazgeçtikten sonra bile çalışmaya devam ederim.			1 2 3 4 5
56.	İçinde ansızın var olan her şeyle berrak ve derinden bir aydınlık duygusu edindiğim, epeyce coşkulu anlarım oldu.			1 2 3 4 5
57.	Hayatımda ne yapmak istediğimi biliyorum.			1 2 3 4 5
58.	Sırf ne yapılacağını bilmediğim için, çoğu kez sorunlarla başa çıkamam.			1 2 3 4 5
59.	Biriktirmektense, para harcamayı yeğlerim.			1 2 3 4 5
60.	Çoğu kez zor işlere olan hevesimden dolayı "arı gibi çalışkan" olarak çağırılırım.			1 2 3 4 5
61.	Utandırılır ya da küçük düşürülürsem, çabucak atlatırım.			1 2 3 4 5
62.	Daha büyük ve daha iyi şeyler için çabalamayı severim.			1 2 3 4 5

1 Kesinlikle Yanlış	2 Çoğu kez Yanlış	3 Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	4 Çoğu kez Doğru	5 Kesinlikle Doğru
63.	İşleri eski yapış tarzımda değişiklik yapmayı istemeden önce, genellikle çok iyi gerçekçi nedenler talep ederim.			1 2 3 4 5
64.	Hemen herkes korku dolu olsa bile, ben hemen her zaman rahat ve tasasız kalırım.			1 2 3 4 5
65.	Hüzünlü şarkı ve filmleri epeyce sıkıcı bulurum.			1 2 3 4 5
66.	Koşullar çoğu kez beni irademe karşı bir şeyler yapmaya zorlar.			1 2 3 4 5
67.	Bana kötü davranan birisine, genellikle kötü davranmaktan hoşlanırım.			1 2 3 4 5
68.	Çoğu kez yaptığım işin o kadar etkisinde kalırım ki, zaman ve mekandan kopmuş gibi o an içinde kaybolurum.			1 2 3 4 5
69.	Hayatımın gerçek bir amacı olduğunu sanmıyorum.			1 2 3 4 5
70.	Başkaları pek tehlike olmadığını düşünse de, tanıdık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim.			1 2 3 4 5
71.	Tüm ayrıntıları bütünüyle düşünmeksizin, çoğu kez iç güdülerimi, önsezi ve sezgilerimi izlerim.			1 2 3 4 5
72.	Yaptığım her işte mükemmellik olsun isterim.			1 2 3 4 5
73.	Çoğu kez etrafımdaki tüm kişilerle güçlü manevi ve duygusal bir bağım olduğunu hissederim.			1 2 3 4 5
74.	Genellikle kendimi başkalarının yerinde hayal etmeye çalışırım, böylece onları gerçekten anlayabilirim.			1 2 3 4 5
75.	Tarafsızlık ve dürüstlük gibi ilkeler yaşamımın bazı yönlerinde pek az rol oynarlar.			1 2 3 4 5
76.	Çoğu kimseden daha çok çalışırım.			1 2 3 4 5
77.	Çoğu kimse önemli olmadığını düşünse bile, çoğu kez işlerin değişmez ve düzenli biçimde yapılmasında ısrar ederim.			1 2 3 4 5
78.	Hemen her sosyal durumda, kendimi oldukça güvenli ve emin hissederim.			1 2 3 4 5

1 Kesinlikle Yanlış	2 Çoğu kez Yanlış	3 Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	4 Çoğu kez Doğru	5 Kesinlikle Doğru
79.	Özel düşüncelerimden nadiren sözettiğimden, arkadaşlarım duygularımı anlamakta güçlük çekerler.			1 2 3 4 5
80.	Başkalarına duygularımı iletmekte iyiyimdir.			1 2 3 4 5
81.	Çoğu kimseden daha fazla enerjim var ve daha geç yorulurum.			1 2 3 4 5
82.	Endişeye kapıldığımdan, arkadaşlarım her şeyin yolunda gideceğini söyleseler bile, yapmakta olduğum işi bırakırım.			1 2 3 4 5
83.	Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim.			1 2 3 4 5
84.	Bir ekibin üyeleri, kendilerine düşen payı nadiren dürüstçe alırlar.			1 2 3 4 5
85.	Başkalarını memnun etmek için kendi bildiğimden şaşmam.			1 2 3 4 5
86.	Yabancılarla birlikteyken hiç sıkılgan değilimdir.			1 2 3 4 5
87.	Zamanımın çoğunu, gerekli gibi görünen, ancak benim için gerçekte önemsiz olan şeylere harcarım.			1 2 3 4 5
88.	Ticari kararlarda, neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin dinsel ya da ahlaki ilkelerin çok etkili olması gerektiğini düşünmem.			1 2 3 4 5
89.	Çoğu kez başkalarının yaşantılarını daha iyi anlamak için, kendi yargılarımı bir kenara koymaya çalışırım.			1 2 3 4 5
90.	Alışkanlıklarımın çoğu, bana değerli amaçlara ulaşmada zorluk çıkarır.			1 2 3 4 5
91.	Dünyayı daha iyi bir yer yapmak için; savaş, yoksulluk ya da haksızlıkları önlemeye çalışmak gibi gerçekten de kişisel fedakarlıklar yaptım.			1 2 3 4 5
92.	Başkalarına ısınmam uzun zaman alır.			1 2 3 4 5
93.	Düşmanlarımın acı çektiğini görmek bana hoşnutluk verir.			1 2 3 4 5
94.	Bir iş ne kadar zor olursa olsun, hızlı bir şekilde işe başlamak isterim.			1 2 3 4 5
95.	Çevremde olup bitenlerden bütünüyle haberdar olmadığım için, başkalarına çoğu kez sanki başka bir dünyadaymışım gibi gelir.			1 2 3 4 5

1 Kesinlikle Yanlış	2 Çoğu kez Yanlış	3 Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	4 Çoğu kez Doğru	5 Kesinlikle Doğru
96.	Genellikle soğukkanlı ve başkalarından ayrı kalmaktan hoşlanırım.			1 2 3 4 5
97.	Hüzünlü bir film seyrederken, ağlama ihtimalim çoğu kimseden daha fazladır.			1 2 3 4 5
98.	Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha çabuk kurtulurum.			1 2 3 4 5
99.	Çoğu kez, tüm yaşamın kendisine bağlı olduğu manevi bir gücün parçasıymışım hissine kapılırım.			1 2 3 4 5
100.	Çoğu ayartıcı durumda, kendime güvenebilmem için iyi alışkanlıklar geliştirmemi sağlayacak, çok sayıda uygulama yapmam gerekir.			1 2 3 4 5
101.	Lütfen bir(1) numarayı daire içine alınız; bu bir geçerlik maddesidir.			1 2 3 4 5
102.	Yapılması gerekli olan işleri sürdürebilmek için, çabuk kararlar vermekten hoşlanırım.			1 2 3 4 5
103.	Çoğu kimsenin tehlikeli nitelendirebileceği şeyleri (ıslak ya da buzlu bir yolda hızlı araba kullanmak gibi), genellikle kolayca yapabileceğime dair kendime güvenirim.			1 2 3 4 5
104.	İşleri yaparken yeni yollar araştırmaktan hoşlanırım.			1 2 3 4 5
105.	Eğlence ya da heyecan için para harcamaktansa, biriktirmekten zevk alırım.			1 2 3 4 5
106.	Kendimi, ilahi ve olağanüstü bir manevi güçle temas içinde hissettiğim yaşantılarım oldu.			1 2 3 4 5
107.	Öyle çok kusurum var ki, bu yüzden kendimi pek sevmem.			1 2 3 4 5
108.	Çoğu kimse benden daha çok becerikli görünür.			1 2 3 4 5
109.	Cezalandırılmayacağımı sandığımda, çoğu kez kuralları ve düzenlemeleri ihlal ederim.			1 2 3 4 5
110.	Arkadaşlarla birlikteyken bile, çok fazla "açılmamayı" tercih ederim.			1 2 3 4 5
111.	Bir iş ne kadar zor olursa, onu o kadar çok severim.			1 2 3 4 5

1	2	3	4	5
Kesinlikle Yanlış	Çoğu kez Yanlış	Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	Çoğu kez Doğru	Kesinlikle Doğru

112. Sıradan bir şeye bakarken, çoğu kez olağan üstü bir şey olur ve sanki onu ilk kez görüyormuşum duygusuna kapılıyorum. 1 2 3 4 5
113. Yeni ve alışılmadık bir şey yapmak zorunda olduğumda, genellikle gergin ve endişeli hissederim. 1 2 3 4 5
114. Bana verilen herhangi bir görevde işe başlamak için hevesliyimdir. 1 2 3 4 5
115. Sonucunda acı çekeceğimi bilsem bile, irade gücüm çok güçlü ayartmaların üstesinden gelemeyecek kadar zayıftır. 1 2 3 4 5
116. Kendimi keyifsiz hissettiğimde, yalnız kalmak yerine arkadaşlarla birlikte olduğumda, genellikle daha iyi hissederim. 1 2 3 4 5
117. Çoğu kez, insanların benden beklediğinden daha başarılı olurum. 1 2 3 4 5
118. Dinsel yaşantılar, yaşamımın gerçek amacını anlamamda bana yardımcı olmuştur. 1 2 3 4 5
119. Yapabileceğimin en iyisini yapmak istediğim için, genellikle kendimi çoğu kimseden daha çok zorlarım. 1 2 3 4 5
120. Lütfen beş (5) numarayı daire içine alınız; bu bir geçerlik maddesidir. 1 2 3 4 5
121. Hafif rahatsızlık ve gerginlikten sonra bile, genellikle çoğu kimseden daha fazla güvenli ve enerjik hissederim. 1 2 3 4 5
122. Yeni bir şeyler olmadığında, genellikle heyecan ya da coşku verici bir şey aramaya başlarım. 1 2 3 4 5
123. Karar vermeden önce işler konusunda uzunca süre düşünmeyi tercih ederim. 1 2 3 4 5
124. Benimle ilgili kimseler, işleri benim tarzıma göre yapmayı öğrenmek zorundadırlar. 1 2 3 4 5
125. İnsanların çoğuyla sıcak bir kişisel bağ kurarım. 1 2 3 4 5
126. Çoğu kez üstün başarılı olarak tanımlanırım. 1 2 3 4 5
127. Başka bir kişiyle duygularım hakkında konuşmaktansa bir kitap okumayı tercih ederim. 1 2 3 4 5
128. Beni inciten kimselerden intikam almak hoşuma gider. 1 2 3 4 5

1 Kesinlikle Yanlış	2 Çoğu kez Yanlış	3 Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	4 Çoğu kez Doğru	5 Kesinlikle Doğru
129.	Eğer bir iş, beklediğim gibi gitmezse, daha uzun bir süre devam etmektense bırakmam daha olasıdır.		1 2 3 4 5	
130.	Duygusal yönden bana yakın olmak diğer insanlar için kolaydır.		1 2 3 4 5	
131.	Bir grup yabancıyla buluşunca, bana dostça davranmadıkları söylenmiş olsa bile, rahat ve açık sözlü olmayı sürdürürdüm.		1 2 3 4 5	
132.	Lütfen iki (2) numarayı daire içine alınız; bu bir geçerlik maddesidir.		1 2 3 4 5	
133.	Benden farklı düşünceleri olan kimselerden genellikle hoşlanmam.		1 2 3 4 5	
134.	Çoğu kez, herhangi bir projeye başlamadan önce ayak direrim.		1 2 3 4 5	
135.	Bir öyküyü daha gülünç hale getirmek ya da birisine şaka yapmak için, doğruları eğip bükmeyi genellikle iyi beceririm.		1 2 3 4 5	
136.	Çok gergin, yorgun ya da endişeli olacağım için işleri genelde yürütme tarzımdaki değişmelere uyum sağlamam son derece güçtür.		1 2 3 4 5	
137.	Çoğu kimseden daha mükemmeliyetçiyimdir.		1 2 3 4 5	
138.	Başkaları, benden istediklerini yapmayacağım için, çoğu kez benim aşırı bağımsız birisi olduğumu düşünürler.		1 2 3 4 5	
139.	Para biriktirmede çoğu kimseden daha iyiyimdir.		1 2 3 4 5	
140.	Düşündüğümden daha uzun sürerse, çoğu kez o işi bırakırım.		1 2 3 4 5	
141.	Bir şeyin doğru mu yanlış mı olduğu, sadece bir görüş meselesidir.		1 2 3 4 5	
142.	Çoğu kez başkalarından çok şey öğrenirim.		1 2 3 4 5	
143.	Tüm yaşamın, bütünüyle açıklanamayacak bir manevi düzen ya da güce bağlı olduğuna inanırım.		1 2 3 4 5	
144.	Çok dikkatli olmazsam, benim için işler çoğu kez ters gider.		1 2 3 4 5	
145.	Yeni düşünceler ve etkinliklerden heyecan duymada, çoğu kimseye göre daha geriyimdir.		1 2 3 4 5	
146.	Belki de yaptığımdan daha fazlasını başarabilirim, ancak bir şeye ulaşmak için kendimi gereğinden fazla zorlamada bir yarar görmüyorum.		1 2 3 4 5	

1 Kesinlikle Yanlış	2 Çoğu kez Yanlış	3 Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	4 Çoğu kez Doğru	5 Kesinlikle Doğru
147.	Arkadaş canlısı oldukları söylenmiş olsa bile, genellikle yabancılarla tanışmak zorunda kalacağım sosyal ortamlardan uzak dururum.			1 2 3 4 5
148.	Çoğu kez çevremdeki kimselerle öylesine bağlantılı olduğumu düşünürüm ki, sanki aramızda bir ayrılık yokmuş gibi gelir.			1 2 3 4 5
149.	Çoğu durumda doğal tepkilerim, geliştirmiş olduğum iyi alışkanlıklara dayanır.			1 2 3 4 5
150.	Bir şeylerin yanlış gidebileceğinden endişelendiğim için, çoğu kez yapmakta olduğum işi bırakmak zorunda kalırım.			1 2 3 4 5
151.	Yapmakta olduğum işe kendimi fazla kaptırıp başka her şeyi unuttuğumdan, çoğu kez “dalgın” olarak adlandırılırım.			1 2 3 4 5
152.	Bir başkasının duygularını, çoğu kez kendiminkiler kadar dikkate alırım.			1 2 3 4 5
153.	Çoğu kez kendisinden bekleneni veremeyen kimse olarak tanımlanırım.			1 2 3 4 5
154.	Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman biraz riskli şeyler (sarp tepeler ve keskin virajlar üzerinde araba kullanmak gibi) yapmayı tercih ederim.			1 2 3 4 5
155.	Kimileri para konusunda aşırı cimri ya da eli sıkı olduğumu düşünür.			1 2 3 4 5
156.	Bir iş yaparken “yeni ve geliştirilmiş” yollardan çok, eski “denenmiş ve doğru” yolları tercih ederim.			1 2 3 4 5
157.	Çoğu kez hayvanları ve bitkileri yok olmaktan korumaya yarayacak işler yaparım.			1 2 3 4 5
158.	Çoğu kez kendimi tükenmişlik sınırına dek zorlar, ya da gerçekte yapabileceğimden daha fazlasını yapmaya çalışırım.			1 2 3 4 5
159.	Bir şeyi yanlış yaparken yakalandığımda, o sorundan kolayca kurtulamam.			1 2 3 4 5
160.	Tekrarlanmış uygulamalar bana, çoğu anlık dürtüler ya da telkinlerden daha güçlü olan, iyi alışkanlıklar kazandırdı.			1 2 3 4 5
161.	Gelecekte bir hayli şanslı olacağımı düşünürüm.			1 2 3 4 5

1 Kesinlikle Yanlış	2 Çoğu kez Yanlış	3 Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	4 Çoğu kez Doğru	5 Kesinlikle Doğru
162.	Diğer insanları çok iyi tanımasam da, onlara çabucak açılırım.			1 2 3 4 5
163.	Başlangıçta bir işte başarısız olduğum zaman, o işi başarmak benim için kişisel bir meydan okuma olur.			1 2 3 4 5
164.	Ticarette başarılı olmak için sahtekar olmak zorunda değilsiniz.			1 2 3 4 5
165.	Konuşmalarda konuşmacı olmaktan çok, iyi bir dinleyiciyimdir.			1 2 3 4 5
166.	Başkalarıyla iletişim kurmadığım bir işte mutlu olamam.			1 2 3 4 5
167.	Tutumlarımı, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler.			1 2 3 4 5
168.	Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim.			1 2 3 4 5
169.	Çok kolay yorulduğumdan, çoğu kez kısa uykulara ya da ek dinlenme dönemlerine gereksinim duyarım.			1 2 3 4 5
170.	Bir başkasının duygularını incitmemek için söylenecek olsa bile, yalan söylemekte sıkıntı yaşarım.			1 2 3 4 5
171.	Üstesinden gelmem gereken geçici sorunlara aldırmaksızın, daima her şeyin yolunda gideceğini düşünürüm.			1 2 3 4 5
172.	Çok miktarda para biriktirmiş olsam bile, kendim için para harcamaktan kolay kolay hoşlanmam.			1 2 3 4 5
173.	Çoğu kez zor koşullar altında elimden gelenin en iyisini yaparım.			1 2 3 4 5
174.	Sorunlarımı kendime saklamaktan hoşlanırım.			1 2 3 4 5
175.	Canlı bir hayal gücüm var.			1 2 3 4 5
176.	Seyahat etmek ya da yeni yerler araştırmaktansa, evde oturmaktan hoşlanırım.			1 2 3 4 5
177.	Başkalarıyla candan arkadaşlıklar benim için çok önemlidir.			1 2 3 4 5
178.	Çoğu kez sonsuza dek genç kalabilmeyi dilerim.			1 2 3 4 5
179.	Herhangi bir kağıdı imzalamam istendiğinde, Her şeyi okumaktan hoşlanırım.			1 2 3 4 5

1 Kesinlikle Yanlış	2 Çoğu kez Yanlış	3 Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	4 Çoğu kez Doğru	5 Kesinlikle Doğru
180.	Bana kızgın oldukları söylenmiş olsa bile, yabancılarla tanıştığımda güvenli ve rahat olacağımı düşünürüm.			1 2 3 4 5
181.	Başkalarına karşı sempatik ve anlayışlı olmanın pratik ve katı düşünceli olmaktan daha önemli olduğunu düşünürüm.			1 2 3 4 5
182.	Çoğu zaman "Süperman" gibi özel güçlerimin olmasını dilerim.			1 2 3 4 5
183.	Öğrendiklerimi başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırım.			1 2 3 4 5
184.	Zor durumları, genellikle bir meydan okuma ya da fırsat olarak değerlendiririm.			1 2 3 4 5
185.	Tanıdığım çoğu kimse, başkasının incineceğine aldırmaksızın, yalnızca kendisini düşünür.			1 2 3 4 5
186.	Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten kurtulmak için daha çok dinlenme, destek ya da güvenceye gereksinim duyarım.			1 2 3 4 5
187.	Yaşamak için ilkeler olduğunu ve hiç kimsenin sonunda acı çekmeksizin bunları çiğneyemeyeceğini bilirim.			1 2 3 4 5
188.	Başka herkesten daha çok zengin olmak istemem.			1 2 3 4 5
189.	Bir işe başlarken kolay olsa bile yavaşça ilerlemek isterim.			1 2 3 4 5
190.	Dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek için, kendi yaşamımı severek riske ederdim.			1 2 3 4 5
191.	Yaptığım iş fark edilmediği zaman, başarmak için daha kararlı olurum.			1 2 3 4 5
192.	Çoğu kez zamanın akışını durdurabilmeyi dilerim.			1 2 3 4 5
193.	Yalnızca ilk izlenimlerime dayanarak karar vermekten nefret ederim.			1 2 3 4 5
194.	Başkalarının sorunlarıyla uğraşmaktansa yalnız kalmayı tercih ederim.			1 2 3 4 5
195.	Başka herkesten daha fazla hayran olunmak istemem.			1 2 3 4 5
196.	İyi alışkanlıklar edinebilmem için, beni eğiten kişilerin yardımına çok gereksinim duyarım.			1 2 3 4 5

1 Kesinlikle Yanlış	2 Çoğu kez Yanlış	3 Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	4 Çoğu kez Doğru	5 Kesinlikle Doğru
197.	Bir işi çabucak bitirmeyi ve daha fazlası için gönüllü olmayı isterim.			1 2 3 4 5
198.	Benim için, benden farklı olan insanlara katlanmak güçtür.			1 2 3 4 5
199.	Birisi beni incittiğinde, intikam almaktansa kibar davranmayı yeğlerim.			1 2 3 4 5
200.	Gerçekten meşgul olmaktan hoşlanırım.			1 2 3 4 5
201.	Başkalarıyla olabildiğince iş birliği yapmaya çalışırım.			1 2 3 4 5
202.	Çoğu kez gayretim ve çok çalışmamdan dolayı başarılıyım.			1 2 3 4 5
203.	Benden farklı değer yargıları olan insanları sevmek, genellikle benim için kolaydır.			1 2 3 4 5
204.	İyi alışkanlıklar benim için "ikinci mizaç" olmuştur ve hemen her zaman otomatik ve kendiliğinden davranışlardır.			1 2 3 4 5
205.	Çoğu kimse bana yeni ve daha iyi bir yol varolduğunu söylese bile işleri yapış tarzımı değiştirmekten nefret ederim.			1 2 3 4 5
206.	Bilimsel olarak açıklanamayan şeylere inanmanın, akıllıca olmadığını düşünürüm.			1 2 3 4 5
207.	Başarılı olmak için çok fazla fedakarlık yapmaya gönüllüyümdür.			1 2 3 4 5
208.	Düşmanlarımın acı çektiğini hayal etmekten hoşlanırım.			1 2 3 4 5
209.	Lütfen üç numarayı daire içine alınız; bu bir geçerlik maddesidir.			1 2 3 4 5
210.	Yaptığım her işte ayrıntılara dikkat etmekten hoşlanırım.			1 2 3 4 5
211.	Genellikle ne yapacağımı seçmede serbestimdir.			1 2 3 4 5
212.	Çoğu kez kendimi yapmakta olduğum işe o kadar kaptırırım ki, bir an nerede olduğumu unuturum.			1 2 3 4 5
213.	Başkalarının gerçekten onlara değer verdiğimi bilmelerini isterim.			1 2 3 4 5
214.	Çoğu zaman birkaç saat boyunca sakin ve hareketsiz kalmaktansa planör ya da paraşütle atlamak gibi riskli şeyler yapmayı tercih ederim.			1 2 3 4 5

1 Kesinlikle Yanlış	2 Çoğu kez Yanlış	3 Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	4 Çoğu kez Doğru	5 Kesinlikle Doğru
215.	Çoğu zaman dürtüsel olarak o kadar çok para harcarım ki, tatil yapmak gibi özel planlar için bile para biriktirmek bana güç gelir.			1 2 3 4 5
216.	Çoğu kez arkadaşlarımla arzularına boyun eğirim.			1 2 3 4 5
217.	Gelecekte olabilecek kötü şeyler hakkında hiç endişelenmem.			1 2 3 4 5
218.	İnsanlar yardım, sempati ve candan bir anlayış bulmak için bana yaklaşmanın kolay olduğunu söylerler.			1 2 3 4 5
219.	Bana yanlış yapan birisini, çoğu zaman çabucak bağışlarım.			1 2 3 4 5
220.	Şimdiki doğal tepkilerimin, genellikle ilkelerim ve uzun vadeli amaçlarımla tutarlı olduğunu düşünürüm.			1 2 3 4 5
221.	İşleri yaparken başka birisinin liderliği almasını beklemeyi tercih ederim.			1 2 3 4 5
222.	Kendim için bir şeyler satın almak eğlendiricidir.			1 2 3 4 5
223.	Yaşamdaki rolümün berraklaşmasına yol açan, kendimi çok heyecanlı ve mutlu hissettiğim yaşantılarımla olmuştur.			1 2 3 4 5
224.	Genellikle başkalarının görüşlerine saygı duyarım.			1 2 3 4 5
225.	Davranışlarıma yaşamım için koyduğum belli amaçlar güçlü şekilde yol gösterir.			1 2 3 4 5
226.	Genellikle başkalarının başarılarını teşvik etmek aptalcadır.			1 2 3 4 5
227.	Çoğu kez sonsuza değin yaşamak isterim.			1 2 3 4 5
228.	Birisi hatalarıma dikkat çektiği zaman, onları düzeltmek için daha çok çalışırım.			1 2 3 4 5
229.	Uzun vadede beklenmeyen başarısızlıklardan dolayı yaptığım işten vazgeçmem.			1 2 3 4 5
230.	Yapmaya çalıştığım her şeyde genellikle şansım açıktır.			1 2 3 4 5
231.	Keşke başka herkesten daha iyi görünüşlü olsam.			1 2 3 4 5

1	2	3	4	5
Kesinlikle Yanlış	Çoğu kez Yanlış	Ne Doğru ne de Yanlış, ya da eşit derecede Doğru ya da Yanlış	Çoğu kez Doğru	Kesinlikle Doğru

232. Mistik yaşantı söylentileri, muhtemelen sadece birer hüsnu kuruntudan ibarettir. 1 2 3 4 5
233. Bireysel haklar, herhangi bir grubun gereksinimlerinden daha önemlidir. 1 2 3 4 5
234. Sahtekar olmak, yalnızca yakalandığınızda sorun yaratır. 1 2 3 4 5
235. İyi alışkanlıklar, işleri istediğim şekilde yapmamı kolaylaştırır. 1 2 3 4 5
236. Sorunlarım için çoğu kez başkalarını ve koşulları sorumlu tutarım. 1 2 3 4 5
237. Kendimi zorlamaksızın genellikle tüm gün boyunca "hareket halinde" kalabilirim. 1 2 3 4 5
238. Yaptığım her işte en iyisi olmayı isterim. 1 2 3 4 5
239. Başkaları çabuk bir karar vermeme isteseler bile, karar vermeden önce hemen her zaman tüm olgular hakkında ayrıntılı düşünürüm. 1 2 3 4 5
240. Yapılması gereken bir iş olduğunda gönüllü olmada çabuk davranırım. 1 2 3 4 5